

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att tobakslagen ändras. Propositionen genomför regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering till den del det anges att beroenden ska minskas och det målmedvetna arbetet för att minska tobaksrökningen ska fortsätta.

Enligt förslaget får detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte i fråga om sina märkningar eller annan utformning skilja sig från detaljhandelsförpackningarna för andra motsvarande produkter. I tobakslagen föreslås det också bestämmelser om de krav som gäller utformningen av cigaretter och påfyllningsbehållare samt nikotinvätskors utseende. Genom ändringarna görs de produkter som avses i tobakslagen och deras detaljhandelsförpackningar mindre attraktiva och förhindras det att förpackningar används som verktyg för marknadsföring. Förslaget syftar framför allt till att unga inte ska börja använda de produkter som avses i tobakslagen.

Produkter som är avsedda att ge tobaksprodukter en karakteristisk doft eller smak förbjuds. Framläggande av röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter förbjuds. Enligt förslaget ändras bestämmelserna om införsel så att de på ett enhetligare sätt än för närvarande gäller de olika produkter som avses i tobakslagen.

Det föreslås att tobaksrökning ska vara förbjuden på utomhuslekplatser och allmänna badstränder. Genom de föreslagna ändringarna skyddas befolkningen, särskilt små barn, från de negativa effekterna av passiv rökning. De utvidgade rökförbuden bidrar också till att förhindra nedskräpning som följer av rökning och de miljöolägenheter som detta orsakar.

Förslaget innebär att tillverkare och importörer av produkter som avses i tobakslagen till Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården ska betala en årlig övervakningsavgift som baserar sig på produkternas försäljningsvolym. Intäkterna från övervakningsavgifterna effektiviserar särskilt produkttillsynen.

Genom förslaget uppdateras bestämmelserna om registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel med avseende på Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning och bestämmelserna om ändringssökande med avseende på lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

I propositionen ingår det dessutom vissa tekniska preciseringar som bland annat effektiviserar tillsynen över efterlevnaden av tobakslagen.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2022. Bestämmelserna om förenhetligande av produkter och deras detaljhandelsförpackningar föreslås dock träda i kraft först den 1 januari 2023. Dessutom ingår det flera övergångsbestämmelser i den föreslagna lagen.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget.....	4
2.1 Lagstiftning och praxis.....	4
2.1.1 Detaljhandelsförpackningar	4
2.1.2 Rökförbud	5
2.1.3 Försäljning	6
2.1.4 Import.....	6
2.1.5 Produkttillsyn	7
2.1.6 Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel.....	7
2.1.7 Sökande av ändring.....	7
2.2 Bedömning av nuläget.....	8
2.2.1 Detaljhandelsförpackningar	8
2.2.2 Karakteristisk doft eller smak	10
2.2.3 Rökförbud	10
2.2.4 Försäljning	11
2.2.5 Införsel	12
2.2.6 Produkttillsyn	13
2.2.7 Tobaksprodukters spårbarhet	14
2.2.8 Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel.....	15
2.2.9 Sökande av ändring.....	15
3 Målsättning	16
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	16
4.1 De viktigaste förslagen.....	16
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	17
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	17
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	20
4.2.3 Konsekvenser för miljön	21
4.2.4 Övriga samhällseliga konsekvenser.....	22
5 Alternativa handlingsvägar	24
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	24
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	25
6 Remissvar	27
7 Specialmotivering	29
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	43
9 Ikraftträdande	44
10 Verkställighet och uppföljning	45
11 Förhållande till andra propositioner.....	46
12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	46
12.1 Allmänt.....	46
12.2 Personlig frihet.....	46
12.3 Skydd för personuppgifter.....	47
12.4 Yttrandefrihet.....	47
12.5 Egendomsskydd	49

RP 141/2021 rd

12.6 Övervakningsavgift	51
LAGFÖRSLAG	52
Lag om ändring av tobakslagen	52
BILAGA	62
PARALLELLTEXT	62
Lag om ändring av tobakslagen	62

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering ”Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle” ligger till grund för beredningen av propositionen. Enligt regeringsprogrammet ska beroenden minskas och det målmedvetna arbetet för att minska tobaksrökningen ska fortsätta (s. 150 i regeringsprogrammet). Bakom beredningen ligger dessutom de behov som myndigheterna har lyft fram när det gäller att precisera bestämmelserna i tobakslagen (549/2016) till vissa delar.

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet våren och sommaren 2021. Som stöd för beredningen har använts de förslag som den av social- och hälsovårdsministeriet 2017 tillsatta arbetsgruppen för utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken lade fram i sitt betänkande (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 21/2018), samt yttrandena om betänkandet.

Utkastet till proposition var på remiss 26.4–7.6.2021. Sammanlagt 57 olika aktörer lämnade ett yttrande. Responsen i yttrandena och beaktandet av den behandlas i avsnitt 6, och dessutom har det gjorts ett separat sammandrag av yttrandena.

Propositionen har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning den 3 september 2021.

De handlingar som gäller regeringspropositionen finns tillgängliga på adressen valtioneuvosto.fi/hankkeet med identifieringskod STM011:00/2020.

Utkastet till proposition anmäldes den 26 april 2021 till Europeiska kommissionen och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen, nedan EU, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Anmälningsnumret är 2021/248/FIN i Tris-databasen, som innehåller förslag till tekniska föreskrifter. Kommissionen har lämnat sina synpunkter på utkastet till regeringsproposition.

En anmälan om utkastet till proposition gjordes även till Världshandelsorganisationen den 29 april 2021 i enlighet med Världshandelsorganisationens avtal om tekniska handelshinder. Numret på anmälan är G/TBT/N/FIN/81.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Detaljhandelsförpackningar

I 5 kap. i tobakslagen finns bestämmelser om krav som gäller detaljhandelsförpackningar för produkter som avses i tobakslagen. Med detaljhandelsförpackning avses enligt 2 § 31 punkten i tobakslagen den minsta enskilda förpackning för tobaksprodukter eller andra i tobakslagen avsedda produkter som släpps ut på marknaden. Enligt 117 § i tobakslagen gäller vad som föreskrivs om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter i regel produktens ytterförpackning, varmed enligt 2 § 32 punkten i tobakslagen avses varje förpackning i vilken tobak eller andra i tobakslagen avsedda produkter släpps ut på marknaden och som innehåller en eller flera detaljhandelsförpackningar.

Enligt 31 § i tobakslagen får tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, örtprodukter för rökning, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter endast i detaljhandelsförpackningar som stämmer överens med tobakslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt med relevant EU-lagstiftning. Cigarrer får dock överlåtas även separat, om de är försedda med de märkningar som avses i 32 § 1 mom. 1 punkten.

I 32 § i tobakslagen finns det bestämmelser om obligatorisk märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter. Märkningen består enligt 1 mom. i paragrafen av varningstexter och figurativa varningar om tobaksprodukternas negativa effekter på hälsan och information om rökavvänjning samt en för spårning av detaljhandelsförpackningen avsedd unik identitetsmärkning och en säkerhetsmärkning som inte kan manipuleras. Varningstexter krävs på detaljhandelsförpackningar för samtliga tobaksprodukter, medan figurativa varningar krävs endast på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter för rökning.

Bestämmelserna i 35 § i tobakslagen gäller form, material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för vissa tobaksprodukter. Enligt 1 mom. i paragrafen ska detaljhandelsförpackningar för cigaretter vara rätblocksformade och detaljhandelsförpackningar för rulltobak ska vara rätblocksformade eller cylinderformade eller ha formen av en påse. Enligt 2 mom. i paragrafen ska en detaljhandelsförpackning för cigaretter vara av kartong eller mjukt material. Den får inte ha en öppning som kan stängas på nytt eller återförlutas efter att den har öppnats för första gången, med undantag för ett vikbart lock eller ett sådant fällbart lock som är fastsatt på en ask. När det gäller detaljhandelsförpackningar med vikbart eller fällbart lock får locket endast vara fäst baktill på förpackningen.

I tobakslagen finns det även bestämmelser om märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Med elektronisk cigarett avses enligt 2 § 18 punkten i tobakslagen en produkt som kan användas för inandning av nikotinånga via ett munstycke eller en beståndsdel av en sådan produkt. Med påfyllningsbehållare avses enligt 2 § 21 punkten en behållare som innehåller nikotinvätska och som kan användas för att fylla på en elektronisk cigarett. Med nikotinvätska avses enligt 2 § 19 punkten vätska som innehåller nikotin och är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett och som inte innehåller mer nikotin än 20 milligram per milliliter och inte ska användas för de ändamål som avses i 3 § 1 mom. i läkemedelslagen (395/1987).

Enligt 36 § 1 mom. i tobakslagen ska detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare vara försedda med bland annat en förteckning över alla ingredienser som ingår i produkten i fallande viktordning, uppgift om produktens nikotinhalt och fördelningen per dos samt hälsovarningar på finska och svenska. Enligt 3 mom. i paragrafen får elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare eller detaljhandelsförpackningar för dessa inte vara försedda med sådana förbjudna märkningar som avses i 33 §. Detta gäller dock inte information om produktens nikotinhalt, fördelningen per dos och smaktillsatser.

2.1.2 Rökförbud

Enligt 74 § 1 mom. i tobakslagen är tobaksrökning förbjuden i sådana lokaler i byggnader, i kommunikationsmedel och på motsvarande platser som är tillgängliga för allmänheten eller anställda eller för kunder för tillhandahållande av tjänster som producerats i näringsverksamhet eller offentliga tjänster, under skyddstak och på läktare vid offentliga tillställningar utomhus och på andra platser som direkt är avsedda för deltagare som följer tillställningen stillastående eller stillasittande, på utomhusområden som används av daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

Enligt 78 § 2 mom. i tobakslagen får en bostadssammanslutning förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger.

Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, kan kommunen enligt 96 § i tobakslagen förbjuda denna verksamhet.

2.1.3 Försäljning

Enligt 54 § i tobakslagen ska en näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska på egen bekostnad göra upp och genomföra en plan för egenkontroll för att följa förbuden enligt 53 § 1 och 2 mom. I 53 § i tobakslagen finns det bestämmelser om förbud mot försäljning av produkter som avses i tobakslagen till minderåriga.

Tobaksprodukter och nikotinvätskor får enligt 60 § i tobakslagen säljas i parti för återförsäljning endast till sådana partiaffärer som gjort anmälan enligt 50 § samt till dem som har beviljats ett detaljhandelstillstånd med stöd av tobakslagen. För att tobaksprodukter ska få säljas i parti är förutsättningen dessutom att den partiaffär och de detaljförsäljare som köper produkterna har de identifieringskoder som spårbarhetsbestämmelserna kräver.

Enligt 70 § i tobakslagen får en näringsidkare inte för priset på tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster.

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och dessa produkters varumärken får enligt 71 § i tobakslagen inte hållas synliga i detaljhandel med tobaksprodukter, tobakssurrogat, rök-tillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor.

2.1.4 Import

Enligt 58 § i tobakslagen är gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor förbjuden. Inte heller en näringsidkare som är etablerad i Finland får sälja eller på annat sätt överlåta sådana produkter till konsumenter med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978). Det föreskrivs på motsvarande sätt i 65 § i tobakslagen att en privatperson inte från en näringsidkare får skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor per post, som varutransport eller på något annat sätt från andra länder.

I 67 § i tobakslagen föreskrivs det om kvantitativa begränsningar för resandeförsel av produkter som avses i tobakslagen till den del märkningen på detaljhandelsförpackningarna för importerade produkter avviker från de krav som anges i tobakslagen. När det gäller tobaksprodukter är begränsningen högst 200 cigaretter, 50 cigarrer, 100 cigariller och 250 gram rulltobak eller piptobak i landet, när det gäller nikotinvätska högst 10 milliliter och när det gäller örtprodukter för rökning högst 200 enheter färdigrullade produkter och 250 gram produkter i lösvikt i landet. Enligt 2 § 9 punkten i tobakslagen avses med tobak för vattenpipa en tobaksprodukt som kan förbrukas enbart genom en vattenpipa, och med örtprodukt för rökning avses enligt 2 § 15 punkten ett tobakssurrogat som är framställt av växter och som kan förbrukas via förbränning.

2.1.5 Produkttillsyn

I 3 kap. i tobakslagen föreskrivs det om krav och anmälningar som gäller tobaksprodukter och i 4 kap. om krav och anmälningar som gäller vissa andra produkter. De anmälningar som krävs är anmälningar om ingredienser, utsläpp och brandsäkerhet enligt 14 §, ändringsanmälningar enligt 15 §, skyldighet att tillhandahålla marknadsundersökningar och försäljningsvolymen enligt 16 §, anmälan av nya tobaksprodukter enligt 20 §, förhandsanmälan om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare enligt 26 § samt rapportering av ingredienser i örtprodukter för rökning enligt 29 §.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, nedan *Valvira*, kan enligt 90 § 3 mom. i tobakslagen av tillverkare och importörer ta ut avgift för mottagning, lagring, hantering, analys och offentliggörande av uppgifter som lämnats till verket med stöd av 14–16, 18, 20 och 26–29 § samt anknytande åtgärder.

Enligt 94 § 3 mom. i tobakslagen ska de uppgifter som avses i 26 § 2 mom. bevaras permanent. I 26 § 2 mom. i tobakslagen föreskrivs det om de uppgifter som en förhandsanmälan om elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare ska innehålla.

2.1.6 Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

Enligt 95 § 1 mom. i tobakslagen för Valvira och kommunerna för behandling, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden enligt tobakslagen ett register över näringsidkare som har beviljats detaljhandelstillstånd eller som har ansökt om ett sådant tillstånd eller som har gjort en anmälan om partihandel. Enligt 2 mom. i paragrafen svarar Valvira för att registrets datasystem fungerar, och därtill föreskrivs det i momentet om de uppgifter som ska registreras.

Enligt 3 mom. får tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor.

2.1.7 Sökande av ändring

Utgångspunkten enligt 106 § 1 mom. i tobakslagen är att ett beslut som fattats med stöd av tobakslagen får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Enligt paragrafens 2 mom. får besvär över förvaltningsdomstolens beslut anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Om inget annat följer av 2 mom. får Valvira enligt paragrafens 3 mom. överklaga ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller tobaksprodukters förbjudna tillsatser eller egenskaper, eller de krav som hänför sig till elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare, nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning.

Enligt 107 § 1 mom. i tobakslagen får ändring inte sökas genom besvär i ett av Valvira eller en kommun meddelat beslut om förbud eller annat beslut som grundar sig på marknadsföring i strid med 68 § eller på att detaljhandelsförpackningen för en tobaksprodukt, elektronisk cigarett, påfyllningsbehållare, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning eller örtprodukt för rökning strider mot bestämmelserna i 5 kap., eller i beslut om föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande som gäller beslut av detta slag.

Enligt 107 § 2 mom. i tobakslagen får den som av Valvira har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut eller föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande genom en ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet. Enligt 3 mom. i paragrafen får den som av en kommun har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut eller föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande genom en ansökan föra ärendet till Valvira inom 14 dagar från delfäendet av beslutet. Den som har meddelats ett beslut av Valvira kan föra ärendet till marknadsdomstolen på det sätt som anges i 2 mom.

2.2 Bedömning av nuläget

2.2.1 Detaljhandelsförpackningar

I tobakslagen föreskrivs det rätt noggrant vilka uppgifter som ska lämnas på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter samt för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I 33 § och 36 § 3 mom. i tobakslagen föreskrivs det dessutom vilken märkning som inte får finnas på detaljhandelsförpackningar.

I rättspraxisen och rättslitteraturen har produktförpackningarna ansetts vara en del av marknadsföringen. Det står klart att även om förpackningarna skiljer produkter från andra liknande produkter, planeras förpackningarna även på ett sådant sätt att det är meningen att förpackningarna ska vädja till konsumenterna och förankra nya användare vid produkten eller att gamla användare ska förbinda sig att fortsätta att konsumera produkten. Förpackningarna kan vara försedda med logotyper eller figurer för att skapa en viss image eller vissa föreställningar. Olika slags förpackningar kan dessutom syfta till att nå olika konsumentgrupper, och olika färger och mönster kan locka konsumenter i viss ålder eller av ett visst kön att använda produkten.

Det har varit möjligt att med stöd av marknadsföringsförbudet i 68 § i tobakslagen ingripa i utformningen av detaljhandelsförpackningar för produkter som avses i tobakslagen, om det har ansetts att försök har gjorts att främja försäljningen av produkten genom förpackningarna. Marknadsdomstolen har till exempel i sitt avgörande MAO:505/12 fastslagit att de reklamässiga slagorden på cigarettförpackningar kunde förbjudas med stöd av det marknadsföringsförbud i 8 § 1 mom. i den tobakslag (693/1976), nedan *den gamla tobakslagen*, som gällde vid den tiden. Marknadsdomstolen ansåg även i sitt avgörande MAO:84/18 att det med stöd av marknadsföringsförbud är möjligt att ingripa i märkningen på förpackningar.

Fastän det i tobakslagen föreskrivs om märkningen på tobaksprodukters, elektroniska cigaretters och påfyllningsbehållares förpackningar och fastän all slags marknadsföring av dessa produkter är förbjuden främjas försäljningen av produkterna i praktiken trots det med hjälp av förpackningarna. Detta beror framför allt på att det i den gällande tobakslagen endast finns sådana bestämmelser i 33 § och 36 § 3 mom. om förbjuden märkning och i 68 § om förbud mot marknadsföring som begränsar förekomsten av olika märkningar på förpackningarna. Tillsynsmyndigheterna ska således alltid från fall till fall tolka huruvida en märkning på en förpackning, såsom en logotyp, strider mot marknadsföringsförbudet trots att märkningen inte är direkt förbjuden med stöd av 33 § eller 36 § 3 mom.

I tobakslagen föreskrivs det inte heller exempelvis om förpackningarnas färg, mönster eller material, och det har i princip varit svårt att ingripa i dem med stöd av marknadsföringsförbudet. Förpackningar som väcker uppmärksamhet till exempel i fråga om färg eller form, intressanta förpackningar eller förpackningar som är visuellt behagliga på något annat sätt har således de facto kunnat användas som marknadsföringsverktyg. Med hjälp av förpackningens färger har man t.ex. strävat efter att ge konsumenterna en uppfattning om tobaksprodukten egenskaper, såsom smak eller styrka. Trots bestämmelserna i den gällande tobakslagen kan säljfrämjande

åtgärder med hjälp av detaljhandelsförpackningar således i praktiken inte helt förhindras. Detta står i en fundamental konflikt med det entydiga förbudet mot all marknadsföring av de produkter som avses i tobakslagen.

Ursprungligen förbjöds framläggande av tobaksprodukter och deras varumärken inom detaljhandeln med tobaksprodukter år 2010, och förbudet trädde i kraft år 2012. För närvarande gäller förbudet i rätt stor utsträckning de produkter som avses i tobakslagen. I och med förbudet mot framläggande av produkter är tobaksprodukter och motsvarande produkter i regel inte längre synliga för kunderna på de ställen där produkterna säljs. Trots detta syns tobaksprodukter och elektroniska cigaretter samt deras detaljhandelsförpackningar även för närvarande i människors dagliga liv till exempel i sociala medier eller som skräp på marken. I en stram regleringsmiljö är produkter som ser ut att vara attraktiva och detaljhandelsförpackningar den viktigaste marknadsföringsmetoden för produkterna.

Det har föreskrivits ett undantag från förbudet mot framläggande för specialaffärer, t.ex. för tobaksaffärer och affärer som säljer elektroniska cigaretter. I specialaffärerna får produkterna och deras varumärken synas, om de inte syns utanför försäljningsstället. Framläggandet av produkter i specialaffärer får dock inte bryta mot marknadsföringsförbudet, och därför måste framläggandet vid övervakningen bedömas med avseende på marknadsföringsförbudet. Under de senaste åren har också sådana specialaffärer blivit vanligare ute i världen där endast ett tobaks- eller e-cigarettvarumärke säljs. I affärer av detta slag fungerar produktvarumärket i praktiken alltid som marknadsföringsverktyg.

Tillverkarna och importörerna strävar också efter att informera konsumenterna om produktens eventuella nya egenskaper, och detta sker i regel med hjälp av information på detaljhandelsförpackningarna. Att lämna sådan information på detaljhandelsförpackningar strider i princip mot marknadsföringsförbudet. Den ovan beskrivna marknadsföringen på detaljhandelsförpackningar sker dock i viss mån kontinuerligt, och tillsynsmetoderna för att ingripa i den är begränsade.

Attraktiva detaljhandelsförpackningar är problematiska också med avseende på 1 § i tobakslagen, enligt vilken syftet med tobakslagen är att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller för människor giftiga ämnen och orsakar beroende ska upphöra.

Världshälsoorganisationens (WHO) ramkonvention om tobakskontroll (FördrS 27/2005 rd), dvs. WHO Framework Convention on Tobacco Control, nedan FCTC, är den första internationella konvention som fokuserar på folkhälsan. Dess syfte är att varaktigt minska tobaksrökningen och förebygga de negativa effekter på hälsan som tobaken orsakar. Artikel 13 i FCTC gäller tobaksrelaterad reklam, marknadsföring och sponsring, och i anvisningarna för genomförande av artikel 13 uppmanas parterna att överväga att ta i bruk förenhetligade förpackningar.

Enligt artikel 24.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/40/EU om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror och relaterade produkter och om upphävande av direktiv 2001/37/EG, nedan *tobaksdirektivet*, ska tobaksdirektivet inte påverka medlemsstaternas rätt att behålla eller införa ytterligare krav, tillämpliga på alla produkter som släpps ut på marknaden, när det gäller standardiseringen av förpackningen av tobaksvaror om detta är motiverat av folkhälsoskäl, med beaktande av den höga skyddsnivå för folkhälsan som uppnås genom tobaksdirektivet. Dessa åtgärder får dock inte användas som medel för godtycklig diskriminering eller för förtäckt begränsning av handeln mellan medlemsstaterna. Kommissionen ska underrättas om dessa åtgärder och om skälen till att de bibehålls eller införs.

Bestämmelserna om ytterförpackningar i 117 § i tobakslagen tillämpas inte på ytterförpackningar för nikotinfria vätskor för förångning. Detta gör det möjligt att kringgå kraven för detaljhandelsförpackningar med hjälp av ytterförpackningen.

2.2.2 Karakteristisk doft eller smak

Enligt 11 § 1 mom. 1 punkten i tobakslagen får till konsumenten inte säljas eller på annat sätt överlåtas cigaretter eller rulltobak med en karakteristisk doft eller smak. Med karakteristisk doft eller smak avses enligt 2 § 25 punkten i tobakslagen en doft eller smak av annat än tobak, till följd av en tillsats eller kombination av tillsatser, som är tydligt märkbar före eller under användningen av en tobaksprodukt, nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning. Med nikotinfri vätska för förångning avses enligt 2 § 20 punkten annan vätska än nikotinvätska som är avsedd för förångning med hjälp av en elektronisk cigarett eller på något annat motsvarande sätt.

Enligt 24 § 1 mom. 2 punkten i tobakslagen gäller förbudet mot karakteristisk doft och smak inte bara cigaretter och rulltobak utan även nikotinvätska som är avsedd att användas i elektroniska cigaretter och med stöd av 25 § även nikotinfri vätska för förångning.

Det har kommit ut olika produkter på marknaden som gör det möjligt att tillsätta karakteristiska dofter eller smaker i tobaksprodukter. Produkter av detta slag är bland annat smakfilter, smak-kapselfilter eller smakkort, som säljs separat och som konsumenten kan lägga in i cigarettasken eller förpackningen för rulltobak och på så sätt ändra själva tobaksproduktens smak. Enligt 11 § 1 mom. 1 punkten i tobakslagen får till konsumenten inte säljas eller på annat sätt överlåtas cigaretter eller rulltobak som innehåller smaktillsatser i någon av dess delar som möjliggör ändring av tobaksproduktens doft, smak eller rökintensitet. Förbudet gäller dock inte ovan beskrivna produkter som säljs separat. Dessa nya typer av produkter beskriver hur man strävar efter att kringgå de förbud och begränsningar som anges i tobakslagen genom snabb produktutveckling.

2.2.3 Rökförbud

De gällande rökförbuden täcker redan ganska väl sådana utrymmen där i synnerhet minderåriga vistas. Rökning är dock inte förbjuden t.ex. på utomhuslekplatser, som är utomhusområden avsedda särskilt för små barn, eller på badstränder där det vanligen vistas många minderåriga. Kommunerna kan ha rekommenderat att man inte röker på dessa områden. Kommunerna kan dock inte förbjuda rökning på utomhuslekplatser eller badstränder, eftersom de rökförbud som det allmänna meddelar ska grunda sig på lag (se riksdagens biträdande justitieombudsmans avgörande 890/4/03). Till dessa delar kan bestämmelserna anses vara otillräckliga för att skydda befolkningen, särskilt små barn, mot exponering för tobaksrök.

Dessutom kan hälsorisker uppstå också på grund av nedskräpning till följd av användningen av tobaksprodukter, eftersom t.ex. tobaksfimpar och snuspåsar är mycket giftiga och kan förorsaka livshotande nikotinförgiftning för små barn vid förtäring. Tobaks- och nikotinprodukter som kastas på marken utgör en hälsorisk för småbarn på utomhusområden som används av minderåriga. En betydande del av de förfrågningar som kommer till Giftinformationscentralen och som hänför sig till barn gäller tobaksprodukter och nikotin.

Tobaksfimparna utgör ett betydande problem inte bara för människors hälsa utan även för naturmiljön. Undersökningar visar att tobaksfimpar är det vanligaste plastskräpet på badstränder. Från badstränder hamnar fimparna lätt i vattendrag, och samtidigt sköljs de giftiga kemikalierna och plasten in i dem och i vattendragens ekosystem. Gifter och plast gör att mikroorganismer dör,

och även fåglar och vattenlevande djur kan skadas eller dö efter att ha ätit fimpar. Det tar i genomsnitt 1,5 år för en tobaksfimp att brytas ned i sötvatten och cirka 3 år i havsvatten. Även inom EU känner man till de negativa miljökonsekvenserna av plast som finns i tobaksfimpar, och tobaksprodukter som innehåller plast omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 904/2019 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, nedan *SUP-direktivet*. SUP-direktivet förutsätter flera åtgärder för att förebygga nedskräpning som orsakas av tobaksfimpar.

Enligt 12 § 1 mom. 1 punkten i den gamla tobakslagen var tobaksrökning förbjuden i sådana lokaler och på sådana utomhusområden vid inrättningar där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen (417/2007) eller mentalvårdslagen (1116/1990) som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år. Tobaksrökning inne i lokaler i sådana inrättningar är förbjuden med stöd av 74 § 1 mom. 1 punkten i den gällande tobakslagen, men i den gällande tobakslagen förbjuds inte rökning på sådana utomhusområden vid anstalter som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år. Avsikten med den gällande tobakslagen har inte varit att försvaga skyddet av minderåriga mot passiv rökning och modellinlärning i anslutning till rökning, utan det rökförbud som gäller inrättningar som meddelar vård med stöd av barnskyddslagen och mentalvårdslagen har av misstag utelämnats i 74 §.

Enligt 78 § 2 mom. i tobakslagen får en bostadssammanslutning förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger. Bostadssammanslutningar ska kunna förbjuda tobaksrökning på sådana gemensamma utomhusområden som sammanslutningen besitter även utan en uttrycklig bestämmelse, men avsikten med en bestämmelse är att rökförbud som genomförs genom ordningsstadgor ska bli allt vanligare (se regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning samt 54 a och 54 e § i läkemedelslagen, RP 180/2009 rd). Formuleringen i 78 § 2 mom. i tobakslagen kan dock ge upphov till en sådan uppfattning att bostadssammanslutningens rätt att förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar är begränsad endast till närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger. Så är inte fallet, utan den senare delen av bestämmelsen är avsedd att vara en exempelförteckning över gemensamma utomhusområden.

En kommun kan meddela rökförbud i en bostadssammanslutning med stöd av 79 § i tobakslagen. Om villkoren för rökförbud som anges i paragrafen uppfylls, har kommunen ingen prövningsrätt när det gäller att meddela förbudet. Förbudet meddelas alltid bostadssammanslutningar och inte t.ex. enskilda invånare.

Om en invånare eller någon annan innehavare av ett utrymme i en bostadssammanslutning bryter mot ett rökförbud som kommunen har meddelat bostadssammanslutningen med stöd av 79 § i tobakslagen, ska kommunen förbjuda verksamhet som strider mot åläggandet. Ordalydelsen i 96 § i den gällande tobakslagen möjliggör dock inte entydigt att ett sådant förbud meddelas, eftersom det inte är fråga om verksamhet som strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, utan om verksamhet som strider mot ett åläggande som kommunen meddelat med stöd av 79 § i tobakslagen.

2.2.4 Försäljning

I 54 § i den gällande tobakslagen åläggs en näringsidkare som säljer sådana produkter som avses i tobakslagen att göra upp och genomföra en plan för egenkontroll vars syfte är att säkerställa att produkter för vilka en åldersgräns gäller inte säljs till personer under 18 år. Den som säljer

produkter som avses i tobakslagen har också ålagts andra skyldigheter, såsom att inte sälja sådana produkter till konsumenter som är eller vars detaljhandelsförpackningar är lagstridiga. Försummelse av skyldigheterna kan rentav leda till att försäljningstillståndet återkallas för viss tid eller permanent i enlighet med 97 § i tobakslagen. Trots detta omfattar skyldigheten att utöva egenkontroll enligt 54 § inte annan övervakning än övervakning av åldersgränsen.

Skyldigheten att utöva egenkontroll gäller utöver detaljhandel också partihandel. Ur partihandelssynvinkel är sådan egenkontroll som enbart koncentrerar sig på övervakning av åldersgränserna bristfällig, också för att det i regel är företagskunder över 18 år som handlar i partiaffärerna.

Partihandel har inte uteslutits från förbudet mot prisgottgörelse, som det föreskrivs om i 70 § i tobakslagen. I praktiken baserar sig partihandelns priser uttryckligen på antalet köp, och därför har förbudet mot prisgottgörelse för de produkter som avses i tobakslagen medfört utmaningar för partiaffärerna vid försäljning av dessa produkter. I 51 § 2 mom. i alkohollagen (1102/2017) har förbudet mot prisgottgörelse formulerats så att det i fråga om försäljning tydligt gäller endast detaljhandel.

I 95 § i tobakslagen föreskrivs det om Valviras skyldighet att på sin webbplats publicera uppgifter ur registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel så att uppgifterna bara är tillgängliga via enskilda sökningar. I praktiken har partiförsäljarna dock behov av att i större mängder få uppgifter om gällande försäljningstillstånd och om partiförsäljare som gjort anmälan för att de effektivt ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt 60 § i tobakslagen i fråga om begränsningar i partihandeln.

Det förbud mot framläggande som det föreskrivs om i 71 § i tobakslagen gäller tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter och nikotinvätska samt varumärken för dessa. Bland annat röktilbehör omfattas däremot inte av förbudet mot framläggande. Under de senaste åren har det på den europeiska marknaden lanserats tobaksprodukter som är avsedda för upphettning och som används med anordningar som påminner om elektroniska cigaretter. På den finska marknaden finns det ännu inte sådana tobaksprodukter eller röktilbehör för användning av produkterna, men om sådana produkter börjar säljas i Finland, får de enligt den gällande tobakslagen hållas framlagda i detaljhandeln. Detta skulle kunna locka nya användare av tobaksprodukterna, och produkterna skulle eventuellt intressera särskilt barn och ungdomar. Det är dessutom motsägelsefullt att förbudet mot framläggande gäller endast elektroniska cigaretter, med tanke på att elektroniska cigaretter och röktilbehör för tobaksprodukter avsedda för upphettning inte nödvändigtvis kan skiljas åt vid första anblicken.

2.2.5 Införsel

I 67 § i tobakslagen föreskrivs det om kvantitativa begränsningar för resandeförsel av cigaretter, cigarrer, cigariller, rulltobak, piptobak, nikotinvätska och örtprodukter för rökning. I 58 § i tobakslagen föreskrivs det om förbud mot distansförsäljning och i 65 § om förbud mot införsel av produkter med hjälp av ett medel för distanskommunikation. Bestämmelserna i 58 och 65 § i tobakslagen gäller tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor.

De gällande förbuden mot och begränsningarna av införsel är inkonsekventa särskilt i fråga om tobak för vattenpipa. Bestämmelserna i 58 och 65 § i tobakslagen gäller alla tobaksprodukter, även tobak för vattenpipa. Tobak för vattenpipa får alltså inte säljas via ett medel för distanskommunikation, och tobak för vattenpipa får inte skaffas eller tas emot från ett område utanför Finland med hjälp av ett medel för distanskommunikation. I 67 § i tobakslagen finns det dock

inga kvantitativa begränsningar för resandeförsel av tobak för vattenpipa, vilket innebär att resenärer kan föra in i landet tobak för vattenpipa utan begränsningar.

Resandeförsel av örtprodukter för rökning, såsom örtblandningar som används i vattenpipor och som inte innehåller tobaksplanta, har däremot begränsats i 67 §. Distansförsäljning av en sådan produkt är dock inte förbjuden enligt 58 §, och det är inte heller förbjudet att skaffa produkten med hjälp av ett medel för distanskommunikation enligt 65 §.

2.2.6 Produkttillsyn

Produkttillsynen över de produkter som avses i tobakslagen hör till Valvira och kommunerna. Produkttillsynen kan dock i praktiken inte utföras på den nivå som förutsätts i tobakslagen och EU-lagstiftningen. Det beror bland annat på att personalresurserna är för små, på de centrala informationssystemens funktion och på att en betydande del av produktanmälningarna innehåller felaktiga uppgifter eller uppgifter som anmälts på fel sätt.

Största delen av de tillverkare och importörer av tobaksprodukter som har gjort sådana anmälningar om sina produkter enligt tobakslagen har också betalat den produktanmälningsavgift som avses i 90 § 3 mom. i tobakslagen. Situationen är däremot en helt annan i fråga om andra produkter som avses i tobakslagen. Till exempel tillverkare och importörer av elektroniska cigaretter betalade år 2020 produktanmälningsavgift i endast ca 25 procent av fallen. Andelen är ännu mindre i fråga om de anmälningar som ska göras årligen, såsom rapporter om försäljningsvolymer. Dessutom har inflödet av avgifter årligen minskat efter att bestämmelserna om avgifter trädde i kraft. Avgiftsintäkterna för 2020 uppgick endast till ca 20 procent av avgiftsintäkterna för 2017.

Valvira publicerar i enlighet med 94 § i tobakslagen på sin webbplats uppgifter om de produkter som har anmälts till verket. På webbplatsen kan andra tillsynsmyndigheter, de som deltar i försäljningen av produkten och allmänheten kontrollera om en anmälan om produkten har gjorts. Om ingen anmälan har gjorts om produkten och ingen anmälningsavgift har betalats, får produkten inte finnas tillgänglig på marknaden. För närvarande publicerar Valvira uppgifter om alla produkter som har anmälts till verket, trots att det bland produktanmälningarna finns tusentals produkter för vilka anmälningsavgiften har försummats. Webbplatsen ger därför inte en sann bild av marknadsläget.

Produkter för vilka anmälningsavgiften har försummats kan, trots att det är lagstridigt, hållas tillgängliga på marknaden tills Valvira har fattat ett beslut om att de bör förbjudas. Besluten om förbud och tillhörande administrativa processer är dock mycket arbetskrävande, och hundratals beslut bör fattas för att alla försummelser ska kunna åtgärdas på ett effektivt sätt. Detta är inte möjligt med nuvarande resurser, vilket i praktiken innebär att det på marknaden kan finnas också stora mängder produkter för vilka betalningen av anmälningsavgiften har försummats under flera års tid. Detta är problematiskt också med tanke på likabehandlingen av verksamhetsutövarna.

Enligt 94 § 3 mom. i tobakslagen ska uppgifter om anmälan av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare bevaras permanent. I praktiken görs anmälningarna av produkterna i EU:s gemensamma anmälningsportal (EU Common Entry Gate), nedan EU-CEG, som upprätthålls av Europeiska kommissionen. Kommissionen har gjort de tekniska specifikationerna i datasystemet utifrån EU-lagstiftningen. Enligt de tekniska specifikationerna i datasystemet EU-CEG ska de uppgifter som avses i 26 § 2 mom. i tobakslagen bevaras i systemet i 20 år efter det att systemet har upphört. En nationell bestämmelse om permanent bevarande av uppgifter förutsätter att uppgifterna överförs till ett nationellt system. På grund av den stora mängden uppgifter

borde det nationella systemet vara mycket omfattande för att möjliggöra permanent bevarande av alla uppgifter.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, nedan *marknadskontrollförordningen*, trädde i kraft 2019 och började tillämpas den 16 juli 2021. De produkter som avses i tobaksdirektivet hör till marknadskontrollförordningens tillämpningsområde. Dessutom ska lagen om marknadskontrollen av vissa produkter (1137/2016) ändras så att den i fortsättningen också gäller marknadskontroll av de produkter som avses i tobakslagen och deras detaljhandelsförpackningar. Trots detta ska också tobakslagen innehålla bestämmelser om marknadskontroll.

2.2.7 Tobaksprodukters spårbarhet

Enligt 41 § 1 mom. i tobakslagen ska näringsidkare som deltar i handel med tobaksprodukter, med undantag för detaljförsäljare, registrera när detaljhandelsförpackningar kommer i deras besittning, alla mellanliggande led och när detaljhandelsförpackningarna slutligen lämnar deras besittning.

Enligt artikel 14.1 i kommissionens genomförandeförordning (EU) 2018/574 om tekniska standarder för inrättande och drift av ett spårbarhetssystem för tobaksvaror, nedan *kommissionens förordning om spårbarhet*, ska ekonomiska aktörer och aktörer vid första återförsäljningsställen ansöka om en identifieringskod för ekonomiska aktörer hos den behöriga id-utfärdaren i varje medlemsstat där de driver minst en anläggning. Importörer ska ansöka om en identifieringskod hos den behöriga id-utfärdaren i varje medlemsstat där de släpper ut sina varor.

Enligt artikel 14.5 i kommissionens förordning om spårbarhet ska varje ändring av de uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökan och varje upphörande av en aktörs verksamhet utan dröjsmål anmälas av aktören i fråga till id-utfärdaren.

Enligt artikel 15.4 i kommissionens förordning om spårbarhet får medlemsstaterna i vederbörligen motiverade fall, i enlighet med sina nationella lagar, kräva att id-utfärdaren avaktiverar en ekonomisk aktörs identifieringskod. I sådana fall ska medlemsstaten underrätta den ekonomiska aktören eller aktören vid ett första återförsäljningsställe om avaktiveringen och om skälen till avaktiveringen. Avaktiveringen av en ekonomisk aktörs identifieringskod ska leda till automatisk avaktivering av relaterade identifieringskoder för anläggningar och för maskiner.

De näringsidkare som deltar i handel med tobaksprodukter ska i enlighet med gällande lagstiftning ansöka om identifieringskoder för ekonomiska aktörer hos en id-utfärdare. Verksamhetsutövarna är skyldiga att anmäla eventuella ändringar i de uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökningsblanketten samt meddela om eventuell nedläggning av verksamheten. Det har inte föreskrivits om några påföljder för försummelse av skyldigheten.

I den gällande tobakslagen finns inga bestämmelser om att tillsynsmyndigheterna ska ha befogenhet att begära att id-utfärdaren avaktiverar ekonomiska aktörers identifieringskoder, dvs. gör dem obrukbara, i enlighet med artikel 15.4 i kommissionens förordning om spårbarhet. I praktiken leder detta till att identifieringskoden förblir aktiv i spårbarhetssystemet även om verksamhetsutövaren försummar sin skyldighet enligt artikel 14.5 i kommissionens förordning om spårbarhet att underrätta id-utfärdaren om att verksamheten upphört. Det är därför mycket sannolikt att ett ökande antal aktiva identifieringskoder kommer att finnas kvar i systemet för aktörer som i själva verket inte längre deltar i handeln med tobaksprodukter. Detta möjliggör i sin tur missbruk av identifieringskoder och olaglig handel med tobaksprodukter.

Dessutom är det möjligt att en verksamhetsutövare som har ansökt om identifieringskoder deltar i eller möjliggör olaglig handel med tobaksprodukter genom sin verksamhet. Med stöd av den gällande regleringen kan tillsynsmyndigheterna inte heller i denna situation begära att id-utfärdaren ska avaktivera en ekonomisk aktörs identifieringskod.

2.2.8 Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan *dataskyddsförordningen*, har tillämpats från och med den 25 maj 2018. I dataskyddsförordningen finns bestämmelser om principer och regler för skydd av fysiska personer vid behandling av personuppgifter. I dataskyddsförordningen finns bestämmelser om bland annat personuppgiftsansvarigas och personuppgiftsbiträdens skyldigheter.

Om två eller fler personuppgiftsansvariga gemensamt fastställer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter ska de enligt artikel 26.1 i dataskyddsförordningen vara gemensamt personuppgiftsansvariga. Gemensamt personuppgiftsansvariga ska under öppna former fastställa sitt respektive ansvar för att fullgöra skyldigheterna enligt dataskyddsförordningen, särskilt vad gäller utövandet av den registrerades rättigheter och sina respektive skyldigheter att tillhandahålla den information som avses i artiklarna 13 och 14, genom ett inbördes arrangemang, såvida inte de personuppgiftsansvarigas respektive skyldigheter fastställs genom unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som de personuppgiftsansvariga omfattas av. Inom ramen för arrangemanget får en gemensam kontaktpunkt för de personuppgiftsansvariga utses. I artikel 26.2 föreskrivs att det arrangemang som avses i punkt 1 på lämpligt sätt ska återspegla de gemensamt personuppgiftsansvarigas respektive roller och förhållanden gentemot registrerade.

Valvira och kommunerna för det register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel som avses i 95 § i tobakslagen. Valvira och kommunerna kan betraktas som sådana gemensamt personuppgiftsansvariga som avses i artikel 26 i dataskyddsförordningen, eftersom de tillsammans fastställer ändamålen med och metoderna för behandlingen av personuppgifter. Den gällande bestämmelsen i 95 § utfärdades 2016 och innehåller därför inga bestämmelser om gemensamt personuppgiftsansvarigas ansvarsområden i enlighet med dataskyddsförordningen. Därför ska Valvira och kommunerna i enlighet med artikel 26 i dataskyddsförordningen komma överens om behövliga roller genom ett bindande avtal. Det kan dock inte anses ändamålsenligt att Valvira måste ingå ett avtal med varje kommun för att fastställa ansvarsområdena och uppgifterna.

2.2.9 Sökande av ändring

I 106 § i tobakslagen hänvisas det till förvaltningsprocesslagen, som upphävdes den 1 januari 2020 genom lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019), nedan *nya förvaltningsprocesslagen*.

I 106 § 2 mom. i tobakslagen föreskrivs om besvärstillstånd för beslut som meddelats med anledning av begäran om omprövning. Detta är dock onödigt, eftersom besvärstillstånd utgör huvudregel i den nya förvaltningsprocesslagen till skillnad från tidigare bestämmelser i förvaltningsprocesslagen.

3 Målsättning

Syftet med tobakslagen är enligt 1 § att användningen av tobaksprodukter och andra nikotinhaltiga produkter som innehåller ämnen som är giftiga för människor och orsakar beroende ska upphöra. Syftet med propositionen är att stödja uppnåendet av detta mål. Propositionen bidrar också till genomförandet av regeringsprogrammet, enligt vilket beroenden ska minskas och det målmedvetna arbetet för att minska tobaksrökningen ska fortsätta.

Ett mål med propositionen är att detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter och motsvarande produkter inte längre ska kunna användas som verktyg för marknadsföringen och att inga tobaksprodukter med hjälp av smakämnen ska kunna smaksättas så att de får god smak. Syftet är att på detta sätt göra produkterna mindre attraktiva och därigenom stödja strävan att sluta röka och i synnerhet förhindra att människor börjar röka. Ett ytterligare mål är att bereda sig på nya slag av tobaksprodukter som eventuellt kommer in på den finska marknaden.

Syftet med propositionen är att skydda befolkningen, särskilt små barn, mot exponering för tobaksrök och mot att någon ska ta modell av rökare. Propositionen syftar också till att minska nedskräpningen till följd av rökning och de miljöolägenheter som den orsakar.

Propositionen ska vidare förbättra resurserna för produkttillsyn och annan tillsyn enligt tobakslagen, så att Valvira effektivare än i dagens läge bland annat kan säkerställa att de produkter som finns på marknaden överensstämmer med tobakslagen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare i fråga om sina märkningar eller annan utformning inte ska få skilja sig från detaljhandelsförpackningarna för andra motsvarande produkter och att förpackningarna inte får användas för att främja försäljningen av produkterna. Tobakslagen ska innehålla bestämmelser om de uppgifter som detaljhandelsförpackningar får innehålla utöver de uppgifter som är obligatoriska enligt den gällande tobakslagen. På förpackningen får anges produktens produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek och streckkod. Genom tobakslagen ska också förpackningarnas övriga utseende, såsom färg och material, förenhetligas. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om både märkningarnas utseende, såsom färg och teckensnitt, och förpackningarnas utseende i övrigt.

I och med de föreslagna bestämmelserna förbjuds till exempel logotyper, figurer och lockande färger, som i praktiken har främjat försäljningen av produkter men som det ofta har varit svårt att ingripa i med stöd av marknadsföringsförbudet. Alla förpackningar ska se likadana ut, med undantag för vissa särskilt tillåtna avvikelser.

Erfarenheterna från andra länder visar att tobaksindustrin har överfört reklamslag på själva produkten när förpackningarna har harmoniserats genom lagstiftning. Därför föreslås det i propositionen att tobakslagen ska innehålla bestämmelser om förpackningarnas tillåtna utseende när det gäller cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinvätska.

I propositionen föreslås det att tobakslagen ska förbjuda sådana produkter vars syfte är att i tobaksprodukten skapa en karakteristisk doft eller smak. Exempelvis så kallade smakkort ska alltså förbjudas.

I propositionen föreslås det att tobaksrökning ska förbjudas på utomhuslekplatser och allmänna badstränder. Bestämmelsen om bostadssammanslutningars rätt att förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden förtydligas.

Det föreslås att 96 § i tobakslagen, som gäller förbud som meddelas av kommunen, ändras så att paragrafen också omfattar ålägganden som kommunen meddelar med stöd av 79 § i tobakslagen och så att både förbud och ålägganden ska kunna meddelas med stöd av paragrafen.

Näringsidkares skyldighet att utöva egenkontroll utvidgas till att gälla kontroll av att de produkter som säljs är lagenliga. Förbudet mot prisgottgörelse ändras så att det i fortsättningen inte gäller partihandel.

Det föreslås att förbudet mot framläggande utvidgas till att omfatta rökstillbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter.

Det fastställs kvantitativa gränser för resandeförsel av tobak för vattenpipa. Distansförsäljning av örtprodukter för rökning och införsel av motsvarande produkter med hjälp av ett medel för distanskommunikation förbjuds.

I propositionen föreslås det att Valvira ska ta ut en årlig övervakningsavgift av tillverkare och importörer av de produkter som avses i tobakslagen. Bestämmelserna gäller sådana i tobakslagen avsedda produkter vars försäljningsvolymerna ska anmälas till Valvira, och övervakningsavgifterna bestäms utifrån produkternas försäljningsvolymerna. Genom ändringen tryggas tillräckliga resurser för övervakningen och styrningen av den. Dessutom föreslås det i propositionen att en produkt ska få släppas ut på marknaden först efter det att tillverkaren eller importören har betalat en anmälningsavgift för produkten till Valvira. Ändringen bidrar till ökad likabehandling av näringsidkare.

De myndigheter som utövar tillsyn över tobakslagen ska enligt förslaget ha befogenhet att begära att id-utfärdaren avaktiverar identifieringskoden för en ekonomisk aktör i vissa situationer. Så är fallet när det är uppenbart att den ekonomiska aktören inte längre deltar i handel med tobaksprodukter men inte har fullgjort sin skyldighet att underrätta id-utfärdaren om att verksamheten upphört. Också försäljning av sådana produkter vars förpackning saknar en unik identitetsmärkning eller säkerhetsegenskap samt olaglig försäljning av rökfria tobaksprodukter kan leda till att myndigheterna kräver att identifikationskoden för den ekonomiska aktören ska avaktiveras.

I fråga om registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel ska det i tobakslagen förtydligas att det är fråga om ett gemensamt register, och bestämmelser om Valviras och kommunernas ansvar för registret utfärdas genom lag. Tobakslagens bestämmelser om sökande av ändring ska förenhetligas med bestämmelserna i den nya förvaltningsprocesslagen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska olägenheter som användningen av tobaksprodukter orsakar samhället kan delas in i direkta och indirekta kostnader. Institutet för hälsa och välfärd bedömde år 2015 att tobaksrökning år 2012 orsakade samhället ekonomisk skada i form av kostnader på sammanlagt ca 1,5 miljarder euro. De direkta och indirekta kostnader som tobaksrökning orsakar behandlas närmare i regeringens proposition till riksdagen med förslag till tobakslag och till vissa lagar som har samband med den (RP 15/2016 rd, s. 65).

Utöver ekonomiska olägenheter genererar tobaksprodukter och andra produkter som avses i tobakslagen också inkomster för olika aktörer i samhället: försäljningen genererar skatteinkomster för den offentliga sektorn samt förvärvsinkomster för importörer och återförsäljare av produkterna. Syftet med propositionen är att stödja tobakslagens mål om att användningen av tobaksprodukter och motsvarande produkter ska upphöra. Därför kan de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna ändringarna bedömas genom att man granskar dels propositionens direkta kostnader och inkomstbortfall till följd av minskad efterfrågan, dels de besparingar som minskade tobaksrökning och minskad användning av andra nikotinprodukter medför för samhället.

Det är omöjligt att exakt uppskatta propositionens totalekonomiska konsekvenser. Det är klart att de föreslagna ändringarna medför direkta ytterligare utgifter för tillverkare och importörer av de produkter som avses i tobakslagen. En striktare tobakslagstiftning inverkar genom den minskade efterfrågan negativt på tillverkarnas, importörernas och återförsäljarnas inkomster och på statens skatteintäkter. De åtgärder som bidrar till att personer slutar använda tobaks- och nikotinprodukter förbättrar dock samhällsekonomin produktivitet, främjar folkhälsan samt underlättar kommunernas och de framtida välfärdsområdenas och statens utgiftsbelastning särskilt i fråga om hälso- och sjukvårdstjänster. Till denna del medför propositionen positiva externa effekter och besparingar för samhället. Inledningsvis kan den minskade efterfrågan på de produkter som avses i tobakslagen minska intäkterna från tobaksaccisen, och de fördelar som är kopplade till den samhällsekonomiska produktiviteten och folkhälsan uppnås på längre sikt.

Användningen av tobaksprodukter orsakar omfattande samhälleliga skadeverkningar i Finland. Om efterfrågan på tobaksprodukter minskar i och med de föreslagna ändringarna, bidrar propositionen till samhälleliga besparingar. I regeringens proposition till riksdagen med förslag till tobakslag och till vissa lagar som har samband med den (RP 15/2016 rd) konstaterades det att de kostnader som tobaksrelaterade sjukdomar medför för hälso- och sjukvården beräknades uppgå till 277 miljoner euro år 2012. Enligt beräkningarna skulle en minskning av den utbredda tobaksrökningen med fem procentenheter ha sänkt de kostnader som rökningen medför för hälso- och sjukvården med över 50 miljoner euro år 2012. Tobaksrökningen har minskat med 23 procent bland personer i arbetsför ålder (20–64 år) från 2012 till 2020. Utifrån detta går det dock inte att bedöma hur mycket denna minskning har minskat de direkta hälso- och sjukvårdskostnader som rökningen orsakar. Det beror på att man i kostnadskalkylerna till exempel har utgått från en högre åldersgrupp än vid uppföljningen av hur vanlig tobaksrökningen är och att de kostnader som tobaksrökningen orsakar inte nödvändigtvis förändras i samma förhållande som när det gäller hur vanligt det är att röka. På grund av detta kan man i propositionen inte presentera några uppskattningar i euro av hur mycket en minskning med till exempel 5 procentenheter skulle ha minskat de kostnader för hälso- och sjukvården som tobaksrökningen orsakade 2020.

De föreslagna bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna har direkta ekonomiska konsekvenser för dem som tillverkar och importerar tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor. Kostnader uppkommer av att förpackningarna måste ändras så att de överensstämmer med bestämmelserna i lagförslaget. Dessa kostnader kommer dock i princip att vara av engångsnatur. Dessutom har tillverkarna och importörerna i allmänhet också annars regelbundet ändrat sina förpackningar, vilket innebär att de föreslagna bestämmelserna inte förutsätter några stora investeringar i anordningar eller system för tillverkning av produkterna.

Syftet med bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna är att göra tobaksprodukter och elektroniska cigaretter mindre attraktiva och på så sätt minska konsumtionen av dem. Om konsumtionen minskar, minskar samtidigt inkomsterna för tillverkare och importörer av produkterna, liksom även inkomsterna för parti- och detaljförsäljare. Detsamma gäller förbudet mot försäljning av så kallade smakkort och liknande produkter.

För detaljförsäljare som säljer de produkter som avses i tobakslagen kan förenhetligandet av detaljhandelsförpackningarna dessutom leda till att det blir svårare att skilja produkterna åt. Då tar det också mer tid att betjäna kunden. Tobakslagen förbjuder däremot inte att detaljförsäljare förser produktstället i affären med egna märkningar. För att underlätta försäljarens arbete kan således exempelvis produktnamnen på produkterna märkas ut på produktstället, dock så att kunderna inte ser märkningarna.

Det är möjligt att förenhetligandet av detaljhandelsförpackningarna påverkar konkurrensläget mellan olika tillverkare och importörer. Konsumenternas varumärkeslojalitet kan minska i och med den föreslagna regleringen, och då kan produktens pris få större betydelse i samband med köpbeslutet. Detta kan i sin tur pressa tillverkare och importörer att sänka priserna på produkterna. Å andra sidan är tobaksaccisens andel av produktens pris så stor att möjligheten till pris-konkurrens är begränsad. Det kan därtill antas att stora tobaksbolag har bättre möjligheter än små aktörer att genomföra de ändringar av detaljhandelsförpackningarna som förenhetligandet förutsätter. Det är alltså möjligt att de föreslagna bestämmelserna på denna punkt stärker de stora tobaksbolagens ställning på marknaden i förhållande till de mindre konkurrenterna.

I andra länder där detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter har förenhetligats genom lag har tobaksindustrin påtalat att den grå ekonomin och användningen av olagliga tobaksprodukter kommer att öka i och med att det blir svårare att särskilja produkterna. Utifrån en undersökning som genomförts i Australien finns det emellertid inget som tyder på att förenhetligandet av förpackningarna skulle ha lett till ökad användning av olagliga eller inofficiella tobaksprodukter. Dessutom bör det beaktas att det spårbarhetssystem för tobaksprodukter som används i Finland och på annat håll i EU förebygger olaglig handel med tobaksprodukter och att produktens äkthet kan kontrolleras med hjälp av den säkerhetsegenskap som förpackningen är försedd med.

Också den föreslagna utvidgningen av skyldigheten att utöva egenkontroll har ekonomiska konsekvenser för dem som säljer de produkter som avses i tobakslagen, eftersom de blir tvungna att uppdatera sina planer för egenkontroll och de informationssystem som de eventuellt använder vid egenkontrollen. Utvidgningen av skyldigheten att utöva egenkontroll ska också förhindra försäljning av lagstridiga produkter till konsumenter, vilket i sin tur minskar näringsidkarens risk för sådana ekonomiska förluster som till exempel ett återkallande av detaljhandels-tillstånd för tobaksprodukter medför för företaget.

Förslaget om en övervakningsavgift har direkta ekonomiska konsekvenser för dem som tillverkar och importerar tobaksprodukter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning. Hur omfattande konsekvenserna är beror på produkternas försäljningsvolym. För övervakningsavgiften föreskrivs det dock både ett minimi- och ett maximibelopp. Genom maximibeloppet säkerställs det att övervakningsavgiften inte blir oskäligt stor för någon aktör.

De föreslagna ändringar enligt vilka en produkt inte får släppas ut på marknaden innan en produktanmälningsavgift enligt 90 § 3 mom. 3 punkten har betalats har en direkt inverkan på ekonomin för tillverkare och importörer av de produkter som avses i tobakslagen. Förslaget kan ha ekonomiska konsekvenser också för parti- och detaljförsäljare som i sitt sortiment har sådana produkter för vilka produktanmälningsavgiften har försummats. Det kan uppstå ekonomiska förluster, om försäljaren i försäljningssyfte har skaffat produkter för vilka ingen anmälningsavgift har betalats och försäljaren således inte får sälja produkterna vidare. Parti- och detaljförsäljare har dock möjlighet att få ersättning för ekonomiska förluster av tillverkaren eller importören, som enligt tobakslagen svarar för att produkten är lagenlig.

För närvarande kan produkter för vilka produktanmälningsavgiften har försumrats i praktiken finnas på marknaden till dess att Valvira meddelar ett förbud för produkten i fråga. Den föreslagna ändringen bidrar till att tillverkarna och importörerna är i mer jämlik ställning, eftersom i princip endast sådana produkter som uppfyller de lagstadgade kraven i fråga om avgifterna för produktanmälan kommer ut på marknaden.

Den ändring som gäller spårbarhetssystemet och enligt vilken Tullen eller Valvira kan begära att id-utfärdaren avaktiverar identifieringskoden för en ekonomisk aktör, har positiva konsekvenser för aktörer som deltar i laglig handel med tobaksprodukter. Det beror på att det enligt förslaget ska vara möjligt att i spårbarhetssystemet avlägsna aktörer som agerar lagstridigt, vilket i sin tur kan minska den olagliga handeln med tobaksprodukter eftersom konkurrenter som agerar lagstridigt avlägsnas från marknaden.

I Finland är tillverkningen av sådana produkter som avses i tobakslagen småskalig. Det finns ingen egentlig industriell tobakstillverkning i Finland. Vätskor som används i elektroniska cigaretter kan tillverkas i någon mån, men det finns inga närmare uppgifter om detta. Cigaretter och vissa andra av de vanligaste tobaksprodukterna importeras av några företag som utgör en del av internationella storföretag. Det är i allmänhet mindre företag som importerar till exempel cigarrer och elektroniska cigaretter. Största delen av detaljförsäljarna av de produkter som avses i tobakslagen hör till stora kedjor, men bland detaljförsäljarna finns också småföretagare. I Finland finns det sammanlagt drygt 7 000 detaljhandelstillstånd och ca 4 100 innehavare av försäljningstillstånd. De ovan beskrivna konsekvenserna av propositionen riktar sig alltså till en tämligen stor och heterogen grupp företag.

Det är möjligt att man åtminstone delvis försöker täcka de kostnader och inkomstbortfall som den skärpta regleringen medför genom att höja priserna på de produkter som avses i tobakslagen. Då kan de föreslagna ändringarna också inverka på hushållens konsumtionsbeteende. En höjning av priserna kommer sannolikt att påverka i synnerhet de unga, eftersom de i allmänhet är en relativt priskänslig konsumtionsgrupp. Minskad konsumtion förbättrar också på detta sätt människors hälsotillstånd och minskar behovet av hälsotjänster. Detta har positiv inverkan på de offentliga finanserna i stort.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna gör det lättare för Valvira och kommunerna att övervaka huruvida detaljhandelsförpackningarna är lagenliga, eftersom alla texter, figurer och andra märkningar som inte överensstämmer med de föreslagna bestämmelserna är entydigt förbjudna. De föreslagna bestämmelserna minskar sannolikt behovet av att fatta beslut om förbud som gäller förpackningar och som också har behandlats i marknadsdomstolen. Detta sparar myndigheternas resurser och gör att resurserna bättre än i dagens läge kan riktas till annan tillsyn enligt tobakslagen.

I och med att skyldigheten att utöva egenkontroll utvidgas kan kommunerna mer riskbaserat än tidigare rikta tillsynen till särskilt de försäljningsställen där planen för egenkontroll eller fullföljandet av planen verkar bristfällig. Till följd av att skyldigheten att utöva egenkontroll utvidgas kan det hända att kommunerna och Valvira oftare kommer att underrättas om lagstridiga produkter på marknaden, vilket innebär att tillsynen kan riktas in ännu effektivare och verkningfullare.

Förslaget om att en produkt inte får släppas ut på marknaden innan en produktanmälningsavgift har betalats underlättar avsevärt Valvira och kommunernas arbete och gör det möjligt att publicera uppgifter om produktanmälning på ett mer tillförlitligt sätt än hittills. Anmälningar om

produkter för vilka avgiften har försummats ska avföras ur den grupp av produktanmälningar som finns på Valvira webbplats. Då ger de uppgifter som Valvira har publicerat en klarare bild än för närvarande av de produkter som faktiskt finns på marknaden. Det är dessutom sannolikt att Valvira effektivare än för närvarande kan samla in avgifter för produktanmälningar av tillverkare och importörer, eftersom det skulle vara betydligt svårare än för närvarande att släppa ut på och ha tillgängligt på marknaden sådana produkter för vilka anmälningsavgiften har försummats.

Genom den föreslagna årliga övervakningsavgiften kan Valvira täcka de utgifter som verket orsakas inte bara av produkttillsynen över de produkter som avses i tobakslagen utan också av andra uppgifter enligt tobakslagen, såsom tillsynen över förbud mot marknadsföring och verifieringslaboratorier samt styrandet av kommunerna och regionförvaltningsverken. Ett mål med propositionen är en tilläggsresurs till Valvira på cirka en halv miljon euro för tillsynen och styrningen av tobakslagen, vilket motsvarar cirka sex årsverken.

Förslaget till ändring av registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel förbättrar förutsättningarna för de myndigheter som utövar tillsyn över tobakslagen att iaktta de ansvar och skyldigheter som myndigheterna enligt dataskyddsförordningen har. Dessutom riktar den föreslagna ändringen myndigheternas resurser på ett ändamålsenligt sätt, i och med att det inte finns något behov av att upprätta avtal mellan myndigheterna. Utarbetandet och förvaltningen av avtalen skulle medföra en onödig administrativ börda. Samtidigt förebyggs osäkerhet i fråga om lagtolkningen när det gäller Valvira och kommunens ansvar och skyldigheter. Valvira svarar redan för närvarande för att registrets datasystem fungerar och för systemets tekniska underhåll samt för de kostnader som detta medför. Förslaget påverkar således inte fördelningen av de ovannämnda kostnaderna mellan Valvira och kommunerna.

Den föreslagna ändringen av spårbarhetssystemet ger Tullen och Valvira möjlighet att kräva att id-utfärdaren avaktiverar identifieringskoden för en ekonomisk aktör i vissa situationer. Ändringen effektiviserar tillsynsmyndigheternas möjligheter att förhindra olaglig handel med tobaksprodukter och grå ekonomi i anslutning till den.

De föreslagna ändringarna i rökförbuden ökar antalet tillsynsobjekt enligt tobakslagen i kommunerna. Iakttagandet av rökförbuden och rök begränsningarna övervakas i regel utifrån klagomål, och det är sannolikt att de föreslagna utvidgningarna av rökförbuden på kort sikt ökar det tillsynsbehov i kommunerna som följer av tobakslagen. På lång sikt har de föreslagna ändringarna sannolikt inte någon större inverkan på behovet av tillsyn. Dessutom omfattas allmänna badstränder redan nu med stöd av hälsoskyddslagen av planmässig tillsyn i kommunerna. Synergieffekter uppnås om man i fråga om allmänna badstränder utövar tillsyn enligt tobakslagen samtidigt med tillsynen enligt hälsoskyddslagen. Tillsynen över säkerheten på utomhuslekplatser utövas av Säkerhets- och kemikalieverket som vid behov kan underrätta kommunen om de överträdelser av rökförbudet som verket observerat på lekplatserna.

4.2.3 Konsekvenser för miljön

Tobaksfimpar är det vanligaste skräpet på badstränder. Det föreslagna rökförbudet för allmänna badstränder kan minska nedskräpningen till följd av rökning, vilket i sin tur har positiva konsekvenser för vattendragen och de djur som lever där.

Dessutom medför tobaksodlingen avsevärda olägenheter för miljön. Skogar avverkas till förmån för odlingsmark, vilket påskyndar klimatförändringen, och därtill utarmar tobaksodlingen jorden så att det efter några år inte längre kan odlas något där. Tobak odlas främst i utvecklingsländer, men de negativa effekterna av odlingen kan genom klimatförändringen påverka hela

världen. Om de föreslagna ändringarna minskar konsumtionen av tobaksprodukter i Finland, har propositionen till denna del en liten men rätt riktad effekt på minskningen av de miljöolägenheter som tobaken orsakar.

En utvidgning av rökförbuden har dessutom positiva konsekvenser för miljöhälsan. Dessa konsekvenser behandlas närmare i avsnitt 4.2.4.

4.2.4 Övriga samhällsliga konsekvenser

Konsekvenser för hälsan

Tobaksprodukterna är en betydande orsak till men för hälsan, sjukdomar och dödlighet. Trots att tobaksrökningen har minskat framför allt på 2000-talet orsakar den fortfarande cirka 4 000 dödsfall per år i Finland. Rökare förlorar i genomsnitt cirka tio levnadsår jämfört med dem som inte röker. Även exponering av tobaksrök leder till negativa effekter på hälsan. Rökning är dessutom en av de viktigaste orsakerna till hälsoskillnader mellan olika befolkningsgrupper.

Användningen av elektroniska cigaretter försvårar lungornas normala funktion och försämrar lungornas funktionsförmåga. De vanligaste negativa effekterna på hälsan är irritation i svalg- och munområdet, huvudvärk, hosta och illamående. Användningen av elektroniska cigaretter kan också bidra till att det uppstår förändringar som medför exponering för hjärt- och kärlsjukdomar. Nikotin ger upphov till ett starkt beroende och leder i sig till negativa effekter på hälsan. Nikotin förvärrar hjärt- och kärlsjukdomar och ökar risken för typ 2- diabetes. Det är också förknippat med utveckling av cancer. Nikotin har akuta toxiska effekter om det sväljs eller hamnar i större mängder på huden eller i ögonen. När man använder elektroniska cigaretter bildas utsläpp av olika föreningar i inomhusluften. Effekterna av långvarig användning av elektroniska cigaretter är fortfarande inte välkända.

Propositionens viktigaste konsekvenser hänför sig till en förbättring av folkhälsan. Syftet med propositionen är att minska användningen av tobaksprodukter. Detta minskar sjukfrekvensen och dödligheten t.ex. i fråga om cancersjukdomar, lungsjukdomar och hjärt- och kärlsjukdomar. Propositionen syftar dessutom till att minska användningen av elektroniska cigaretter, vilket också förbättrar folkhälsan.

Det finns internationella forskningsresultat som visar att ett förenhetligande av tobaksförpackningar har positiva effekter på folkhälsan. Det starkaste vetenskapliga forskningsresultatet är att enhetliga förpackningar gör produkten mindre attraktiv för både ungdomar och vuxna. I all synnerhet en mörk huvudfärg på förpackningarna gör produkterna mindre lockande. Bestämmelserna om enhetliga förpackningar har inte bara lett till att färre unga börjar röka utan också ökat avsikterna och försöken att sluta röka och överlag minskat tobaksrökningen. Undersökningarna visar att regleringen lett till en ökad synlighet för de varningstexter och kontaktuppgifter för stöd för rökavvänjning som finns på detaljhandelsförpackningarna. Regleringen har också minskat intrycket av att vissa produkter är mindre skadliga än andra. Konsekvenserna har varit jämnt fördelade på olika socioekonomiska grupper, och eftersom en större del av rökarna är lågutbildade, är det möjligt att regleringen därmed minskar hälsoskillnaderna mellan befolkningsgrupperna.

De ovan beskrivna forskningsresultaten har också fått i länder där framläggande av tobaksprodukter är förbjudet. Enligt en undersökning gjord i England har dessutom enhetliga tobaksförpackningar gjort förpackningen mindre attraktiv och förbättrat hälsovarningarnas synlighet trots att tobaksprodukterna inte får hållas synliga i detaljhandeln.

Det kan antas att ett förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna i Finland har samma slags konsekvenser som i andra länder där detaljhandelsförpackningarna har förenhetligats genom lag. Forskningsresultaten från andra länder gäller främst effekterna av enhetliga förpackningar för cigaretter, men sannolikt har också ett förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna för andra tobaksprodukter och för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare liknande effekter.

I Finland utreddes 2018 hur myndiga personer, både icke-rökare och rökare, förhåller sig till enhetliga tobaksförpackningar (Inställningar till enhetliga tobaksförpackningar i Finland. En kvalitativ intervjustudie. Rapport 10/2018, Institutet för hälsa och välfärd). Enligt resultaten var den vanligaste uppfattningen om enhetliga detaljhandelsförpackningarna att de är fula, tråkiga och enkla till sin utformning. Merparten av de intervjuade ansåg att det är en positiv sak att införa enhetliga tobaksförpackningar i Finland, särskilt med tanke på att förebygga att rökning inleds.

I en Eurobarometerundersökning som Europeiska kommissionen låtit göra 2017 utreddes EU-medborgarnas, inklusive finländarnas, inställning till enhetliga tobaksförpackningar. I Finland förhöll man sig positivare än EU-genomsnittet, och 59 procent av respondenterna understödde införandet av enhetliga tobaksförpackningar. Över 60 procent av dem som inte rökte, 56 procent av dem som slutat röka och 40 procent av dem som rökte understödde införandet. På basis av att finländarna förhåller sig positivt till ett förenhetligande av detaljhandelsförpackningar kan det antas att den föreslagna regleringen skulle upplevas som allmänt godtagbar. Det kan ha positiva konsekvenser med tanke på uppnåendet av syftet med tobakslagen.

Undersökningar visar att de karakteristiska dofterna och smakerna hos tobaksprodukter har en betydande inverkan på att ungdomar börjar röka. De karakteristiska dofterna och smakerna inverkar också delvis på att en person inte slutar röka. En smaktillsats i en tobaksprodukt, t.ex. choklad eller vanilj, gör det lättare att börja använda produkten. Tobaksprodukter som innehåller karakteristiska dofter och smaker uppfattas också som mer lockande och mindre skadliga än tobaksprodukter som inte har karakteristiska dofter eller smaker.

Tobaksrök i omgivningen kan leda till nästan samma negativa effekter på hälsan som rökning. De föreslagna nya rökförbuden skyddar befolkningen mot skadliga hälsoeffekter som orsakas av tobaksrök och utsläpp från andra produkter enligt tobakslagen. Utvidgningarna av rökförbuden gäller emellertid utomhus där exponeringen för passiv rökning inte medför samma hälso-risker som inomhus. De föreslagna förbuden har dock konsekvenser för människors hälsa, eftersom de minskar dels modellinlärningen i samband med användningen av tobaksprodukter, dels risken för nikotinförgiftning på platser där många små barn vistas. De föreslagna nya rökförbuden främjar således miljöhälsan.

Rökförbudet på utomhuslekplatser ska också gälla tobak för användning i munnen. På så sätt kan man inte bara förebygga nikotinförgiftning utan också minska den eventuella risken för infektioner i använda snuspåsar.

På det sätt som beskrivs ovan förebygger och minskar de ändringar som föreslås i propositionen, tillsammans med andra tobakspolitiska åtgärder, användningen av de produkter som avses i tobakslagen och förbättrar således folkhälsan

Könskonsekvenser

Enligt statistiken rökte 15 procent av männen och 13 procent av kvinnorna i åldern 20–64 år dagligen år 2018. Under de senaste åren har tobaksrökningen minskat särskilt bland män och

skillnaderna mellan könen när det gäller rökning har minskat. Rökningen är dock en bidragande orsak till att männens livslängd i genomsnitt är kortare än kvinnornas. Kvinnor löper större risk än män att insjukna i tobaksrelaterade sjukdomar. Dessutom är sannolikheten för kvinnor att dö av tobaksrelaterade sjukdomar i dag nästan lika stor som det är för män.

Två procent av männen och mindre än en procent av kvinnorna i åldern 20–64 år använde dagligen elektroniska cigaretter år 2018.

Det kan antas att de åtgärder som föreslås i propositionen i princip minskar tobaksrökningen och användningen av andra nikotinprodukter proportionellt sett lika mycket bland män som bland kvinnor. Propositionen har alltså inga särskilda könskonsekvenser.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Arbetsgruppen för utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken föreslog i sitt betänkande flera ändringar i tobakslagen. Syftet med ändringarna är att användningen av tobaksprodukter och nikotinprodukter ska upphöra fram till 2030. Flera av arbetsgruppens förslag har inkluderats i regeringspropositionen. En del av arbetsgruppens förslag har dock lämnats utanför propositionen, vilket motiveras nedan.

Arbetsgruppen föreslog att åldersgränsen för köp av tobaksprodukter, nikotinvätskor och tobakssurrogat som innehåller nikotin höjs från 18 år till 20 år. Det föreslogs också att åldersgränsen för förbudet mot innehav och införsel höjs till 20 år. Därmed motsvarar de föreslagna åldersgränserna enligt tobakslagen åldersgränserna för försäljning och innehav av starka alkohol-drycker.

Under beredningen av propositionen har det bedömts att det inte är ändamålsenligt att i denna regeringsproposition höja åldersgränserna på det sätt som arbetsgruppen föreslår. En stor del av verksamhetsutövarna kräver identitetsbevis av alla köpare av produkter som avses i tobakslagen och som ser ut att vara under 30 år gamla. Højningen av åldersgränsen för köp till 20 år skulle inte påverka denna praxis.

Arbetsgruppen föreslog att det till tobakslagen fogas en definition av tobakssurrogat som innehåller nikotin och att tobakssurrogat som innehåller nikotin, såsom s.k. nikotinsnus, ska regleras på motsvarande sätt som tobaksprodukter och nikotinvätskor. Med nikotinsnus avses i detta sammanhang en tobaksliknande produkt som är avsedd att användas i munnen och som innehåller nikotin, men som inte innehåller tobaksplanta. Arbetsgruppens förslag innebär i praktiken bl.a. att detaljhandeln med produkterna ska vara tillståndspliktig och att produkterna ska anmälas till Valvira innan de släpps ut på marknaden. Dessutom ska detaljhandelsförpackningarna för produkterna regleras på motsvarande sätt som förpackningar för tobaksprodukter och nikotinvätskor.

I propositionen har det inte tagits in bestämmelser om tobakssurrogat som innehåller nikotin. Marknadsföring och framläggande av tobakssurrogat är i vilket fall som helst förbjudet redan med stöd av den gällande tobakslagen. Tobakssurrogat får inte heller säljas till minderåriga. Dessutom har det ansetts att tobaksfritt nikotinsnus kan likställas med läkemedelspreparat, varför det inte får säljas utan försäljningstillstånd enligt läkemedelslagen och importen av det är med stöd av läkemedelslagstiftningen tämligen begränsad. Det föreslås att regleringen av olika tobakssurrogat som innehåller nikotin ska bedömas separat som en helhet.

Arbetsgruppen föreslog att resandeförseln av snus begränsas från nuvarande 1 000 gram till 100 gram per dygn. I utlåtandena om arbetsgruppens betänkande föreslogs det dessutom bl.a. att tidsgränserna för resandeförsel ska slopas eller att import av snus ska förbjudas helt. Under beredningen har det bedömts att en ändring av bestämmelserna om import av snus förutsätter en mer omfattande helhetsgranskning. Det är således inte ändamålsenligt att genomföra arbetsgruppens förslag i samband med denna regeringsproposition.

Arbetsgruppen föreslog att de rökförbud som föreskrivs i tobakslagen ska gälla rökning, uppvärmning och annan användning av alla produkter som avses i tobakslagen och som frigör aerosoler som försämrar inomhusluftens kvalitet. Tobakslagen täcker dock redan nu största delen av sådana produkter på den finländska marknaden vars användning kan försämma inomhusluftens kvalitet. Därför har man stannat för att i propositionen inte ta med den ändring som arbetsgruppen föreslagit.

Arbetsgruppen föreslog en ändring av lagen om bostadsaktiebolag så att beslut om rökförbud på balkonger eller i lokaler som de boende har i sin besittning ska kunna fattas genom ett majoritetsbeslut i bostadsaktiebolaget. Justitieministeriet sände i oktober 2020 på remiss en bedömningspromemoria med en bedömning av behoven att ändra den gällande lagen om bostadsaktiebolag. I bedömningspromemorian behandlades bland annat det ovannämnda förslaget av arbetsgruppen.

I justitieministeriets bedömningspromemoria föreslogs det att utgångspunkten för lagberedningen i stället för arbetsgruppens förslag ska vara en komplettering av 4 kap. 2 § i lagen om bostadsaktiebolag, som gäller fördelningen av underhållsansvaret för bolagets fastighet och byggnad, så att en delägare i fråga om sin lägenhet i princip också ansvarar för avhjälpande av bristerna i konstruktioner, isoleringar, luftkonditionering och andra anordningar som bolaget ansvarar för, så att tobaksrök inte sprids från lägenheten till andra aktielägenheter eller bolagets gemensamma lokaler.

En ändring av lagen om bostadsaktiebolag bereds som bäst vid justitieministeriet. Den kommande ändringen av lagen om bostadsaktiebolag gäller i vilket fall som helst endast bostadsaktiebolag, och övriga bostadssammanslutningar faller utanför den. Det är motiverat att problemet med rökning i bostadssammanslutningarna granskas på ett heltäckande sätt i vidareutvecklingen av tobakslagen.

Arbetsgruppen föreslog dessutom att rökning ska förbjudas vid hållplatser för kollektivtrafik och vid taxistolpar. Förslaget kan dock medföra praktiska utmaningar i synnerhet i fråga om den exakta avgränsningen av området för förbudet, eftersom det t.ex. inte vid taxistolparna finns ett klart, avgränsat område.

Arbetsgruppen föreslog att påföljderna för brott mot rökförbuden ska ändras till administrativa påföljdsavgifter. Under beredningen har det bedömts att genomförandet av ändringen förutsätter en mer omfattande översyn av lagstiftningen. Det är därför inte ändamålsenligt att genomföra ändringen i detta sammanhang.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Förenhetligande av detaljhandelsförpackningar

Under de senaste tio åren har flera länder genom lagstiftning förenhetligat detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter. Det första landet var Australien, där lagstiftningen om förenhet-

ligande av detaljhandelsförpackningar trädde i kraft 2011. Genom lag förenhetligades förpackningarnas utformning genom att all formgivning som inte uttryckligen är tillåten förbjöds. Bestämmelserna gäller inte bara färger, former, bilder, logotyper, ytbehandlingar och dofter utan också marknadsföringstexter. I Australien valdes en mörk olivgrön färg (Pantone-färgsystemets färg 448 C) som obligatorisk färg på förpackningen, eftersom en marknadsundersökning visade att konsumenterna upplevde denna färg som den mest motbjudande.

Under de senaste åren har det också i många europeiska länder stiftats enhetliga lagar om detaljhandelsförpackningarna. I Storbritannien föreskrevs det om förenhetligande av tobaksförpackningar 2014, i Irland och Frankrike 2015, i Ungern 2016, i Slovenien 2017 och i Belgien och Nederländerna 2020.

Norge var det första nordiska landet där detaljhandelsförpackningarna förenhetligades genom lag. Detta skedde 2016. I Danmark föreskrevs det om förenhetligande av detaljhandelsförpackningar 2020, och bestämmelserna gäller åtminstone cigaretter, örtprodukter för rökning och elektroniska cigaretter.

Förenhetligandet av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter har blivit vanligare också på andra håll i världen. Lagstiftning om detta finns åtminstone i Kanada, Colombia, Saudiarabien, Singapore och Thailand.

I de länder där detaljhandelsförpackningarna har förenhetligats genom lagstiftning gäller lagarna inte nödvändigtvis på ett enhetligt sätt alla tobaksprodukter. Exempelvis i Storbritannien, Frankrike och Ungern krävs enhetliga tobaksförpackningar endast för cigaretter och rulltobak. I Norge gäller lagen också snus, och i Australien, Nya Zeeland och Irland gäller lagarna alla rökfria tobaksprodukter.

Israel är det första landet i världen där förenhetligandet av detaljhandelsförpackningar också gäller elektroniska cigaretter. Lagen trädde i kraft år 2020. I Nederländerna gäller förenhetligandet av förpackningarna också cigarrer och elektroniska cigaretter från och med 2022.

Utöver bestämmelser om detaljhandelsförpackningarnas utformning finns det i flera länder också bestämmelser om tillåten utformning av själva tobaksprodukterna. Av de europeiska länderna har Norge, Storbritannien, Irland, Frankrike, Slovenien och Ungern sådana bestämmelser. Även i Australien och Nya Zeeland finns bestämmelser om tillåten utformning av tobaksprodukter.

I lagstiftningen i dessa länder finns bestämmelser om t.ex. färgen på cigarettpapperet samt om huruvida en cigarett får förses med ett cigarettmärke eller en tillverkares namn eller endast med en alfanumerisk kod. Bestämmelserna omfattar också märkningarnas placering, storlek, färg och typsnitt. Bestämmelserna om tobaksprodukternas utformning gäller dock inte i alla länder alla tobaksprodukter på lika villkor. I Norge och Frankrike gäller lagen cigaretter och rulltobak, i Ungern, Storbritannien och Slovenien endast cigaretter och i Australien, Irland och Nya Zeeland cigaretter och cigarrer.

Bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter har också behandlats i Världshandelsorganisationens (World Trade Organization, nedan WTO) tvistlösningspanel, när vissa länder hade hävdade att Australien hade brutit mot WTO: s handelsavtal genom sina bestämmelser om förenhetligande av tobaksförpackningar. WTO: s tvistlösningspanel ansåg 2018 att rätten att använda varumärken inte är en positiv rättighet och att lagstiftningen om förenhetligande av förpackningar inte strider mot WTO: s handelsavtal. WTO: s överprövningsorgan konstaterade 2020 att ett förenhetligande av tobaksförpackningar bidrar till

att uppnå målet att minska rökning och exponering för rökning och att de inte begränsar handeln mer än vad som är nödvändigt för att uppnå folkhälsomålet. Enligt överprövningsorganet kränker inte förenhetligade tobaksförpackningar WTO:s avtal om immateriella rättigheter.

Smaksättning av tobaksprodukter

I Belgien är det förbjudet att släppa ut på marknaden t.ex. filter och cigarettpapper som gör det möjligt att ändra en tobaksprodukts doft eller smak, brandstyrka eller utsläppsfärg. Inte heller i Danmark får produkter som kan ändra en tobaksprodukts doft, smak eller rökstyrka släppas ut på marknaden. Genom regleringen har man velat förhindra att förbud och begränsningar som gäller tobaksprodukter kringgås med hjälp av andra produkter.

Rökförbud

Av EU-länderna har åtminstone Sverige, Luxemburg, Tjeckien, Rumänien och Wales förbjudit tobaksrökning på utomhuslekplatser. Rökning i lekparkar är dessutom förbjudet t.ex. i Ryssland och Vitryssland samt i de utomeuropeiska länderna Australien, Japan och Indonesien.

I Ryssland är det förbjudet att röka på badstränder, och i Italien, Storbritannien och Australien är en del av badstränderna rökfria. I Förenta staterna har vissa kommuner förbjudit tobaksrökning. I Israel är det förbjudet att röka vid simbassänger utomhus.

6 Remissvar

Remissinstanserna ansåg att de ändringar som föreslås i propositionen i huvudsak är värda att understödjas och ansåg att propositionen främjar uppnåendet av syftet med tobakslagen. I synnerhet folkhälsoorganisationerna hade dock i sina utlåtanden önskat ännu striktare bestämmelser för att begränsa försäljningen och importen av tobaksprodukter samt tobaksrökningen. De som förhöll sig mest negativa till propositionen var aktörerna inom tobaksindustrin och branschen för elektroniska cigaretter. De motsatte sig bl.a. bestämmelserna om förenhetligande av förpackningar.

Responserna i yttrandena beskrivs närmare i ett separat sammandrag av yttrandena. Nedan beskrivs hur responserna i yttrandena har beaktats i den fortsatta beredningen av propositionen.

Utifrån justitieministeriets yttrande har förhållandet mellan det föreslagna 60 § 5 mom. och lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), nedan *informationshanteringslagen*, förtydligats i propositionen. Den föreslagna 74 § 1 mom. 6 punkten har ändrats så det i tobakslagen ingår en definition på allmän badstrand, där tobaksrökning är förbjuden. Bestämmelserna i 96 § om förbud och ålägganden som meddelas av kommunen och motiveringen till paragrafen har preciserats och bestämmelserna i 106 § om sökande av ändring har förtydligats med tanke på de allmänna bestämmelserna om ändringssökande. Dessutom har bedömningen av propositionens grundlagsenlighet kompletterats.

Propositionens uppskattade konsekvenser för samhällsekonomin och företagen har preciserats utifrån finansministeriets och arbets- och näringsministeriets yttranden. På basis av miljöministeriets yttrande har motiveringen till propositionen kompletterats med omnämnanden av SUP-direktivet.

Valvira ansåg i sitt yttrande att det är nödvändigt att verket i enlighet med den föreslagna 91 § har rätt att ta ut övervakningsavgifter av tillverkare och importörer av sådana produkter som avses i tobakslagen. På basis av Valviras yttrande har övergångsbestämmelsen om uttagande av

övervakningsavgifter dock ändrats så att övervakningsavgifter får tas ut första gången redan 2022. Övervakningsavgifter tas dock inte ut redan 2022, om tillverkaren eller importören på det sätt som avses i 21 § 3 mom. eller 30 § 3 mom. meddelar att tillverkaren eller importören kommer att dra tillbaka produkten från marknaden senast den 20 maj 2022. Också flera andra remissinstanser understödde förslaget om rätt för Valvira att ta ut övervakningsavgifter. Däremot ansåg Tupakkateollisuusliitto ry och Sähkösavukekauppiat ry att de föreslagna övervakningsavgifterna var höga.

På basis av Valviras yttrande föreslås det att 95 § om register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel ändras så att där föreskrivs om Valviras och kommunernas roller som gemensamt personuppgiftsansvariga.

Regionförvaltningsverken, Helsingfors och Tammerfors ansåg i sina yttranden att det är motiverat att utvidga rökförbudet för allmänna badstränder till att också gälla så kallade små allmänna badstränder. Propositionen har dock inte ändrats i enlighet med detta, eftersom exponering för tobaksrök på små allmänna badstränder inte är ett lika stort problem på grund av det mindre antalet besökare. I yttrandena framfördes också att det skulle vara utmanande för kommunerna att övervaka rökförbudet på utomhuslekplatser, eftersom kommunerna inte har täckande information om lekplatserna inom sitt område. Kommunen har dock information om sina egna utomhuslekplatser, och tillsynen ska i första hand bygga på anmälningar om brott mot rökförbudet.

Flera remissinstanser ansåg dessutom att bostadssammanslutningens möjligheter att förbjuda rökning på balkonger bör stärkas i tobakslagen, t.ex. så att husbolaget ges möjlighet att genom majoritetsbeslut eller kvalificerat majoritetsbeslut förbjuda rökning i lokaler och på balkonger som de boende har i sin besittning. Såsom det konstateras i avsnitt 5.1 är det motiverat att problemet med rökning i bostadssammanslutningar granskas på ett heltäckande sätt i vidareutvecklingen av tobakslagen. Många remissinstanser lyfte dessutom fram de nikotinersättningsprodukter som omfattas av läkemedelslagens tillämpningsområde och det faktum att skillnaden mellan ersättningsprodukterna och de giftiga och beroendeframkallande produkterna håller på att suddas ut. Såsom det konstateras i avsnitt 5.1 föreslås det att regleringen av olika tobakssurrogat som innehåller nikotin ska bedömas separat som en helhet.

Efter remissbehandlingen har det också gjorts vissa andra ändringar i propositionen. I det utkast som varit på remiss föreslogs det att det till 2 § i tobakslagen ska fogas en definition av tobaksprodukter avsedda för upphettning. Detta har dock konstaterats vara problematiskt med tanke på att tobaksprodukterna i tobaksdirektivet delas in i antingen tobaksprodukter avsedda för rökning eller rökfria tobaksprodukter. Därför har förslaget slopats vid den fortsatta beredningen av propositionen. Trots detta föreslås det i propositionen att det i 71 § i tobakslagen ska förbjudas att i detaljhandeln hålla synliga röktilbehör som är avsedda för uppvärmning av tobaksprodukter.

Vid den fortsatta beredningen har man frångått den föreslagna ändringen i 32 § 1 mom., enligt vilken figurativa hälsovarningar ska krävas på detaljhandelsförpackningar för alla tobaksprodukter. Om tobaksprodukter som är avsedda för upphettning kommer ut på den finländska marknaden, ska det från fall till fall avgöras om det är fråga om en tobaksprodukt avsedd för rökning eller en rökfri tobaksprodukt, och de varningstexter som krävs på förpackningen ska bestämmas i enlighet med detta.

I det utkast som varit på remiss föreslogs dessutom att karakteristiska dofter och smaker ska förbjudas i alla tobaksprodukter, medan karakteristiska dofter och smaker enligt gällande 11 §

är förbjudna endast i fråga om cigaretter och rulltobak. Vid den fortsatta beredningen har förslaget konstaterats vara problematiskt, eftersom en utvidgning av förbudet mot karakteristiska smaker till att gälla andra tobaksprodukter än cigaretter och rulltobak förutsätter ett kommissionsbeslut. Därför har förslaget slopats.

7 Specialmotivering

26 §. Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinfria vätskor för förångning. Det föreslås att paragrafens rubrik och 1 mom. ändras så att bestämmelserna i fortsättningen ska omfatta även nikotinfria vätskor för förångning, som definieras i 2 § 20 punkten. I fortsättningen ska alltså även tillverkaren eller importören av nikotinfri vätska för förångning göra en förhandsanmälan om produkten till Valvira senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. Anmälan ska också göras om en betydande ändring av produkten.

Kraven i paragrafen beror på artikel 20.2 i tobaksdirektivet. De bestämmelser som överensstämmer med tobaksdirektivet gäller till denna del endast elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Det är motiverat att på nationell nivå bredda bestämmelserna så att de gäller även nikotinfria vätskor för förångning, eftersom vätskorna består av kemikalier som kan vara skadliga för hälsan som sådana eller om de inhaleras upphettade. Dessutom har konsumenterna gjort egna blandningar av nikotinfria vätskor för förångning och nikotinvätskor, och därför vore det konsekvent att alla elektroniska cigarettvätskor omfattas av enhetliga bestämmelser oberoende av deras nikotinhalt.

Enligt 2 § 2 mom. i lagen om tobaksaccis (1470/1994) betraktas som tobaksprodukt i den lagen även vätska för elektroniska cigaretter, och enligt 7 § 3 mom. avses med vätska för elektroniska cigaretter sådan nikotinvätska och nikotinfri vätska för förångning som avses i 2 § i tobakslagen. Tobaksaccis ska således med stöd av 1 § i lagen om tobaksaccis betalas även för nikotinfri vätska för förångning. Den föreslagna ändringen gör det lättare att ta ut skatt för nikotinfria vätskor för förångning, när produkterna bättre än för närvarande kommer till myndigheternas kännedom.

I propositionen föreslås det inga ändringar i 2 mom., som innehåller en förteckning över de uppgifter som ska lämnas i anmälan. Paragrafens 2 mom. föreslås gälla nikotinfria vätskor för förångning i tillämpliga delar. Det krav som anges i 4 punkten i momentet om information om nikotindoser och nikotinupptag är i praktiken inte tillämpligt på nikotinfria vätskor för förångning.

27 §. Marknadsundersökningar och försäljningsvolymen för elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning. Det föreslås att paragrafen och dess rubrik ändras. I det nya 2 mom. föreskrivs det om skyldigheten att till Valvira lämna uppgifter om försäljningsvolym även i fråga om nikotinfria vätskor för förångning. Detta behövs för att det enligt det föreslagna 91 § 4 mom. ska tas ut en övervakningsavgift hos tillverkare och importörer av nikotinfria vätskor för förångning som grundar sig på produkternas försäljningsvolym.

Det föreslås för tydlighetens skull att begreppet nikotinvätska i fortsättningen ska användas i stället för begreppet påfyllningsbehållare i 1 mom. Detta innebär dock inte att bestämmelserna i paragrafen ändras i sak.

32 §. Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter. I propositionen föreslås det att paragrafen i fortsättningen utöver de obligatoriska märkningarna

på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter också ska gälla vilka märkningar som är tillåtna på detaljhandelsförpackningar. Därför föreslås det att paragrafens rubrik och 3 mom. ändras och att nya 4 och 5 mom. fogas till paragrafen.

Enligt 3 mom. får utöver uppgifterna i 1 mom. på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter anges tobaksprodukts produktnamn och tobaksproduktgrupp, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek och streckkod så att detaljhandelsförpackningarna i fråga om sin märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten. Utöver de obligatoriska uppgifterna i 1 mom. får således på detaljhandelsförpackningar anges de uppgifter som avses i det föreslagna 3 mom. och som är nödvändiga för att identifiera produkten och särskilja den från andra motsvarande produkter och med vars hjälp konsumenten vid behov kan kontakta tillverkaren eller importören. När det gäller uppgifter i enlighet med det föreslagna 3 mom. är det fråga om uppgifter som den konsument som använder produkten åtminstone kan antas behöva.

Med en tobaksprodukts produktnamn avses förutom det egentliga tobaksmärket också dess eventuella produktvariant. På förpackningen får således även produktens eventuella versionsnamn anges. Däremot ska alla andra märkningar som gäller en produkts smak eller andra egenskaper, såsom uttryck i ord eller bild som gäller produktens nyhet eller säsongsnatur, i fortsättningen vara entydigt förbjudna. Det har dock redan nu varit möjligt att ingripa i dem med stöd av marknadsföringsförbudet i 68 §. I enlighet med 33 § 5 punkten får det på en detaljhandelsförpackning inte heller i fortsättningen hänvisas till smak, doft, smak- eller aromtillsatser eller andra tillsatser eller avsaknaden av sådana.

Med uppgifter om tobaksproduktgrupp avses uppgifter om huruvida förpackningen innehåller exempelvis cigaretter, cigariller eller rulltobak.

I fråga om tillverkarens eller importörens firma är det tillåtet att ange företagets eller någon annan verksamhetsutövers firma som antecknats i företags- och organisationsdatasystemet. Dessutom är det tillåtet att ange tillverkarens eller importörens kontaktuppgifter. Som tillåtna kontaktuppgifter kan inte betraktas t.ex. information om kanaler på sociala medier.

På förpackningen får uppgifter om produktens förpackningsstorlek anges. Vad gäller cigaretter, cigarrer och cigariller ska uppgifterna anges i antal, och i fråga om rulltobak i gram. För cigarrer som säljs styckvis får på förpackningen dessutom anges vikten i gram. Däremot är t.ex. märkningarna ”Större förpackning” eller ”Ny förpackningsstorlek” inte tillåtna.

På förpackningen får anges en streckkod. Det strider emellertid mot marknadsföringsförbudet om konsumenten kan läsa streckkoden med sin egen anordning på ett sådant sätt att det finns tillgång till några andra reklamslag eller uppgifter som enligt den föreslagna 32 § inte får lämnas på produktens förpackning. Streckkoden får inte heller bilda en bild, figur eller symbol som liknar något annat än streckkoden.

Alla uppgifter i 3 mom. ska anges på ett sådant sätt att detaljhandelsförpackningens märkningar inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp och att märkningarna inte främjar försäljningen av produkten. Med detta avses att märkningarna inte på något som helst sätt får väcka konsumentens uppmärksamhet och att de ska ha samma utseende i alla detaljhandelsförpackningar för en produktgrupp oberoende av varumärke. I enlighet med det föreslagna 5 mom. får det genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet utfärdas närmare bestämmelser om teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer.

Enligt det nya 4 mom. i paragrafen får detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 3 mom. Alla sådana märkningar som inte är obligatoriska enligt 1 mom. eller tillåtna enligt 3 mom. blir alltså entydigt förbjudna. Ett undantag utgörs dock av sådana märkningar som förutsätts någon annanstans i lagstiftningen. Kraven på märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter följer förutom av tobakslagen även av lagen om tobaksaccis och avfallslagen (646/2011). De föreslagna bestämmelserna i tobakslagen påverkar inte dessa märkningar.

Enligt 11 § 1 mom. i lagen om tobaksaccis ska en skattskyldig innan tobaksprodukterna frisläpps för konsumtion i Finland förse produkterna med prisetiketter som fästs på detaljhandelsförpackningen under ett skyddshölje eller med sådan text som trycks på detaljhandelsförpackningen och som det detaljhandelspris som avses i 8 § i lagen om tobaksaccis framgår av.

Enligt 9 § 2 mom. 1 punkten i avfallslagen ska den som tillverkar en produkt efter behov se till att produkten är försedd med märkningar som klargör dess egenskaper och underlättar användningen, återanvändningen, avfallshanteringen och riktandet av producentansvaret eller att produkten förses med upplysningar om detta. Avfallslagens 10 § innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om bl.a. i 9 § 2 mom. föreskrivna krav får utfärdas genom förordning av statsrådet. Med stöd av avfallslagen är avsikten att genomföra de krav på märkning som förutsätts i SUP-direktivet och som gäller tobaksprodukter och filter samt vissa andra plastprodukter för engångsbruk. Dessa krav på märkning övervakas av Säkerhets- och kemikalieverket, som är tillsynsmyndighet enligt avfallslagen.

Fastän endast märkningar som avses i 1 och 3 mom. är tillåtna enligt det föreslagna 4 mom. förblir 33 § i tobakslagen där det föreskrivs om förbjuden märkning av tobaksprodukter och deras detaljhandelsförpackningar fortfarande i kraft. Exempelvis ett produktnamn som antyder att en produkt är mindre skadlig eller att produkten har effekter som ökar energin och livskraften ska också i fortsättningen vara förbjudet med stöd av 33 §.

Det nya 5 mom. i paragrafen innehåller ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning som i huvudsak motsvarar 3 mom. i den gällande paragrafen, men som föreslås bli kompletterat i fråga om utformningen av de tillåtna märkningarna på en detaljhandelsförpackning.

35 §. Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter. Det föreslås att paragrafen och dess rubrik ändras i sin helhet. Den gällande 35 § gäller formen på detaljhandelsförpackningar för cigaretter och rulltobak samt material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för cigaretter. Avsikten är att denna reglering ska flyttas över till en förordning samtidigt som paragrafen ändras så att den gäller all utformning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, med undantag för de märkningar som det föreskrivs om i 32 och 33 §.

Enligt 1 mom. i paragrafen får detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter inte i fråga om form, färg, material, omslag eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp, och försäljningen av produkten får inte främjas genom förpackningens utformning. Till tobaksproduktgrupperna hör t.ex. cigaretter, och i fortsättningen ska således alla detaljhandelsförpackningar för cigaretter vara enhetliga i fråga om sin utformning oberoende av varumärke. Genom den föreslagna regleringen slopas möjligheten att göra detaljhandelsförpackningar framträdande, effektfulla eller annars attraktiva och på detta sätt få nya användare att välja produkten eller förbinda gamla användare till produkten.

Det föreslås i 2 mom. för social- och hälsovårdsministeriet ett bemyndigande att utfärda förordning som gäller närmare bestämmelser om utformningen av detaljhandelsförpackningar.

35 a §. Utformningen av cigaretter. I lagen tas det in en ny 35 a §, som förenhetligar utformningen av cigaretter. Det är viktigt att utformningen av cigaretter förenhetligas genom lagstiftning, eftersom det i propositionen föreslås att detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter ska förenhetligas. Risker är att utan bestämmelser om ett förenhetligande av utformningen av cigaretter börjar cigaretterna användas som marknadsföringsverktyg.

Enligt 1 mom. i paragrafen får en cigarett inte i fråga om form, färg, yta, färg på cigarettfiltret eller annan utformning skilja sig från andra cigaretter, och försäljningen av produkten får inte främjas genom cigarettens utformning. Paragrafens 2 mom. gäller märkningen på cigaretter, och enligt momentet får produktens produktnamn märkas på cigaretter så att märkningen inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra cigaretter och så att den inte främjar försäljningen av produkten. Cigaretter får inte vara försedda med andra märkningar. Det är alltså tillåtet att ange endast de uppgifter som är nödvändiga för att en produkt ska kunna identifieras och särskiljas från andra produkter. Andra uppgifter om produkten, tillverkaren eller importören samt alla slags dekorationer och andra illustrationer är förbjudna.

I 3 mom. föreslås för social- och hälsovårdsministeriet ett bemyndigande att utfärda förordning som gäller den märkning som avses i 2 mom. samt annan utformning av cigaretter. I propositionen föreslås det att det genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet även får föreskrivas om undantag från kraven i 1 mom. i fråga om cigaretternas färg. Detta innebär att det genom förordning är möjligt att tillåta fler än ett färgalternativ. Avsikten är att de bestämmelser som utfärdas genom förordning till sitt innehåll i stor utsträckning ska motsvara cigaretternas nuvarande typiska utformning.

36 §. Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. I propositionen föreslås det att paragrafen i fortsättningen utöver de obligatoriska märkningarna på detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare också ska gälla vilka märkningar som är tillåtna på detaljhandelsförpackningarna för dessa produkter. Därför föreslås det att paragrafens rubrik och 4 mom. ändras och att nya 5 och 6 mom. tas in i paragrafen.

Enligt 4 mom. får det på detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare anges produktens produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak, tillverkningsdatum och streckkod så att detaljhandelsförpackningarna i fråga om sin märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten. Bestämmelserna motsvarar det som föreslås i 32 § 3 mom. i fråga om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter. Detta innebär att det också på detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare är tillåtet att utöver de obligatoriska uppgifter som avses i 36 § 1 mom. endast ange sådana grundläggande uppgifter om produkten som är nödvändiga för konsumenten. Dessutom ska märkningarna omfattas av samma krav på neutralitet och enhetlighet som märkningarna på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter.

I detta sammanhang omfattar produktnamnet förutom det egentliga varumärket på nikotinvätskan också dess eventuella produktvariant. På förpackningen får således även produktens eventuella versionsnamn anges. Nikotinvätskor får smaka som en tobaksprodukt, och därför ska produktnamnet också innehålla information om produktens eventuella smak. Däremot ska alla andra märkningar som gäller en produkts smak eller andra egenskaper, såsom uttryck i ord eller

bild som gäller produktens nyhet eller säsongsnatur, i fortsättningen vara entydigt förbjudna. Det har dock redan nu varit möjligt att ingripa i dem med stöd av marknadsföringsförbudet i 68 §.

På detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare ska det vara tillåtet att ange tillverkningsdatum, eftersom nikotinvätska oxideras och försämras när den blir äldre. Dessutom kan vätskan kristalliseras och då kan det vara farligt att hetta upp den. En bipacksedel som avses i 36 § 1 mom. 6 punkten i tobakslagen ska innehålla bland annat anvisningar om användningen och förvaringen av produkten.

Enligt det nya 5 mom. i paragrafen får detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 4 mom. Alla sådana märkningar som inte är obligatoriska enligt 1 mom. eller tillåtna enligt 4 mom. blir alltså entydigt förbjudna. Ett undantag utgörs dock av sådana märkningar som eventuellt förutsätts någon annanstans i lagstiftningen. Av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006, nedan *CLP-förordningen*, följer krav på märkningen av detaljhandelsförpackningar för kemiska ämnen och blandningar.

Det nya 6 mom. i paragrafen innehåller ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning som i huvudsak motsvarar 4 mom. i den gällande paragrafen, men som föreslås bli kompletterat i fråga om utformningen av de tillåtna märkningarna på en detaljhandelsförpackning. Dessutom ändras bemyndigandet att utfärda förordning för tydlighetens skull till en förteckning.

36 a §. *Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare.* I lagen föreslås det en ny 36 a §, som gäller utformningen av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare med undantag för de märkningar som det föreskrivs om i 36 §.

Enligt 1 mom. får detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte i fråga om form, färg, material eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom detaljhandelsförpackningens utformning. I fortsättningen ska således samtliga detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter vara enhetliga i fråga om utformningen oberoende av varumärke, och detsamma gäller även för påfyllningsbehållare.

Det föreslås i 2 mom. ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning som gäller närmare bestämmelser om utformningen av detaljhandelsförpackningar.

36 b §. *Utformningen av påfyllningsbehållare och nikotinvätskans utseende.* I lagen föreslås det en ny 36 b §, som förenhetligar utformningen av påfyllningsbehållare och nikotinvätskors utseende. Enligt 1 mom. i paragrafen får en påfyllningsbehållare inte i fråga om form, färg, yta, färg på etiketten eller annan utformning skilja sig från andra påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom påfyllningsbehållarens utformning.

Enligt 2 mom. får påfyllningsbehållare märkas med nikotinvätskans produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak och tillverkningsdatum så att märkningarna inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra

påfyllningsbehållare och så att märkningarna inte främjar försäljningen av produkten. Uppgifterna motsvarar de uppgifter som får anges på produktens detaljhandelsförpackning. Uppgifterna får tryckas direkt på påfyllningsbehållaren eller på dess eventuella etikett.

Påfyllningsbehållare får inte förses med andra märkningar än de som avses i 2 mom., med undantag för de märkningar som avses i 37 §. Bestämmelser om märkning av påfyllningsbehållare finns enligt 37 § i tobakslagen i CLP-förordningen.

Nikotin klassificeras i CLP-förordningen i faroklassen akut toxicitet i kategori 2 (dödligt vid förtäring) vid oralt intag, i kategori 2 (dödligt vid hudkontakt) vid dermal kontakt och i kategori 2 (dödligt vid inandning) vid inhalation. För förpackningar för kemikalier som klassificeras som akut toxiska krävs märkningar i enlighet med CLP-förordningen, och det är inte möjligt att bevilja undantag för märkning av kemikalier i kategori 1–4 exempelvis på grund av att förpackningen är liten.

Detta innebär att varningsetiketten för en påfyllningsbehållare ska vara försedd med uppgifter i enlighet med artikel 17 i CLP-förordningen om att blandningen innehåller nikotin och klassificeras som farlig.

Enligt 3 mom. får nikotinvätska inte i fråga om färg skilja sig från andra nikotinvätskor, och försäljningen av produkten får inte främjas genom vätskans färg. Genom bestämmelserna säkerställs det att vätskor i olika eller flera färger inte används för att främja försäljningen av produkterna.

Det föreslås i 4 mom. ett bemyndigande för social- och hälsovårdsministeriet att utfärda förordning som gäller närmare bestämmelser om märkningen av påfyllningsbehållare.

42 a §. Avaktivering av identifieringskoden för ekonomiska aktörer. I lagen föreslås det en ny 42 a §, som hänför sig till spårbarheten av tobaksprodukter. I paragrafen föreskrivs det om de förutsättningar under vilka en id-utfärdare som avses i artikel 3.1 i kommissionens förordning om spårbarhet på begäran av Tullen eller Valvira får avaktivera en sådan identifieringskod för ekonomiska aktörer som avses i artikel 15 i kommissionens förordning om spårbarhet. Detta gäller enligt 1 punkten i paragrafen om en ekonomisk aktör försummar sin skyldighet att utan dröjsmål underrätta id-utfärdaren om eventuella ändringar i de uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökningsblanketten samt om ett eventuellt upphörande av verksamheten på det sätt som föreskrivs. Enligt artikel 14.5 i kommissionens förordning om spårbarhet ska anmälan göras i de format som anges i kapitel II avsnitt 1 punkterna 1.2 och 1.3 i bilaga II till kommissionens förordning om spårbarhet. I och med den föreslagna ändringen förbättras myndigheternas möjligheter att se till att spårbarhetssystemet är uppdaterat, vilket i sin tur förhindrar missbruk av identifieringskoder och därigenom olaglig handel med tobaksprodukter.

Enligt 2 punkten i paragrafen kan en identifieringskod avaktiveras också om en ekonomisk aktör säljer eller på annat sätt överläter tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar saknar en sådan unik identitetsmärkning eller säkerhetsmärkning som avses i 32 § 1 mom. 2 punkten. Om en detaljhandelsförpackning saknar en unik identitetsmärkning eller säkerhetsegenskap, finns det i allmänhet grundad anledning att anta att det är fråga om olaglig handel med tobaksprodukter. I detta fall har Tullen och Valvira rätt att begära att den ekonomiska aktörens identifieringskod avaktiveras.

Enligt 3 punkten i paragrafen kan identifieringskoden avaktiveras, om den ekonomiska aktören säljer eller på annat sätt överläter rökfria tobaksprodukter i strid med 51 §. Enligt 51 § i tobakslagen får tuggtobak, tobak för användning i näsan och tobak för användning i munnen inte

säljas eller på annat sätt överlåtas eller förmedlas, och brott mot förbudet är enligt 109 § 2 punkten straffbart som brott vid försäljning av tobak. En ekonomisk aktör som utöver andra tobaksprodukter säljer rökfria tobaksprodukter visar genom sin verksamhet sådan klandervärdhet att det måste vara möjligt att avaktivera identifieringskoden. Dessutom kan särskilt försäljningen av tobak som är avsedd för användning i munnen också kopplas till annan brottslighet och grå ekonomi.

Innan Tullen eller Valvira begär att id-utfärdaren avaktiverar den ekonomiska aktörens identifieringskod, ska myndigheten höra den ekonomiska aktören i enlighet med förvaltningslagen.

52 a §. Förbud mot försäljning av produkter avsedda för smaksättning av tobaksprodukter. I lagen föreslås det en ny 52 a §, enligt vilken det till konsumenter inte får säljas eller på något annat sätt överlåtas produkter vars syfte är att i tobaksprodukten skapa en karakteristisk doft eller smak. Det blir således förbjudet att använda bl.a. så kallade smakkort, som är avsedda att placeras i en cigarettförpackning och som gör att cigaretterna absorberar t.ex. doft eller smak av mentol. Även andra produkter som är avsedda för smaksättning av tobaksprodukter, såsom eventuella smakvätskor eller smakspray, ska förbjudas med stöd av den föreslagna paragrafen. Förbudet gäller även röktilbehör som är avsedda att ge produkten en karakteristisk doft eller smak. Hit hör t.ex. så kallade smakfilter, smakkapslar och smaksatta cigarettpapper.

I vissa situationer kan det vara tvetydigt huruvida en produkt är avsedd att ge upphov till en karakteristisk doft eller smak hos en tobaksprodukt. Vid bedömningen av detta kan man beakta t.ex. bruksanvisningarna för produkten eller de uppgifter om användningen av produkten som den som deltar i försäljningen av produkten lämnar samt placeringen av produkten på detaljhandelsstället. Bedömningen kan också påverkas av var en produkt säljs. Om produkten säljs t.ex. i en tobaksaffär är det uppenbart att den är avsedd att ge tobaksprodukten en karakteristisk doft eller smak.

I Finland marknadsförs t.ex. smakkort också för att användas för smaksättning av livsmedel. På andra håll i Europa marknadsförs smakkort tydligt endast för smaksättning av tobaksprodukter.

54 §. Plan för egenkontroll. I paragrafen föreskrivs det som en ny sak om en näringsidkares skyldighet att göra upp en plan för egenkontroll för att säkerställa att de anmälningar som avses i tobakslagen har gjorts om produkterna och att detaljhandelsförpackningarna för produkterna överensstämmer med kraven i tobakslagen. Bestämmelser om anmälningar som gäller produkter finns i 3 och 4 kap. i tobakslagen och bestämmelser om de krav som ställs på detaljhandelsförpackningar i 5 kap. i tobakslagen. Huruvida det har gjorts en sådan anmälan om produkten som krävs kan kontrolleras i det offentliga register över produktanmälningar som Valvira för.

Genom den föreslagna ändringen stärks näringsidkarens medvetenhet om kraven enligt tobakslagen och förbättras näringsidkarens möjligheter att identifiera eventuella lagstridiga produkter och låta bli att sälja dem. Samtidigt stöder näringsidkaren tillsynsmyndighetens uppgift när det gäller att förebygga verksamhet som strider mot tobakslagen.

58 §. Förbud mot distansförsäljning. Det föreslås att bestämmelserna i paragrafen utvidgas till att omfatta örtprodukter för rökning, vilket innebär att även distansförsäljning av dem i fortsättningen är förbjuden både från utlandet till Finland och inom Finland. Den föreslagna ändringen är motiverad, eftersom det är fråga om produkter som är farliga för hälsan och som det är förbjudet att sälja till minderåriga. Genom förbudet mot distansförsäljning kan man säkerställa att minderåriga inte kan skaffa produkterna i fråga. Ändringen underlättar också övervakningen av

förbudet mot distansförsäljning, eftersom det inte alltid är helt klart om det är fråga om en tobaksprodukt vars distansförsäljning redan nu är förbjuden eller om det är fråga om en örtprodukt för rökning.

60 §. Begränsningar i partihandel. I paragrafen tas det in ett nytt 5 mom. enligt vilket en partiförsäljare har rätt att av Valvira för säkerställande av sina skyldigheter enligt 1 och 2 mom. få nödvändiga uppgifter om innehavare av detaljhandelstillstånd och näringsidkare som gjort en anmälan om partihandel samt att behandla dessa uppgifter. Enligt 24 § i informationshanteringslagen kan en myndighet via ett tekniskt gränssnitt överföra information till en aktör som inte är en annan myndighet, om mottagaren uttryckligen enligt lag har rätt att få informationen och behandla den. I propositionen föreslås det att det i tobakslagen i överensstämmelse med detta ska föreskrivas om en partiförsäljares rätt att få uppgifter och om rätten att behandla uppgifter för att partiförsäljare i enlighet med 60 § 1 och 2 mom. ska kunna försäkra sig om att de säljer tobaksprodukter eller nikotinvätskor endast till sådana aktörer som får sälja dem. Med behandling av uppgifter avses t.ex. det att partiförsäljarna kan mata in uppgifterna i sitt kassasystem.

Den rättsliga grunden för sådan behandling av personuppgifter som avses i propositionen är artikel 6.1 c i allmänna dataskyddsförordningen (rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige), som gör det möjligt att tillämpa handlingsutrymmet i enlighet med artikel 6.3 i den förordningen. Lagförslaget innehåller sådana bestämmelser om partiförsäljarnas rätt att få uppgifter som kompletterar dataskyddsförordningen.

65 §. Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation. Bestämmelserna i paragrafen utvidgas till att omfatta även örtprodukter för rökning. I fortsättningen får en privatperson således inte skaffa eller ta emot dem av en näringsidkare per post, godstransport eller på något annat motsvarande sätt från ett land utanför Finland. Detta är konsekvent med avseende på att resandeförseln av örtprodukter för rökning redan nu har begränsats i 67 § på motsvarande sätt som resandeförseln av andra produkter som avses i tobakslagen. I fortsättningen kommer paragraferna om importbegränsningar att bilda en mer logisk helhet när de täcker olika produktgrupper på ett enhetligt sätt.

67 §. Kvantitativa begränsningar för resandeförsel. Paragrafens 1 mom. 1 punkt föreslås bli ändrad på ett sådant sätt att den i fortsättningen innehåller bestämmelser om kvantitativa begränsningar främst för resandeförseln av tobak för vattenpipa. På motsvarande sätt som det föreskrivs i den gällande paragrafen gäller begränsningen endast sådana produkter i fråga om vilka märkningarna på detaljhandelsförpackningen avviker från bestämmelserna i 32 § 1 mom. 1 punkten. När det gäller tobak för vattenpipa föreslås den kvantitativa begränsningen för resandeförsel vara densamma som för rull- och piptobak, dvs. 250 gram. Detta är fallet även om produkten är förpackad portionsvis. Då är det tillåtet att föra in portioner i landet så att deras sammanlagda vikt är högst 250 gram.

I 1 mom. 1 punkten föreskrivs det som en ny sak om kvantitativa begränsningar för resandeförsel även för andra tobaksprodukter än cigaretter, cigarrer, cigariller och rull- eller piptobak. En privatperson får inte föra in i landet mer av andra tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt som avviker från 32 § 1 mom. 1 punkten än 200 dosenheter eller 250 gram i lösvikt i landet. Med dosenhet avses den mängd av produkten som används på en gång, och den kan vara t.ex. en kapsel som innehåller tobak eller en s.k. puffstång (ett slags elektronisk cigarett för engångsbruk).

70 §. Förbud mot prisgottgörelse. Det föreslås att paragrafen ändras så att den begränsas att gälla endast detaljhandel. Partihandeln har inte begränsats så att den inte skulle omfattas av den

gällande paragrafen, och därför har förbudet mot prisgottgörelse i paragrafen även gällt parti-handel. Det är dock motiverat att paragrafen i fortsättningen endast gäller detaljhandeln, ef-tersom partihandelspriserna i praktiken i regel uttryckligen baserar sig på antalet inköp.

71 §. Förbud mot framläggande. Det föreslås att 1 mom. ändras så att bestämmelserna om för-bud mot framläggande utvidgas till att gälla sådana röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter. Till dessa röktilbehör hänförs sådana nya röktilbehör som används för att hetta upp tobaksblandningen. Produkter av detta slag eller deras varumärken får således inte i fortsättningen hållas synliga på detaljhandelsställena. Därtill ska det vara förbjudet att hålla va-rumärken av nämnda produkter synliga vid detaljhandel med andra produkter som avses i to-bakslagen.

Andra röktilbehör än sådana som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter ska fortfa-rande i princip inte omfattas av förbudet mot framläggande. En utvidgning av förbudet mot framläggande gäller alltså inte röktilbehör som är avsedda för rökning av tobaksprodukter, såsom traditionella pipor.

Det är motiverat att förbjuda framläggande av röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter, eftersom de till sitt yttre i stor utsträckning påminner om elektroniska cigaret-ter, som det för närvarande är förbjudet att hålla synliga. Genom ett förbud mot framläggande är det möjligt att bidra till att tobaksprodukter av detta slag inte blir en ny inkörsport till niko-tinberoende i synnerhet för barn och unga.

Förbudet gäller även sådana anordningar som kan användas inte bara för rökning av tobakspro-dukter utan även för rökning av olika örtblandningar eller för upphettning av något annat slag.

I propositionen föreslås det inga ändringar i undantagen i 2 och 3 mom. i fråga om förbudet mot framläggande, och dessa undantag gäller även röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter.

74 §. Allmänna rökförbud. Det föreslås att nya 4–6 punkter ska fogas till 1 mom. I paragrafens 1 mom. 3 punkt görs samtidigt en teknisk ändring till följd av de nya punkterna.

Enligt den nya 4 punkten är tobaksrökning förbjuden på utomhuslekplatser för vilka det ska upprättas ett säkerhetsdokument enligt 7 § i konsument säkerhetslagen (920/2011). I 7 § 1 mom. 4 punkten i konsument säkerhetslagen förutsätts det att det för utomhuslekplatser upprättas ett säkerhetsdokument med en plan för identifiering av faror och hantering av risker samt för in-formationen om dessa till de personer som medverkar vid tillhandahållandet av tjänsten.

Kommunerna ska upprätta säkerhetsdokument för de utomhuslekplatser som de upprätthåller, och rökförbudet ska således gälla kommunala lekplatser. Som utomhuslekplatser kan också be-traktas t.ex. stora lekplatser på privata campingområden eller på lägerområden och i lekland eller temaparker för vilka det krävs säkerhetsdokument och där man inte får röka.

Ett bostadsaktiebolag behöver i princip inte upprätta ett säkerhetsdokument för en lekplats på gården. Ett bostadsaktiebolag ska upprätta ett säkerhetsdokument, om lekplatsen till storleken, funktionerna och användningsgraden påminner om en allmän lekplats. På en kvartersgård som är gemensam för flera hus kan det finnas en lekplats som påminner om en allmän utomhuslek-plats och för vilken ett säkerhetsdokument ska upprättas. I detta fall är det förbjudet att röka på området. Därtill kan bostadsaktiebolag eller andra bostadssammanslutningar i enlighet med 78 § i tobakslagen förbjuda tobaksrökning på ett utomhusområde som de besitter, t.ex. på lekom-råden för barn.

Enligt den nya 5 punkten är tobaksrökning förbjuden på sådana utomhusområden vid inrättningar där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen eller mentalvårdslagen som är avsedda för personer under 18 år. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 12 § 1 mom. 1 punkten i den gamla tobakslagen. Rökning inomhus i inrättningar som meddelar vård med stöd av barnskyddslagen eller mentalvårdslagen ska även i fortsättningen vara förbjuden med stöd av 74 § 1 mom. 1 punkten i den gällande tobakslagen.

Enligt den nya 6 punkten är det förbjudet att röka på en allmän badstrand. Med allmän badstrand avses en badstrand där den kommunala hälsoskyddsmyndigheten förväntar sig att ett stort antal människor badar och om vilken det ska göras en anmälan enligt 13 § 1 mom. 3 punkten i hälsoskyddslagen (763/1994). Definitionen av allmän badstrand motsvarar 2 § 1 mom. 1 punkten i social- och hälsovårdsministeriets förordning om kvalitetskraven och övervakningen i fråga om vattnet vid allmänna badstränder (177/2008), nedan *badvattenförordningen*, med den skillnaden att i tobakslagen ska inte badstränder som har meddelats ett badförbud eller en anvisning enligt vilken simning inte rekommenderas uteslutas från definitionen av allmän badstrand. Trots ett eventuellt badförbud kan det finnas många besökare på populära stränder, och badförbud är i allmänhet endast temporära.

De allmänna badstränderna är så kallade EU-badstränder, där antalet användare vanligen är stort och besökarna består av många barn och unga. För dessa badstränder upprättas en sådan förteckning över allmänna badstränder som avses i 4 § i badvattenförordningen och som finns tillgänglig på kommunernas webbsidor och på riksnivå på Valvirs webbplats. De allmänna badstränderna övervakas med stöd av hälsoskyddslagen av de kommunala hälsoskyddsmyndigheterna, vilket innebär att badstränderna redan nu är föremål för regelbunden tillsyn.

En allmän badstrand definierades i badvattenförordningen tidigare som en badstrand som under badsäsongen beräknas besökas av minst 100 badande per dag och om vilken det ska göras en anmälan enligt 13 § 1 mom. 3 punkten i hälsoskyddslagen. På grund av en anmärkning från Europeiska kommissionen ändrades definitionen dock så att det inte föreskrivs om exakt antal besökare.

Rökförbudet omfattar den allmänna badstranden i sin helhet. Den som innehar en badstrand, dvs. i allmänhet kommunen, är enligt 80 § i tobakslagen skyldig att sätta upp anslag om rökförbud. Innehållet i anslagen ska vara entydigt och anslagen ska både till storlek och placering vara sådana att de är lätta att upptäcka av personer som kommer till badstranden och av dem som vistas där. Det är dessutom motiverat att kommunen t.ex. med anslag utanför badstranden anvisar en plats som är reserverad för rökning och där det finns askfat eller skräpkorgar som är avsedda för ändamålet. I och med det nationella genomförandet av SUP-direktivet överförs kostnaderna för avfallshantering och städning av tobaksfimpar på tobaksindustrin.

Det föreslagna rökförbudet för allmänna badstränder gäller året om, även om badstränderna vanligen används främst på sommaren. Det är dock motiverat att det också annars är förbjudet att röka på grund av att rökningen orsakar nedskräpning som föranleder olägenheter för vattendrag och deras organismer. Dessutom kan de tobaksfimpar som blivit kvar på marken ge besökarna intrycket av att man får röka på stranden.

Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att rökfria tobaksprodukter inte heller får användas på utomhuslekplatser. Detta är konsekvent och motiverat, eftersom rökfria tobaksprodukter enligt gällande 3 mom. inte heller får användas på andra sådana utomhusområden som uttryckligen är avsedda för barn och unga.

78 §. Rökförbud i bostadssammanslutningar. Det föreslås att 2 mom. i paragrafen ändras. Enligt den gällande bestämmelsen får en bostadssammanslutning förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger. Momentet ändras så att omnämnandet av de gemensamma utomhusområden som bostadssammanslutningen innehar och där bostadssammanslutningen får förbjuda rökning stryks. I och med ändringen blir det tydligare att en bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning på alla gemensamma utomhusområden som den innehar och inte enbart i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger.

90 §. Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar. Det föreslås i paragrafen ett nytt 5 mom. enligt vilket produkter inte får släppas ut på marknaden, dvs. partihandel och detaljhandel av produkterna får inte inledas, förrän den avgift som avses i 3 mom. 3 punkten har betalats. Valvira kan enligt 3 mom. 3 punkten av tillverkare och importörer ta ut avgift för mottagning, lagring, hantering, analys och offentliggörande av uppgifter som lämnats till verket med stöd av 14–16, 18, 20 och 26–29 § samt anknytande åtgärder. Om avgiften inte har betalats, offentliggör Valvira inte uppgifterna om produkten i det offentliga produktregister som Valvira förvaltar. Valvira kan dessutom ur registret radera uppgifter om sådana produkter i fråga om vilka anmälningsavgiften har försumrats.

91 §. Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen. Det föreslås att det till paragrafen ska fogas nya 4 och 5 mom. med bestämmelser om de avgifter för övervakningen som Valvira tar ut.

För att täcka de kostnader som övervakningen enligt tobakslagen orsakar tar Valvira enligt 4 mom. i paragrafen årligen ut en övervakningsavgift hos tillverkare och importörer av tobaksprodukter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning. När det gäller avgiften för övervakning är det fråga om en avgift av skattenatur, och med inkomsterna från avgiften kan Valvira effektivisera produkttillsynen över de produkter som avses i tobakslagen.

Enligt 4 mom. grundar sig avgiften på de försäljningsvolymerna som tillverkaren eller importören under det föregående kalenderåret har rapporterat till Valvira. Bestämmelser om tillverkarens eller importörens skyldighet att rapportera försäljningsvolymerna för sina produkter finns i 16 och 27 § i tobakslagen. I propositionen föreslås det att det i 27 § som en ny sak ska föreskrivas om skyldigheten att även lämna uppgifter om försäljningsvolymerna för nikotinfria vätskor för förångning.

I 10 § 2 mom. och 22 § 2 mom. i tobakslagen finns det bestämmelser om på vilket sätt skyldigheten att lämna Valvira de uppgifter som avses i tobakslagen fördelas mellan tillverkaren och importören. Den övervakningsavgift som avses i paragrafen ska i vilket fall som helst tas ut antingen av tillverkaren eller av importören, beroende på vilkendera som har gjort anmälan om försäljningsvolymerna.

Försäljningsvolymerna för tobaksprodukter anges i fråga om cigaretter, cigarrer och cigariller i styck och i fråga om övriga tobaksprodukter i kilogram. I fråga om nikotinvätskor anges försäljningsvolymen i milliliter. Alla tobaksprodukter på marknaden och andra produkter som avses i tobakslagen är skadliga för hälsan, och i princip medför de ett relativt sett lika stort behov av produkttillsyn. Det är alltså motiverat att övervakningsavgiften inriktas på olika produkter på ett så enhetligt sätt som möjligt. Detta kan bedömas bäst genom att jämföra hur mycket tobak varje tobaksprodukt innehåller. I jämförelsen är det motiverat att utgå från cigaretter, som oftast är den normalt sett mest sålda tobaksprodukten.

En cigarett innehåller vanligtvis ca 0,6 gram tobaksplanta. Det är motiverat att föreskriva att övervakningsavgiften för cigaretter ska vara 0,001 euro per styck. Cigarrer innehåller avsevärt mer tobaksplanta än cigaretter. En cigarr innehåller vanligtvis 8–15 gram tobak, i genomsnitt cirka 12 gram. Därför föreslås det att övervakningsavgiften för cigarrer ska vara 0,02 euro ($12/0,6 \cdot 0,001$ euro) per styck. De cigariller som finns på marknaden innehåller i allmänhet något mer tobak än cigaretter, men skillnaden är inte betydande, och därför föreslås det att övervakningsavgiften för cigariller ska vara 0,001 euro per styck, vilket motsvarar övervakningsavgiften för cigaretter. I fråga om övriga tobaksprodukter, såsom rulltobak och tobak för vattenpipa, föreslås övervakningsavgiften vara 1,7 euro ($1\,000/0,6 \cdot 0,001$ euro) per kilogram.

Försäljningsvolymen för nikotinvätskor ska anges i milliliter. När nikotinvätskor jämförs med tobaksprodukter ska utgångspunkten vara mängden nikotin i produkterna. Nikotinvätska får innehålla högst 20 milligram nikotin per milliliter och en cigarett får ge upphov till högst 1 milligram nikotin vid rökning. En milliliter nikotinvätska med en nikotinhalt på 20 milligram per milliliter motsvarar alltså en nikotinmängd på 20 cigaretter. Nikotinhalten i nikotinvätskor varierar dock från produkt till produkt, och den föreslagna övervakningsavgiften tas ut också för nikotinfria vätskor för förångning. Det är alltså motiverat att den övervakningsavgift på 0,01 euro som tas ut för en milliliter nikotinvätska ska motsvara den övervakningsavgift som tas ut för 10 cigaretter.

Övervakningsavgiften ska vara tillverkar- eller importörsspecifik. Om en näringsidkare anmäler försäljningsvolymen t.ex. för flera olika cigarettmärken, bestäms övervakningsavgiften utifrån det antal cigaretter som samma näringsidkare anmäler.

Den övervakningsavgift som avses i 5 mom. är dock minst 300 euro och högst 70 000 euro per tillverkare eller importör. Detta skulle vara fallet oberoende av den sammanlagda försäljningsvolymen för de produkter som tillverkaren eller importören har anmält. Genom de lägsta och högsta beloppen för övervakningsavgiften säkerställs det å ena sidan att tillräckliga resurser fås för produkttillsynen och å andra sidan att övervakningsavgiften inte blir oskäligt hög för någon aktör.

92 a §. Rättelse av övervakningsavgift till den avgiftsskyldiges fördel. I lagen föreslås det en ny 92 a § där det föreskrivs om rättelse av övervakningsavgiften till den avgiftsskyldiges fördel på motsvarande sätt som till exempel i 77 § i alkohollagen. Paragrafen gäller övervakningsavgifter som påförs av både Valvira och kommunen.

92 b §. Rättelse av övervakningsavgift till avgiftsmottagarens fördel. I lagen föreslås det en ny 92 b § där det föreskrivs om rättelse av övervakningsavgiften till avgiftsmottagarens fördel på motsvarande sätt som till exempel i 78 § i alkohollagen. Paragrafen gäller övervakningsavgifter som påförs av både Valvira och kommunen.

94 §. Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn. Det föreslås att 3 mom. ändras så att där inte längre föreskrivs om skyldighet att permanent bevara de uppgifter som avses i 26 § 2 mom. I 26 § 2 mom. i tobakslagen föreskrivs det om de uppgifter som en förhandsanmälan om elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare ska innehålla. I fortsättningen ska uppgifterna bevaras i enlighet med de tekniska specifikationerna i webbportalen EU-CEG. Detta gäller även uppgifter som har lämnats till Valvira innan den föreslagna lagen träder i kraft.

95 §. Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel. Det föreslås att paragrafen ändras i sin helhet. Enligt förslaget förtydligas 1 mom. så att det med avseende på de registrerade på ett transparent sätt framgår hur personuppgifter behandlas även för styrningen

och utvecklingen av övervakningen. Paragrafen ändras således så att den motsvarar de uppgifter som de facto hör till Valvira enligt 6 § i tobakslagen, vilket förtydligar grunden för behandling av personuppgifter. Behandlingen behövs för att de myndigheter som är personuppgiftsansvariga, dvs. Valvira och kommunerna, ska kunna fullgöra sina lagstadgade skyldigheter på det sätt som avses i artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen. Till denna del finns det bestämmelser om Valviras och kommunens skyldigheter i 6, 8, 44 och 50 § i tobakslagen.

Det föreslås att det inledande stycket i 2 mom. ändras så att där inte längre föreskrivs att Valvira svarar för att registrets datasystem fungerar. I fortsättningen föreskrivs det om detta i 3 mom. Dessutom preciseras ordalydelsen i 2 mom. 3 punkten.

Paragrafens 3 mom. är helt och hållet nytt, och enligt det är Valvira och kommunerna gemensamt personuppgiftsansvariga för det register som avses i paragrafen. Om minst två personuppgiftsansvariga gemensamt fastställer ändamålen med och medlen för behandlingen, ska de enligt artikel 26 i dataskyddsförordningen vara gemensamt personuppgiftsansvariga. Gemensamt personuppgiftsansvariga ska under öppna former fastställa sitt respektive ansvar för att fullgöra skyldigheterna enligt den förordningen, särskilt vad gäller utövandet av den registrerades rättigheter och sina respektive skyldigheter att tillhandahålla den information som avses i artiklarna 13 och 14, genom ett inbördes arrangemang. Inom ramen för arrangemanget får en gemensam kontaktpunkt för de registrerade utses.

Enligt det föreslagna 3 mom. svarar Valvira för att registrets datasystem fungerar, upprätthålls och utvecklas samt är en sådan kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om den registrerades begäran gäller försäljningsställen inom flera än en kommuns område. Detta kan vara fallet exempelvis om en näringsidkare som har försäljningsställen för sådana produkter som avses i tobakslagen på flera kommuners område vill kontrollera de uppgifter om honom eller henne som har förts in i registret.

Kommunen svarar för att de uppgifter som avses i 2 mom. förs in i registret och är den kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om den registrerades begäran gäller försäljningsställen inom en kommuns område. I praktiken svarar kommunen för uppdateringen av de uppgifter som ingår i registret, liksom hittills, t.ex. genom att föra in uppgifterna i systemet, vid behov ändra uppgifterna och avlägsna onödiga uppgifter. Bestämmelserna medför i praktiken inga ändringar jämfört med nuläget, utan de stärker och förtydligar endast myndigheternas uppgifter och ansvar.

Enligt 4 mom. i förslaget får tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor. Paragrafens 4 mom. motsvarar 3 mom. i den gällande paragrafen.

96 §. Förbud och ålägganden som meddelas av kommunen. Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, kan kommunen enligt 96 § i den gällande lagen förbjuda denna verksamhet. I paragrafen föreskrivs det inte uttryckligen om kommunens behörighet att meddela ålägganden om rättelse av verksamheten så att den stämmer överens med tobakslagen, men enligt 105 § 1 mom. kan kommunen förena ett åläggande med vite eller hot om tvångsutförande.

Det föreslås att paragrafen förtydligas främst så att kommunen enligt den ska kunna bestämma att verksamhet som strider mot tobakslagen ska rättas till i överensstämmelse med tobakslagen.

Ett åläggande kan gälla t.ex. detaljförsäljares skyldighet att lägga fram ett anslag om försäljningsförbud enligt 53 § 3 mom. eller utarbeta en plan för egenkontroll enligt 54 § eller skyldigheten enligt 80 § för innehavare av lokaler eller utomhusområden och arrangörer av offentliga tillställningar att sätta upp anslag som informerar om rökförbud och rökrum. Det har i praktiken varit möjligt att meddela sådana ålägganden redan med stöd av den gällande lagen, men för tydlighetens skull är det motiverat att uttryckligen föreskriva om kommunens behörighet att bestämma att verksamhet som strider mot tobakslagen ska rättas till så att den överensstämmer med lagen.

I paragrafen föreskrivs det dessutom om kommunens möjlighet att förbjuda verksamheten även i det fallet att kommunens åläggande inte har iakttagits. I den gällande paragrafen föreskrivs det endast om kommunens behörighet att förbjuda verksamhet som strider mot tobakslagen eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Genom ändringen förtydligas det att kommunen också kan förbjuda verksamhet som bryter mot t.ex. ett åläggande om rökförbud som meddelats en bostadssammanslutning med stöd av 79 §.

106 §. Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen. Paragrafen föreslås bli ändrad i sin helhet. I 1 mom. föreslås det som en ny bestämmelse att omprövning av en övervakningsavgift som avses i 91 § får begäras hos den myndighet som påfört avgiften. Begäran om omprövning ska framställas inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då övervakningsavgiften påfördes, dock senast 60 dagar från delfäendet av beslutet. Momentet ska dessutom innehålla en informativ hänvisning till förvaltningslagen.

Paragrafens 2 mom. innehåller för det första en informativ hänvisning till förvaltningsprocesslagen. I momentet föreskrivs det dessutom att bestämmelser om sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden dock finns i 107 § i tobakslagen. I 2 mom. föreskrivs det ytterligare att bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller tillsynsplaner enligt 84 § och de taxor som avses i 90 och 91 § finns i kommunallagen (410/2015). Detta motsvarar gällande 106 § 1 mom.

Enligt 107 § 1 mom. i förvaltningsprocesslagen får ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. I förvaltningsprocesslagen är besvärstillstånd således huvudregeln till skillnad från bestämmelserna i den gamla förvaltningsprocesslagen, och därför ska det i 106 § i tobakslagen inte längre föreskrivas att över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

I 3 mom. i den gällande paragrafen föreskrivs det i vilka ärenden Valvira får beviljas besvärstillstånd för att anföras besvär i förvaltningsdomstolens beslut. Tidigare har det varit nödvändigt att föreskriva särskilt om en myndighets besvärsmätt, men i och med förvaltningsprocesslagen har detta ändrats. Enligt förvaltningsprocesslagens 107 § 1 mom. får ett beslut som en regional förvaltningsdomstol har fattat i ett förvaltningsprocessuellt ärende överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen, om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. Bestämmelser om grunderna för beviljande av besvärstillstånd finns i 111 § i förvaltningsprocesslagen, och besvärstillstånd ska beviljas om någon av de grunder som anges i lagen föreligger. Förutsättningen för besvärstillstånd gäller enskilda och myndigheter. Enligt 109 § 2 mom. i förvaltningsprocesslagen har den myndighet som har fattat det ursprungliga förvaltningsbeslutet rätt att anföras besvär över ett sådant beslut av förvaltningsdomstolen genom vilket domstolen har upphävt myndighetens beslut eller ändrat det. Enligt 3 mom. i den paragrafen får en myndighet även anföras besvär över ett beslut om överklagandet är behövligt med anledning av det allmänna intresse som myndigheten ska bevaka.

Huvudregeln om myndigheters besvärsmätt har alltså ändrats, och det är inte längre nödvändigt att föreskriva särskilt i tobakslagen om Valvira besvärsmätt.

107 §. Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden. Enligt förslaget ändras 1 mom. 1 punkten så att ändring inte heller får sökas genom besvär i ett sådant beslut som grundar sig på att produkten i sig strider mot bestämmelserna i 5 kap. I 5 kap. i tobakslagen föreslås det bestämmelser om utformningen av cigaretter och påfyllningsbehållare samt om nikotinvätskors utseende. Det vore motiverat att sättet att söka ändring i ett ärende som gäller t.ex. förbud mot försäljning av cigaretter på grund av lagstridig märkning av produkten är detsamma som i fall där försäljning av en produkt förbjuds på grund av lagstridig märkning av detaljhandelsförpackningen.

117 §. Ytterförpackningar. Enligt paragrafen gäller tobakslagens bestämmelser om detaljhandelsförpackningar med vissa undantag även produkternas ytterförpackningar. Med ytterförpackning avses enligt 2 § 32 punkten varje förpackning i vilken tobak eller andra i tobakslagen avsedda produkter släpps ut på marknaden och som innehåller en eller flera detaljhandelsförpackningar. Med ytterförpackning avses dock inte transparenta omslag kring detaljhandelsförpackningen.

Det föreslås att 117 § i tobakslagen ändras så att den även gäller nikotinfria vätskor för förångning. Detaljhandelsförpackningar för nikotinfria vätskor för förångning enligt 38 § i tobakslagen ska vara försedda med de uppgifter som avses i 36 § 1 mom. och på detaljhandelsförpackningarna får inte finnas sådan märkning som avses i 33 §. I fortsättningen kommer dessa krav att gälla även ytterförpackningar för nikotinfri vätska för förångning.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Den föreslagna lagen innehåller flera bemyndiganden att utfärda förordning som gäller ett förenhetligande av utformningen av detaljhandelsförpackningarna och själva produkterna. Det vore motiverat att närmare bestämmelser om ett förenhetligande på grund av bestämmelsernas tekniska och detaljerade natur utfärdas genom förordning och inte genom lag. Bemyndiganden att utfärda förordning i anknytning till detta finns i 32 § 5 mom., 35 § 2 mom., 35 a § 3 mom., 36 § 6 mom., 36 a § 2 mom. och 36 b § 4 mom.

Av bemyndigandena att utfärda förordning är 35 § 2 mom., 35 a § 3 mom., 36 a § 2 mom. och 36 b § 4 mom. helt nya. Det föreslagna 32 § 5 mom. motsvarar till övriga delar gällande 32 § 3 mom., men det utvidgas till att gälla teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och annan definition av de märkningar som är tillåtna på detaljhandelsförpackningar. På motsvarande sätt motsvarar 36 § 6 mom. till övriga delar gällande 36 § 4 mom., men det utvidgas till att gälla teckensnitt och teckengrad, färg, yta, placering och annan definition av de märkningar som är tillåtna.

Enligt den gällande 35 § ska en detaljhandelsförpackning för cigaretter vara av kartong eller mjukt material och förpackningen ska ha ett vikbart eller ett fällbart lock. Enligt de gällande bestämmelserna ska detaljhandelsförpackningar för rulltobak vara rätblockformade eller cylinderformade eller ha formen av en påse. I denna proposition föreslås det att 35 § i fortsättningen i större utsträckning än för närvarande ska gälla utformningen av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, och därför är det motiverat att närmare bestämmelser om förpackningarnas material, öppningsmekanism och form i fortsättningen ska finnas på förordningsnivå. Bemyndigandet att utfärda förordning gör det dessutom möjligt att genom förordning på motsvarande sätt som i gällande 35 § föreskriva om alternativen i fråga om förpackningens form, material, lock och öppningsmekanism.

Bestämmelserna är så tekniska och detaljerade att de skulle kunna utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Bestämmelser om detaljerna i varningsmärkningarna finns redan i social- och hälsovårdsministeriets förordning om varningsmärkningar på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter och relaterade produkter (591/2016). Avsikten är att utvidga bestämmelserna i förordningen så att förordningen i fortsättningen inte bara ska gälla varningsmärkningar utan också en närmare definition av tillåtna märkningar och annan utformning eller annat utseende hos detaljhandelsförpackningar och produkter. Målet är att bestämmelserna i förordningen i så stor utsträckning som möjligt ska följa de lösningar som gjorts i andra EU-länder.

Dessutom innehåller den föreslagna 54 § ett bemyndigande att utfärda förordning om uppgörande av en plan för egenkontroll samt om planens innehåll och genomförande som motsvarar bemyndigandet att utfärda förordning i den gällande paragrafen. Närmare bestämmelser om egenkontroll finns i social- och hälsovårdsministeriets förordning om detaljhandel med tobaksprodukter och motsvarande produkter (593/2016).

9 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022. Med avseende på att syftet med tobakslagen ska uppnås är det motiverat att lagen träder i kraft relativt snart.

Rubriken för 32 § samt 32 § 3–5 mom., 35 och 35 a §, rubriken för 36 § samt 36 § 4–6 mom. samt 36 a och 36 b § föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Det är motiverat att bestämmelserna om förenhetligande av detaljhandelsförpackningar och själva produkterna träder i kraft först ett år efter ikraftträdandet av lagen, för att industrin ska hinna anpassa sig till de nya bestämmelserna och kraven i dem. Från och med ingången av 2023 får förpackningar eller produkter som strider mot de föreslagna bestämmelserna inte säljas eller på annat sätt överlätas till konsumenter oberoende av när produkterna har tillverkats.

Det ingår flera övergångsbestämmelser i den föreslagna lagen. Vad som i 58 § föreskrivs om försäljning och annan överlåtelse till konsumenten av örtprodukter för rökning med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen tillämpas från och med den 1 juli 2022. På detta sätt hinner detaljförsäljarna, om de så önskar, börja sälja produkten på annat sätt än genom distansförsäljning. Örtprodukter som är avsedda för rökning säljs dock veterligen i praktiken nästan inte alls för närvarande med hjälp av ett medel för distanskommunikation.

Det föreslås att en anmälan enligt 26 § ska göras senast den 30 juni 2022 om nikotinfri vätska för förångning som lagligen har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland före ikraftträdandet av den föreslagna lagen. Tillverkaren eller importören har alltså ett halvt år på sig att göra en anmälan om en nikotinfri vätska som redan finns på marknaden. Anmälan kan dock göras redan före det, och det är möjligt att göra det redan i det nuvarande systemet.

Enligt förslaget ska tillverkare eller importörer av nikotinfri vätska för förångning första gången 2023 lämna de uppgifter som avses i 27 § till Valvira. Uppgifterna gäller försäljningsvolymerna för 2022. Enligt 4 § i social- och hälsovårdsministeriets förordning om standarder och anmälningar i fråga om tobaksprodukter och motsvarande produkter (592/2016), nedan *förordningen om standarder och anmälningar*, ska de uppgifter som avses i 27 § i tobakslagen lämnas till Valvira senast den 20 maj varje år.

En produkt vars syfte är att skapa en karakteristisk doft eller smak hos en tobaksprodukt får trots 52 a § i den föreslagna lagen säljas och på annat sätt överlätas till konsumenter till utgången

av 2022, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före ikraftträdandet av den föreslagna lagen. På detta sätt kan t.ex. detaljförsäljare sälja ut sina lager av sådana produkter.

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor ska uppdatera sin plan för egenkontroll i enlighet med 54 § i den föreslagna lagen före utgången av 2022. I och med övergångsperioden hinner detaljförsäljarna anpassa sig till den föreslagna regleringen och vid behov uppdatera de informationssystem som använts vid egenkontrollen.

Det föreslås att Valvira första gången tar ut övervakningsavgifter enligt 91 § 4 och 5 mom. år 2022. Övervakningsavgiften ska alltid basera sig på föregående års försäljningsvolym, som årligen rapporteras senast den 20 maj. År 2022 ska avgiften alltså basera sig på försäljningsvolymerna för 2021. I propositionen föreslås det att övervakningsavgift dock inte tas ut, om tillverkaren eller importören på det sätt som avses i bestämmelser utfärdade med stöd av 21 § 3 mom. eller 30 § 3 mom. anmäler att tillverkaren eller importören kommer att dra tillbaka produkten från marknaden senast den 20 maj 2022. I 5 och 6 § i förordningen om standarder och anmälningar hänvisas det till kommissionens rättsakter enligt vilka det för lämnande av uppgifter ska användas en gemensam portal, dvs. datasystemet EU-CEG. Under övergångsperioden ska det bli möjligt för tillverkare och importörer att förbereda sig inför den kommande övervakningsavgiften och, om de så önskar, anpassa sin verksamhet i enlighet med den. För att undvika övervakningsavgiften för 2022 ska tillverkaren eller importören alltså senast den 20 maj 2022 anmäla att han eller hon drar tillbaka produkten från marknaden, och produkten ska också faktiskt dras tillbaka från marknaden senast den dagen.

10 Verkställighet och uppföljning

De ändringar som föreslås i propositionen ska verkställas framför allt hos Valvira och i kommunerna. I enlighet med 6 § 1 mom. i tobakslagen styr Valvira regionförvaltningsverken och kommunerna när de fullgör sina uppgifter enligt tobakslagen. Till denna styrningsuppgift hör bl.a. utbildning, som det är motiverat att ordna också i fråga om de ändringar som föreslås i propositionen, såsom utvidgningen av rökförbuden. På detta sätt strävar man efter att säkerställa att tobakslagen tillämpas på ett enhetligt sätt i hela landet.

I 5 § i tobakslagen åläggs Institutet för hälsa och välfärd att följa upp och undersöka hur de åtgärder som föreskrivs i tobakslagen påverkar hur vanlig tobaksrökningen är. Institutet för hälsa och välfärd samlar in information om användningen av tobaks- och nikotinprodukter genom enkäten FinSote, som fokuserar på den vuxna befolkningen, samt genom enkäten Hälsa i skolan, som riktas till barn och unga. Enkäterna är allmänna hälso- och välfärdsundersökningar, där tobaksfrågorna utgör en del av en större helhet. Konsekvenserna av de ändringar som föreslås i propositionen för användningen av tobaks- och nikotinprodukter kan således inte bedömas utifrån dessa enkäter, men med hjälp av dem kan man följa de allmänna förändringarna i användningen av tobaks- och nikotinprodukter.

Institutet för hälsa och välfärd uppskattar regelbundet hur målet med tobakslagen har uppnåtts, dvs. huruvida Finland år 2030 uppnår en situation där mindre än 5 procent av befolkningen använder tobaks- eller nikotinprodukter. Enligt den uppskattning som gjordes 2019 uppnås målet inte, även om användningen av tobaksprodukter hade minskat. För att målet ska uppnås förutsatt det enligt situationen för 2019 att rökningen minskar med sex procent per år för kvinnor och med åtta procent för män. Slutsatsen var då att det för att nå målet med tobakslagen behövs

ytterligare åtgärder, prioritering och snabbt verkställande av åtgärderna samt en uppföljningsplan. En betydande utmaning som lyftes fram var att skillnaderna i användningen av tobaksprodukter mellan olika befolkningsgrupper ökade.

Arbetsgruppen för utveckling av tobaks- och nikotinpolitiken föreslog i sin rapport att man under varje regeringsperiod fram till år 2030 utreder och utvärderar hur målet med tobakslagen uppnås och föreslår behövliga tilläggsåtgärder. Enligt arbetsgruppen ska genomförandet av de nya förslagen alltid inkluderas i följande regeringsprogram. Avsikten är att en ny arbetsgrupp ska tillsättas 2022, och arbetsgruppen ska granska om de åtgärder som föreslås i propositionen har varit tillräckliga för att syftet med tobakslagen ska uppnås.

11 Förhållande till andra propositioner

Vid arbets- och näringsministeriet bereds regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om marknadskontrollen av vissa produkter och av andra lagar som har samband med den, i vilken avsikten är att föreslå vissa ändringar också i tobakslagen. I den propositionen föreslås det en ändring av 96 § i tobakslagen som bör beaktas när riksdagen behandlar denna proposition.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

12.1 Allmänt

Genom tobakslagstiftningen har man redan i 45 års tid strävat efter att minska de betydande hälsoolägenheter och ekonomiska olägenheter som användningen av tobaksprodukter orsakar. Samhället har vägande skäl att försöka få ett slut på användningen av tobaksprodukter och andra nikotinprodukter inom den närmaste framtiden med alla till buds stående medel.

Tobakslagstiftningen har ett obestridligt samband med 19 § 3 mom. i grundlagen (731/1999), enligt vilket det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, ska tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Mot denna bakgrund har man flera gånger tidigare övervägt om det finns godtagbara grunder för att begränsa andra grundläggande fri- och rättigheter.

12.2 Personlig frihet

Enligt 7 § 1 mom. i grundlagen har alla rätt till personlig frihet. Den personliga friheten har karaktären av allmän grundläggande fri- och rättighet som tryggar såväl den fysiska friheten som en persons fria vilja och självbestämmanderätt (t.ex. RP 309/1993 rd och GrUU 6/2014 rd).

De rökförbud som föreskrivs i den gällande tobakslagen har behandlats i grundlagsutskottet med avseende på självbestämmanderätten och skyddet för privatlivet (GrUU 17/2016 rd). Även de utvidgningar av rökförbuden som föreslås i propositionen inverkar på en persons självbestämmanderätt och därigenom på den personliga frihet som tryggas i 7 § 1 mom. i grundlagen.

Med avseende på bedömningen av de grundläggande fri- och rättigheterna är syftet med de föreslagna rökförbuden att trygga andra människors, särskilt små barns, rätt till ren andningsluft. Till exempel på badstränder vistas människor vanligen länge på samma plats, och det är inte nödvändigtvis möjligt att byta plats på grund av att någon intill röker. Beroende på vindförhållandena kan redan ett litet antal rökare dessutom åstadkomma att det i praktiken inte finns någon rökfri plats på badstranden. Genom de föreslagna rökförbuden strävar man också efter att

skydda barn mot modellinlärning i samband med rökning samt mot livsfarliga nikotinförgiftningar, som kan bero på att någon har fått i sig tobaksfimpar. Genom de föreslagna rökförbuden genomförs således det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i grundlagen.

Tobaksfimpar utgör ett betydande problem även för naturmiljön. Från exempelvis badstränder hamnar fimparna lätt i vattendrag, och samtidigt sköljs de giftiga kemikalierna och plasten i dem in i vattendragens ekosystem. Gifter och plast gör att mikroorganismer dör, och även fåglar och vattenlevande djur kan skadas eller dö efter att ha ätit fimpar. Det tar i genomsnitt 1,5 år för en tobaksfimp att brytas ned i sötvatten och cirka 3 år i havsvatten. Genom det föreslagna rökförbud som gäller på allmänna badstränder kan de ovan beskrivna skadliga miljökonsekvenserna minskas. Propositionen har således samband med 20 § i grundlagen, enligt vars 1 mom. var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald, miljön och kulturarvet och enligt vars 2 mom. det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö.

De föreslagna rökförbuden är nödvändiga för att de ovan nämnda målen ska nås och de är även i övrigt förenliga med proportionalitetskravet, och de går inte längre än vad som är motiverat med beaktande av att de intressen som ligger till grund för de föreslagna rökförbuden väger tyngre än det rättsgoda som ska begränsas. Rökning på utomhuslekplatser eller badstränder kan inte heller anses höra till kärnområdet för den personliga friheten.

Liksom brott mot rökförbud i allmänhet kan också brott mot de föreslagna rökförbuden bli straffbart som rönkningsförseelse enligt 113 § i tobakslagen. Straffet för rönkningsförseelse är böter, och besvärsmätt gäller på normalt sätt i fråga om böter.

12.3 Skydd för personuppgifter

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag.

Genom propositionen förtydligas bestämmelserna om registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel med fokus på skyddet av personuppgifter. Den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter är artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen, dvs. rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige, som gör det möjligt att tillämpa handlingsutrymmet i enlighet med artikel 6.3 i den förordningen. Genom propositionen förtydligas de registerförande myndigheternas, dvs. Valviras och kommunernas, roll som gemensamt personuppgiftsansvariga.

Grundlagsutskottet anser med avseende på skyddet av privatlivet och personuppgifter att det är av relevans att det i ett så här omfattande webbaserat personregister inte går att söka uppgifter på stora grupper utan till exempel bara genom enskild sökning (GrUU 17/2016 rd). I propositionen föreslås det att enligt 95 § 4 mom. i tobakslagen ska tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter få offentliggöras som sådana i registret över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar och med begränsade sökkriterier. Detta motsvarar de gällande bestämmelserna.

12.4 Yttrandefrihet

Enligt 12 § 1 mom. i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Kommersiell kommunikation hör till tillämpningsområdet för bestämmelsen om yttrandefrihet, men den har inte ansetts höra

till yttrandefrihetens kärnområde. Därför har grundlagsutskottet ansett att kommersiell kommunikation kan omfattas av mer långtgående begränsningar än yttrandefrihetens innehållsmässiga kärnområde. Å andra sidan bör också regleringen av reklam och marknadsföring enligt utskottets praxis uppfylla de allmänna villkoren för en lag som begränsar en grundläggande fri- eller rättighet (t.ex. GrUU 40/2013 rd).

Grundlagsutskottet har konstaterat att förbudet mot att ha tobaksprodukter synliga har betydelse med tanke på yttrandefriheten eftersom det tillsammans med förbudet mot reklam på ett väsentligt sätt begränsar näringsidkarens möjlighet att nyttja sitt varumärke som ett kännetecken för att urskilja de varor som erbjuds till salu eller annars sätts i omlopp från andras varor. Utskottet har dock ansett att det finns vägande folkhälsorelaterade skäl för förbudet mot att ha tobaksprodukter synliga (GrUU 21/2010 rd).

Enligt propositionen förbjuds framläggande av röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter. Den föreslagna utvidgningen av förbudet mot framläggande är nödvändig särskilt för att skydda barn och unga. Med hjälp av den säkerställs det att sådana röktilbehör för användning av tobaksprodukter avsedda för upphettning som veterligen ännu inte finns på den finska marknaden inte heller i framtiden kommer att vara synliga på sådana detaljhandelsställen för tobaksprodukter som hör till barns och ungdomars vardagsmiljö. Detta höjer tröskeln för minderåriga att skaffa sådana produkter. Genom ett förbud mot framläggande är det möjligt att bidra till att dessa nya tobaksprodukter inte blir en ny inkörsport till nikotinberoende i synnerhet för barn och unga. En utvidgning av förbudet mot framläggande är motiverad också med avseende på att det är svårt eller omöjligt att skilja sådana röktilbehör från elektroniska cigaretter som det redan för närvarande är förbjudet att hålla synliga. Den föreslagna utvidgningen av förbudet mot framläggande riktar sig inte heller mot yttrandefrihetens kärnområde.

Grundlagsutskottet har bedömt förhållandet mellan yttrandefrihet och obligatoriska varningstexter vid behandlingen av regeringens proposition om ändring av alkohollagen (RP 232/2006 rd). I sitt utlåtande ansåg grundlagsutskottet att det finns godtagbara grunder, framför allt med tanke på främjande av folkhälsan, för en sådan förpliktelse att påföra varningstexter på alkohol-drycksförpackningar, och förpliktelsen är inte oskäligen med tanke på en näringsidkares yttrandefrihet (GrUU 54/2006 rd).

De ställningstaganden av grundlagsutskottet som det redogörs för ovan är av betydelse också med avseende på förslaget om förenhetligande av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare. Detaljhandelsförpackningar får inte innehålla några som helst element som inte är tillåtna enligt lag, och sättet att märka förpackningarna ska vara noggrant reglerat. Förslaget är således av betydelse med avseende på yttrandefriheten för tillverkare och importörer av sådana produkter som avses i tobakslagen. Detsamma gäller förslaget om att utformningen av cigaretter och påfyllningsbehållare samt nikotinvätskans utseende ska förenhetligas genom lag.

Syftet med den föreslagna regleringen är att detaljhandelsförpackningar eller själva produkten inte längre ska kunna användas som ett verktyg för marknadsföring av produkten. På grund av de hälsoolägenheter och ekonomiska olägenheter som användningen av tobaks- och andra nikotinprodukter medför har samhället vägande skäl för att försöka förhindra att dessa produkter börjar användas och stödja människor att sluta använda dem. Undersökningar visar att ett förenhetligande av detaljhandelsförpackningar i andra länder har lett till att förpackningarna är mindre attraktiva, att färre ungdomar börjar röka och att rökningen över lag har minskat. Den föreslagna lagstiftningen är således påkallad av ett vägande samhälleligt behov och genomför det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i grundlagen.

Konsekvenserna av ett förenhetligande av detaljhandelsförpackningarna kan i viss mån begränsas av att de produkter som avses i tobakslagen eller deras varumärken inte får vara framlagda i detaljhandeln. I princip kan konsumenterna alltså inte se detaljhandelsförpackningar t.ex. i dagligvarubutiker, om de inte själva köper sådana produkter som avses i tobakslagen. Detaljhandelsförpackningarna syns dock t.ex. i sociala medier och som skräp på marken, vilket innebär att reklaminslagen i dem kan locka nya användare till produkterna. Dessutom är det väsentligt att ingen som helst marknadsföring får riktas till någon som använder en produkt som avses i tobakslagen, inte ens via förpackningen eller själva produkten.

Med tanke på yttrandefriheten är det viktigt att produktförpackningarna utgör en del av marknadsföringen och att all marknadsföring av tobaksprodukter och motsvarande produkter är förbjuden redan enligt den gällande tobakslagen. Inga element som främjar försäljningen av produkter, antingen på förpackningen eller i själva produkten, är således heller för närvarande tillåtna, men det är ofta svårt att ingripa i dem i praktiken. Nuläget medför också ojämlikhet mellan olika verksamhetsutövare, eftersom verksamhetsutövarna med hjälp av förpackningarna provar gränserna för marknadsföringsförbudet, men myndigheterna har resurser att ingripa endast i de grövsta överträdelserna av marknadsföringsförbudet. De föreslagna bestämmelserna förenklar således situationen ur både tillverkarnas och importörernas och tillsynsmyndigheternas synvinkel och ökar jämlikheten mellan olika näringsidkare.

12.5 Egendomsskydd

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Egendomsskyddet omfattar också immateriella rättigheter med ett förmögenhetsvärde, såsom varumärkesrätter (se t.ex. GrUU 17/2011 rd och GrUU 21/2010 rd).

Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden om den gamla tobakslagen vägt förhållandet mellan egendomsskyddet enligt 15 § i grundlagen och det allmännas skyldighet att i enlighet med 19 § 3 mom. i grundlagen främja befolkningens hälsa. Vad gäller förbudet mot framläggande har grundlagsutskottet i sina utlåtanden (GrUU 17/2011 rd och GrUU 21/2010 rd) konstaterat att förbudet begränsar varumärkesinnehavarens rätt att utnyttja denna egendom i sin näringsverksamhet. På detta sätt ingriper man indirekt också i näringsfriheten, som tryggas i 18 § 1 mom. i grundlagen, eftersom förbudet inverkar negativt på viljan att inleda ny företagsverksamhet inom branschen.

Grundlagsutskottet har i sin tidigare praxis fäst stor vikt vid den strävan att främja befolkningens hälsa i enlighet med 19 § 3 mom. i grundlagen som ligger bakom begränsningarna och förbuden i fråga om reklam och marknadsföring av tobaksprodukter. Redan före reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna ansåg utskottet att åtgärderna för att minska rökningen är påkallade av allmänt intresset (GrUU 4/1976 rd om den gamla tobakslagen). Även efter reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna har utskottet konstaterat att begränsningarna i anknytning till rökning utan tvivel bygger på ett viktigt samhälleligt intresse (t.ex. GrUU 19/2006 rd).

Grundlagsutskottet har tidigare konstaterat om förbudet mot framläggande att det är svårt att bedöma och bevisligen observera förbudets faktiska konsekvenser. Grundlagsutskottet har dock ansett att begränsningen av äganderätten har ett godtagbart syfte och att det inte har större omfattning än vad som är motiverat med tanke på det samhälleliga intresse att ingripa i äganderätten som ligger bakom regleringen till denna del (GrUU 21/2010 rd).

I propositionen föreslås det att förbudet mot framläggande utvidgas till att gälla sådana röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter. Enligt propositionen ska framlägg-

gande av rökstillbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter förbjudas. Den föreslagna utvidgningen av förbudet mot framläggande är nödvändig särskilt för att skydda barn och unga. Med hjälp av den säkerställs det att sådana rökstillbehör för användning av tobaksprodukter avsedda för upphettning som veterligen ännu inte finns på den finska marknaden inte heller i framtiden kommer att vara synliga på sådana detaljhandelsställen för tobaksprodukter som hör till barns och ungdomars vardagsmiljö. Detta höjer tröskeln för minderåriga att skaffa sådana produkter. Genom ett förbud mot framläggande är det möjligt att bidra till att dessa nya tobaksprodukter inte blir en ny inkörsport till nikotinberoende i synnerhet för barn och unga. En utvidgning av förbudet mot framläggande är motiverad också med avseende på att det är svårt eller omöjligt att skilja sådana rökstillbehör från elektroniska cigaretter som det redan för närvarande är förbjudet att hålla synliga. Den föreslagna utvidgningen av förbudet mot framläggande riktar sig inte heller mot egendomsskyddets kärnområde.

Dessutom föreslås det i propositionen att detaljhandelsförpackningarna för tobaksprodukter, elektroniska cigaretter och nikotinvätskor ska förenhetligas genom tobakslagen. Även bestämmelser om tillåten utformning av cigaretter och påfyllningsbehållare samt om nikotinvätskors utseende utfärdas genom lag. Förslaget är av betydelse med avseende på egendomsskyddet för tillverkare och importörer av produkter, eftersom detaljhandelsförpackningen och produkten i sig har kunnat skyddas med olika slags varumärken, såsom ordmärke, figurmärke eller figurmärke som innehåller orddelar.

Enligt propositionen ska utformningen av förpackningarna förenhetligas så att inga logotyper eller andra figurer får återges på förpackningen även om de är skyddade med varumärke. Även t.ex. förpackningens färg ska standardiseras. Det blir till exempel helt och hållet förbjudet att på förpackningar återge figurmärken och figurmärken som innehåller orddelar. Den föreslagna regleringen innebär således en begränsning av varumärkesinnehavarens rätt att utnyttja denna egenskap i sin näringsverksamhet.

Syftet med bestämmelserna om förenhetligande är att göra produkterna och deras förpackningar mindre attraktiva, att bidra till att färre unga börjar röka och att över lag minska rökningen. Undersökningar visar att reglering som gäller förenhetligande i andra länder har haft sådana konsekvenser. Målet är också att konsumenterna inte med hjälp av en attraktiv förpackning ska vilseledas om produktens skadliga hälsoeffekter.

På grund av de hälsoolägenheter och ekonomiska olägenheter som användningen av tobaks- och andra nikotinprodukter medför har samhället vägande skäl för att försöka förhindra att dessa produkter börjar användas och att stödja människor att sluta använda dem. Den föreslagna lagstiftningen är således påkallad av ett vägande samhälleligt behov och genomför rätten till liv enligt 7 § i grundlagen och det allmännas skyldighet att främja befolkningens hälsa enligt 19 § 3 mom. i den lagen.

Med avseende på den föreslagna regleringens proportionalitet är det av betydelse att produktnamnet även i fortsättningen får anges på förpackningarna. Den föreslagna regleringen hindrar alltså inte helt och hållet att varumärken används på förpackningar, och det är också i fortsättningen möjligt att skilja olika produkter från varandra med hjälp av ett produktnamn som tryckts på förpackningen. Detsamma gäller de produktnamn som trycks på själva produkten. Ingen annan än varumärkesinnehavaren får heller i fortsättningen använda ett märke som kan förväxlas med ett varumärke som kännetecken för sin produkt, och varumärkesinnehavaren får åberopa sin ensamrätt gentemot alla sina konkurrenter. Registreringen av ett varumärke medför däremot inte obegränsad rätt att använda varumärket, utan på det sätt som beskrivs ovan i avsnitt 5.2 har det också på WTO-nivå ansetts att varumärkesrättigheter i anknytning till tobaksförpackningar kan begränsas för att skydda det allmänna intresset och folkhälsan.

På ovan anförda grunder anses det i propositionen att de föreslagna bestämmelserna om förenhetligande av de produkter som avses i tobakslagen och deras förpackningar har godtagbara grunder och att bestämmelserna är påkallade av ett vägande samhälleligt behov. Bestämmelserna gäller inte heller kärnan i egendomsskyddet, och begränsningarna sträcker sig inte längre än vad som är motiverat med beaktande av det vägande samhällsintresse som ligger till grund för bestämmelserna.

12.6 Övervakningsavgift

Enligt 81 § 1 mom. i grundlagen ska det föreskrivas om statsskatt genom lag, och lagen ska innehålla bestämmelser om grunderna för skattskyldigheten och skattens storlek samt om de skattskyldigas rättsskydd. Enligt vedertagen definition är skatt en betalning som inte är en ersättning eller ett vederlag för förmåner eller service som det allmänna ger den betalningsskyldige och vars särdrag är att den finansierar statliga utgifter (se RP 1/1998 rd).

Enligt propositionen ska Valvira av tillverkare och importörer ta ut en årlig övervakningsavgift som baserar sig på produkternas försäljningsvolym och som allmänt ska täcka kostnaderna för övervakningen av att tobakslagen följs. Ur konstitutionell synvinkel är övervakningsavgiften en skatt som det ska föreskrivas om genom lag på det sätt som beskrivs ovan. Enligt propositionen ska tobakslagen innehålla bestämmelser om skyldigheten att betala övervakningsavgift, grunderna för övervakningsavgiftens storlek och den avgiftsskyldiges rättsskydd.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av tobakslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i tobakslagen (549/2016) rubriken för 26 § samt 26 § 1 mom., 27 §, rubriken för 32 § samt 32 § 3 mom., 35 §, rubriken för 36 § samt 36 § 4 mom., 54, 58 och 65 §, 67 § 1 mom. 1 punkten, 70 §, 71 § 1 mom., 74 § 1 mom. 3 punkten, 74 § 3 mom., 78 § 2 mom., 94 § 3 mom., 95, 96 och 106 §, 107 § 1 mom. 1 punkten och 117 §,

av dem rubriken för 32 § samt 32 § 3 mom. sådana de lyder i lag 248/2019 och 95 § sådan den lyder i lag 1374/2016, samt

fogas till 32 §, sådan den lyder i lag 248/2019, nya 4 och 5 mom., till lagen en ny 35 a §, till 36 § nya 5 och 6 mom., till lagen nya 36 a, 36 b, 42 a och 52 a §, till 60 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1374/2016 och 248/2019, ett nytt 5 mom., till 74 § 1 mom. nya 4–6 punkter, till 90 § ett nytt 5 mom., till 91 § nya 4 och 5 mom. samt till lagen nya 92 a och 92 b § som följer:

26 §

Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinfria vätskor för förångning

En tillverkare eller importör av elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare eller nikotinfria vätskor för förångning ska göra en anmälan till Valvira om en produkt som den avser att börja sälja eller på annat sätt överlåta till konsumenter. Anmälan ska göras senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. På motsvarande sätt ska det också göras en anmälan för varje väsentlig ändring av produkten innan den ändrade produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter.

27 §

Marknadsundersökningar och försäljningsvolym för elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning

Tillverkaren eller importören av elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor ska årligen till Valvira lämna

- 1) fullständiga uppgifter om försäljningsvolym, uppdelade på varumärke och sort,
- 2) uppgifter om preferenserna hos olika konsumentgrupper,
- 3) uppgifter om de sätt på vilket produkterna säljs,
- 4) sammanfattningar av marknadsundersökningar avseende det som avses i 1–3 punkten, med en översättning till engelska.

Vad som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten gäller också nikotinfria vätskor för förångning.

32 §

Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. får på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter anges tobaksprodukts produktamn och tobaksproduktgrupp, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek och streckkod så att detaljhandelsförpackningen i fråga om sin märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten.

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag, får detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 3 mom.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) text, bilder, teckensnitt, teckengrad, färg, ram, storlek, placering, altemnering, fastsättning, skydd mot skador och andra specifikationer för de märkningar som avses i 1 mom. 1 punkten,
- 2) placering av och märkning med en sådan unik identitetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten, de uppgifter som ska anges med hjälp av identitetsmärkningen samt vilka uppgifter som ska ingå i identitetsmärkningen och vilka uppgifter som ska vara tillgängliga elektroniskt med hjälp av identitetsmärkningen,
- 3) placering av och märkning med den säkerhetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten samt tekniska standarder för säkerhetsmärkningen och deras eventuella altemnering,
- 4) skyldigheterna som gäller oberoendet för leverantörer av äkthetsdetaljer enligt 2 mom.,
- 5) teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 3 mom.

35 §

Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

En detaljhandelsförpackning för en tobaksprodukt får inte i fråga om form, färg, material, omslag eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp, och försäljningen av produkten får inte främjas genom detaljhandelsförpackningens utformning.

Närmare bestämmelser om form, färg, material, omslag och annan utformning som är tillåtna i fråga om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter samt om öppningsmekanismen och andra egenskaper utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det även föreskrivas om undantag från kraven enligt 1 mom. i fråga om formen, materialet, locket, öppningsmekanismen och rivremsan för en detaljhandelsförpackning.

35 a §

Utformningen av cigaretter

En cigarett får inte i fråga om form, färg, yta, färg på cigarettfiltret eller annan utformning skilja sig från andra cigaretter, och försäljningen av produkten får inte främjas genom cigaretens utformning.

På en cigarett får produktens produktnamn märkas så att märkningen inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra cigaretter och så att den inte främjar försäljningen av produkten. Cigaretter får inte vara försedda med andra märkningar.

Närmare bestämmelser om form, färg, yta, färg på cigarettfiltret och annan utformning som är tillåtna i fråga om cigaretter samt om teckensnitt och teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för den märkning som avses i 2 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det även föreskrivas om undantag från kraven enligt 1 mom. i fråga om cigaretternas färg.

36 §

Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

På detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får produktens produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak, tillverkningsdatum och streckkod anges så att detaljhandelsförpackningen i fråga om sin märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten.

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag, får detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 4 mom.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) text, teckensnitt, teckengrad, färg, storlek, placering och andra specifikationer för de hälsovarningar som avses i 1 mom. 5 punkten,
- 2) informationen i den bipacksedel som avses i 1 mom. 6 punkten,
- 3) teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 5 mom.

36 a §

Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

En detaljhandelsförpackning för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får inte i fråga om form, färg, material eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom detaljhandelsförpackningens utformning.

Närmare bestämmelser om former, färger, material och annan utformning som är tillåtna i fråga om detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

36 b §

Utformningen av påfyllningsbehållare och nikotinvätskans utseende

En påfyllningsbehållare får inte i fråga om form, färg, yta, färg på etiketten eller annan utformning skilja sig från andra påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom påfyllningsbehållarens utformning.

Påfyllningsbehållare får märkas med nikotinvätskans produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak och tillverkningsdatum så att märkningarna inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra påfyllningsbehållare och så att försäljningen av produkten inte främjas genom märkningarna. Påfyllningsbehållare får inte förses med andra märkningar, med undantag för de märkningar som avses i 37 §.

Nikotinvätska får inte i fråga om färg skilja sig från andra nikotinvätskor, och försäljningen av produkten får inte främjas genom vätskans färg.

Närmare bestämmelser om form, färg, yta, färg på etiketten och annan utformning som är tillåtna i fråga om påfyllningsbehållare och om teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 2 mom. samt om den tillåtna färgen på nikotinvätska utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

42 a §

Avaktivering av identifieringskoden för ekonomiska aktörer

En i artikel 3.1 i kommissionens förordning om spårbarhet avsedd id-utfärdare får på begäran av Tullen eller Valvira avaktivera en i artikel 15 i den förordningen avsedd identifieringskod för ekonomiska aktörer, om en i artikel 2.2 i den förordningen om spårbarhet avsedd ekonomisk aktör

1) försummar sin skyldighet enligt artikel 14.5 i den förordningen att utan dröjsmål underrätta id-utfärdaren om eventuella ändringar i de uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökningsblanketten samt om ett eventuellt upphörande av verksamheten på det sätt som föreskrivs,

2) säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar saknar en sådan unik identitetsmärkning eller säkerhetsmärkning som avses i 32 § 1 mom. 2 punkten, eller

3) säljer eller på annat sätt överlåter rökfria tobaksprodukter i strid med 51 §.

52 a §

Förbud mot försäljning av produkter avsedda för smaksättning av tobaksprodukter

Till konsumenter får inte säljas eller på annat sätt överlåtas produkter vars syfte är att i en tobaksprodukt skapa en karakteristisk doft eller smak.

54 §

Plan för egenkontroll

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska ska på egen bekostnad göra upp och genomföra en plan för egenkontroll för att följa förbuden enligt 53 § 1 och 2 mom. samt för att säkerställa att de anmälningar som avses i denna lag har gjorts om produkterna och att detaljhandelsförpackningarna för produkterna överensstämmer med kraven i denna lag. Närmare bestämmelser om uppgörandet av

planen samt planens innehåll och genomförande får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

58 §

Förbud mot distansförsäljning

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och örtprodukter för rökning är förbjuden. Inte heller en näringsidkare som är etablerad i Finland får sälja eller på annat sätt överlåta sådana produkter till konsumenter med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978).

60 §

Begränsningar i partihandel

En partiförsäljare har rätt att av Valvira för säkerställande av sina skyldigheter enligt 1 och 2 mom. få nödvändiga uppgifter om innehavare av detaljhandelstillstånd och näringsidkare som gjort en anmälan om partihandel samt att behandla dessa uppgifter.

65 §

Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation

En privatperson får inte från en näringsidkare skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor eller örtprodukter för rökning per post, som varutransport eller på något annat sätt från andra länder.

67 §

Kvantitativa begränsningar för resandeförsel

En privatperson får inte

1) när det gäller tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt som avviker från 32 § 1 mom. 1 punkten i landet föra in mer än 200 cigaretter, 50 cigarrer, 100 cigariller och 250 gram rulltobak, piptobak eller tobak för vattenpipa samt mer än 200 dosenheter andra tobaksprodukter eller 250 gram andra tobaksprodukter i lösvikt,

70 §

Förbud mot prisgottgörelse

En näringsidkare får inte i detaljhandel för priset på tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster.

71 §

Förbud mot framläggande

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor eller röktilbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter, eller dessa produkters varumärken, får inte hållas synliga i detaljhandel med tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor.

74 §

Allmänna rökförbud

Tobaksrökning är förbjuden

3) på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning,

4) på utomhuslekplatser för vilka det ska upprättas ett säkerhetsdokument enligt 7 § i konsument säkerhetslagen (920/2011),

5) på sådana utomhusområden vid inrättningar där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen eller mentalvårdslagen som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år,

6) på allmänna badstränder; med allmän badstrand avses en badstrand där den kommunala hälsoskyddsmyndigheten förväntar sig att ett stort antal människor badar och om vilken det ska göras en anmälan enligt 13 § 1 mom. 2 punkten i hälsoskyddslagen (763/1994).

Rökfria tobaksprodukter får inte användas i lokaler eller på utomhusområden som används av daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning och inte heller på utomhuslekplatser.

78 §

Rökförbud i bostadssammanslutningar

En bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar.

90 §

Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar

Produkten får inte släppas ut på marknaden förrän den avgift som avses i 3 mom. 3 punkten har betalats.

91 §

Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen

För att täcka de kostnader som övervakningen enligt denna lag orsakar tar Valvira årligen ut en övervakningsavgift hos tillverkare och importörer av tobaksprodukter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning. Övervakningsavgiften bildas enligt följande på basis av de försäljningsvolymerna som tillverkaren eller importören under det föregående kalenderåret har rapporterat till Valvira med stöd av 16 och 27 §:

- 1) cigaretter: 0,001 euro per styck,
- 2) cigarrer: 0,02 euro per styck,
- 3) cigariller: 0,001 euro per styck,
- 4) andra än i 1—3 punkten avsedda tobaksprodukter: 1,7 euro per kilogram,
- 5) nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning: 0,01 euro per milliliter.

Den övervakningsavgift som avses i 4 mom. är dock minst 300 euro och högst 70 000 euro per tillverkare eller importör.

92 a §

Rättelse av övervakningsavgift till den avgiftsskyldiges fördel

Om den avgiftsskyldige på grund av ett fel har påförts en för stor övervakningsavgift ska avgiftsbeslutet rättas, om inte saken har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till den avgiftsskyldiges fördel kan göras inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes.

92 b §

Rättelse av övervakningsavgift till avgiftsmottagarens fördel

Om den avgiftsskyldige, på grund av ett räknefel eller ett motsvarande misstag eller på grund av att saken till någon del inte har utretts, inte har påförts övervakningsavgift eller en del av avgiften oberoende av den avgiftsskyldige, ska avgiftsbeslutet rättas, om inte saken har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till avgiftsmottagarens fördel kan göras inom ett år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes eller borde ha påförts.

94 §

Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) ska namnet på en sådan fysisk person som avses i 26 § 2 mom. 1 punkten i denna

lag offentliggörs som sådant när uppgifter görs tillgängliga i enlighet med 2 mom. i denna paragraf.

95 §

Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

För behandling, övervakning, styrning och utvecklande av övervakningen samt statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden för Valvira och kommunerna ett register över näringsidkare

- 1) som har beviljats tillstånd enligt 44 § eller som har ansökt om ett sådant tillstånd,
- 2) som har gjort en anmälan enligt 48–50 §.

Följande uppgifter ska registreras:

- 1) sökandens eller anmälarens namn, firma och kontaktuppgifter i Finland, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer samt adressen till försäljningsstället för produkterna,
- 2) tillstånds- eller anmälningsnummer, uppgifter om verksamhet och egenkontroll för vilka det har beviljats tillstånd eller gjorts anmälan samt om brott mot denna lag och om överträdelse av bestämmelser, föreskrifter och förbud som har utfärdats med stöd av den och uppgifter om påföljderna för dessa samt uppgifter om tillståndsmyndigheternas inspektioner och resultaten av dessa,
- 3) andra än i 1 och 2 punkten avsedda uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden.

Valvira och kommunerna är gemensamt personuppgiftsansvariga enligt artikel 26 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan *dataskyddsförordningen*. Valvira svarar för att registrets datasystem fungerar, upprätthålls och utvecklas samt är en sådan kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om en registrerads begäran gäller försäljningsställen inom flera än en kommuns område. Kommunen svarar för att de uppgifter som avses i 2 mom. förs in i registret och är den kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om en registrerads begäran gäller ett försäljningsställe inom kommunens område.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor. Uppgifter om näringsidkaren bevaras i registret i fem år efter det att försäljningen upphört eller detaljhandelstillståndet återkallats.

96 §

Förbud och ålägganden som meddelas av kommunen

Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller mot ålägganden som kommunen meddelat, kan kommunen förbjuda denna verksamhet eller bestämma att verksamheten ska rättas till så att den överensstämmer med denna lag.

106 §

Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen

Omprövning av en övervakningsavgift som avses i 91 § får begäras hos den myndighet som påfört avgiften. Begäran om omprövning ska framställas inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då övervakningsavgiften påfördes, dock senast 60 dagar från delfäendet av beslutet. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen.

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Bestämmelser om sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden finns dock i 107 § i denna lag och bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller tillsynsplaner enligt 84 § och de taxor som avses i 90 och 91 § finns i kommunallagen (410/2015).

107 §

Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden

Följande beslut får inte överklagas genom besvär:

1) ett av Valvira eller en kommun meddelat beslut om förbud eller annat beslut som grundar sig på marknadsföring i strid med 68 § eller på att detaljhandelsförpackningen för en tobaksprodukt, elektronisk cigarett, påfyllningsbehållare, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning eller örtprodukt för rökning, eller själva produkten, strider mot bestämmelserna i 5 kap.,

117 §

Ytterförpackningar

Vad som i denna lag föreskrivs om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinfri vätska för förångning gäller även eventuella ytterförpackningar, med undantag för 32 § 1 mom. 2 punkten, 34 och 35 § samt 6 kap.

Denna lag träder i kraft den 20 . Rubriken för 32 §, 32 § 3–5 mom., 35 och 35 a §, rubriken för 36 §, 36 § 4–6 mom. samt 36 a och 36 b § träder dock i kraft först den 1 januari 2023.

Vad som i 58 § föreskrivs om försäljning och annan överlåtelse till konsumenten av örtprodukter för rökning med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen tillämpas från och med den 1 juli 2022.

I fråga om sådan nikotinfri vätska för förångning som lagligen har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland före ikraftträdandet av denna lag ska anmälan enligt 26 § göras senast den 30 juni 2022.

Tillverkare och importörer av nikotinfri vätska för förångning ska första gången lämna de uppgifter som avses i 27 § till Valvira år 2023.

En produkt vars syfte är att i en tobaksprodukt skapa en karakteristisk doft eller smak får trots 52 a § säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till utgången av 2022, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före ikraftträdandet av denna lag.

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor ska uppdatera sin plan för egenkontroll i enlighet med 54 § före utgången av 2022.

Övervakningsavgift enligt 91 § 4 och 5 mom. tas inte ut år 2022, om tillverkaren eller importören på det sätt som föreskrivs med stöd av 21 § 3 mom. eller 30 § 3 mom. meddelar att tillverkaren eller importören kommer att dra tillbaka produkten från marknaden senast den 20 maj 2022.

Helsingfors den 23 september 2021

Statsminister

Sanna Marin

Familje- och omsorgsminister Krista Kiuru

Lag

om ändring av tobakslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i tobakslagen (549/2016) rubriken för 26 § samt 26 § 1 mom., 27 §, rubriken för 32 § samt 32 § 3 mom., 35 §, rubriken för 36 § samt 36 § 4 mom., 54, 58 och 65 §, 67 § 1 mom. 1 punkten, 70 §, 71 § 1 mom., 74 § 1 mom. 3 punkten, 74 § 3 mom., 78 § 2 mom., 94 § 3 mom., 95, 96 och 106 §, 107 § 1 mom. 1 punkten och 117 §,

av dem rubriken för 32 § samt 32 § 3 mom. sådana de lyder i lag 248/2019 och 95 § sådan den lyder i lag 1374/2016, samt

fogas till 32 §, sådan den lyder i lag 248/2019, nya 4 och 5 mom., till lagen en ny 35 a §, till 36 § nya 5 och 6 mom., till lagen nya 36 a, 36 b, 42 a och 52 a §, till 60 §, sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1374/2016 och 248/2019, ett nytt 5 mom., till 74 § 1 mom. nya 4–6 punkter, till 90 § ett nytt 5 mom., till 91 § nya 4 och 5 mom. samt till lagen nya 92 a och 92 b § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

26 §

Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Förhandsanmälan om elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och nikotinfria vätskor för förångning

En tillverkare eller importör av elektroniska cigaretter *eller* påfyllningsbehållare ska göra en anmälan till Valvira om en produkt som den avser att börja sälja eller på annat sätt överlåta till konsumenter. Anmälan ska göras senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. På motsvarande sätt ska det också göras en anmälan för varje väsentlig ändring av produkten innan den ändrade produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter.

En tillverkare eller importör av elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare *eller nikotinfria vätskor för förångning* ska göra en anmälan till Valvira om en produkt som den avser att börja sälja eller på annat sätt överlåta till konsumenter. Anmälan ska göras senast sex månader innan produkten släpps ut på marknaden. På motsvarande sätt ska det också göras en anmälan för varje väsentlig ändring av produkten innan den ändrade produkten börjar säljas eller på annat sätt överlåtas till konsumenter.

Gällande lydelse

27 §

Marknadsundersökningar och försäljningsvolymer för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

Tillverkaren eller importören av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare ska årligen förse Valvira med

- 1) fullständiga uppgifter om försäljningsvolum, uppdelade på varumärke och sort,
- 2) uppgifter om preferenserna hos olika konsumentgrupper,
- 3) uppgifter om de sätt på vilket produkterna säljs,
- 4) sammanfattningar av marknadsundersökningar avseende det som avses i 1–3 punkten, med en översättning till engelska.

32 §

Obligatorisk märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

Föreslagen lydelse

27 §

*Marknadsundersökningar och försäljningsvolymer för elektroniska cigaretter, **nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förångning***

Tillverkaren eller importören av elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor ska årligen till Valvira lämna

- 1) fullständiga uppgifter om försäljningsvolum, uppdelade på varumärke och sort,
- 2) uppgifter om preferenserna hos olika konsumentgrupper,
- 3) uppgifter om de sätt på vilket produkterna säljs,
- 4) sammanfattningar av marknadsundersökningar avseende det som avses i 1–3 punkten, med en översättning till engelska.

Vad som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten gäller också nikotinfria vätskor för förångning.

32 §

*Obligatorisk **och tillåten** märkning av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter*

Utöver vad som föreskrivs i 1 mom. får på detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter anges tobaksproduktens produktnamn och tobaksproduktgrupp, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek och streckkod så att detaljhandelsförpackningen i fråga om sin märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten.

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag, får detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 3 mom.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

Gällande lydelse

1) text, bilder, teckensnitt, teckengrad, färg, ram, storlek, placering, alternering, fastsättning, skydd mot skador och andra specifikationer för *hur* de märkningar som avses i 1 mom. 1 punkten *ska anges*,

2) placering av och märkning med en sådan unik identitetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten, de uppgifter som ska anges med hjälp av identitetsmärkningen samt vilka uppgifter som ska ingå i identitetsmärkningen och vilka uppgifter som ska vara tillgängliga elektroniskt med hjälp av identitetsmärkningen,

3) placering av och märkning med den säkerhetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten samt tekniska standarder för säkerhetsmärkningen och deras eventuella alternering,

4) skyldigheterna som gäller oberoendet för leverantörer av äkthetsdetaljer enligt 2 mom.

Föreslagen lydelse

1) text, bilder, teckensnitt, teckengrad, färg, ram, storlek, placering, alternering, fastsättning, skydd mot skador och andra specifikationer för de märkningar som avses i 1 mom. 1 punkten,

2) placering av och märkning med en sådan unik identitetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten, de uppgifter som ska anges med hjälp av identitetsmärkningen samt vilka uppgifter som ska ingå i identitetsmärkningen och vilka uppgifter som ska vara tillgängliga elektroniskt med hjälp av identitetsmärkningen,

3) placering av och märkning med den säkerhetsmärkning som avses i 1 mom. 2 punkten samt tekniska standarder för säkerhetsmärkningen och deras eventuella alternering,

4) skyldigheterna som gäller oberoendet för leverantörer av äkthetsdetaljer enligt 2 mom.,

5) *teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 3 mom.*

35 §

Form, material och öppningsmekanism för detaljhandelsförpackningar för vissa tobaksprodukter

Detaljhandelsförpackningar för cigaretter ska vara rätblocksformade. Detaljhandelsförpackningar för rulltobak ska vara rätblocksformade eller cylinderformade eller ha formen av en påse.

En detaljhandelsförpackning för cigaretter ska vara av kartong eller mjukt material. Den får inte ha en öppning som kan stängas på nytt eller återförslutas efter att den har öppnats för första gången, med undantag för ett vikbart lock eller ett sådant fällbart lock som är fastsatt på en ask. När det gäller detaljhandelsförpackningar med vikbart eller fällbart lock får locket endast vara fäst baktill på förpackningen.

35 §

Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter

En detaljhandelsförpackning för en tobaksprodukt får inte i fråga om form, färg, material, omslag eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för samma tobaksproduktgrupp, och försäljningen av produkten får inte främjas genom detaljhandelsförpackningens utformning.

Närmare bestämmelser om form, färg, material, omslag och annan utformning som är tillåtna i fråga om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter samt om öppningsmekanismen och andra egenskaper utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det även föreskrivas om undantag från kraven enligt 1 mom. i fråga om formen, materialet, locket,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

öppningsmekanismen och rivremsan för en detaljhandelsförpackning.

(Ny)

35 a §

Utformningen av cigaretter

En cigarett får inte i fråga om form, färg, yta, färg på cigarettfiltret eller annan utformning skilja sig från andra cigaretter, och försäljningen av produkten får inte främjas genom cigarettens utformning.

På en cigarett får produktens produktnamn märkas så att märkningen inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra cigaretter och så att den inte främjar försäljningen av produkten. Cigaretter får inte vara försedda med andra märkningar.

Närmare bestämmelser om form, färg, yta, färg på cigarettfiltret och annan utformning som är tillåtna i fråga om cigaretter samt om teckensnitt och teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för den märkning som avses i 2 mom. utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet. Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det även föreskrivas om undantag från kraven enligt 1 mom. i fråga om cigaretternas färg.

36 §

Märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

36 §

Obligatorisk och tillåten märkning av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

På detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får produktens produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak, tillverkningsdatum och streckkod anges så att detaljhandelsförpackningen i fråga om sin

Gällande lydelse

Närmare bestämmelser om text, teckensnitt, teckengrad, färg, storlek, placering och andra specifikationer för de hälsovarningar som avses i 1 mom. 5 punkten och om informationen i den bipacksedel som avses i 1 mom. 6 punkten får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Föreslagen lydelse

märkning inte skiljer sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare och så att märkningen inte främjar försäljningen av produkten.

Om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag, får detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte vara försedda med andra märkningar än de som avses i 1 och 4 mom.

Genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet får det utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) text, teckensnitt, teckengrad, färg, storlek, placering och andra specifikationer för de hälsovarningar som avses i 1 mom. 5 punkten,*
- 2) informationen i den bipacksedel som avses i 1 mom. 6 punkten,*
- 3) teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 5 mom.*

(Ny)

36 a §

Utformningen i övrigt av detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare

En detaljhandelsförpackning för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får inte i fråga om form, färg, material eller annan utformning skilja sig från andra detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom detaljhandelsförpackningens utformning.

Närmare bestämmelser om former, färger, material och annan utformning som är tillåtna i fråga om detaljhandelsförpackningar för elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

(Ny)

36 b §

**Utformningen av påfyllningsbehållare och
nikotinvätskans utseende**

En påfyllningsbehållare får inte i fråga om form, färg, yta, färg på etiketten eller annan utformning skilja sig från andra påfyllningsbehållare, och försäljningen av produkten får inte främjas genom påfyllningsbehållarens utformning.

Påfyllningsbehållare får märkas med nikotinvätskans produktnamn, tillverkarens eller importörens firma och kontaktuppgifter samt produktens förpackningsstorlek, smak och tillverkningsdatum så att märkningarna inte skiljer sig från motsvarande märkningar på andra påfyllningsbehållare och så att försäljningen av produkten inte främjas genom märkningarna. Påfyllningsbehållare får inte förses med andra märkningar, med undantag för de märkningar som avses i 37 §.

Nikotinvätska får inte i fråga om färg skilja sig från andra nikotinvätskor, och försäljningen av produkten får inte främjas genom vätskans färg.

Närmare bestämmelser om form, färg, yta, färg på etiketten och annan utformning som är tillåtna i fråga om påfyllningsbehållare och om teckensnitt, teckengrad, färg, yta, placering och andra specifikationer för de märkningar som avses i 2 mom. samt om den tillåtna färgen på nikotinvätska utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

(Ny)

42 a §

Avaktivering av identifieringskoden för ekonomiska aktörer

En i artikel 3.1 i kommissionens förordning om spårbarhet avsedd id-utfärdare får på begäran av Tullen eller Valvira avaktivera en i artikel 15 i den förordningen avsedd identifieringskod för ekonomiska aktörer, om en i artikel 2.2 i den förordningen om spårbarhet avsedd ekonomisk aktör

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1) försummar sin skyldighet enligt artikel 14.5 i den förordningen att utan dröjsmål underrätta id-utfärdaren om eventuella ändringar i de uppgifter som lämnats i den ursprungliga ansökningsblanketten samt om ett eventuellt upphörande av verksamheten på det sätt som föreskrivs,

2) säljer eller på annat sätt överlåter tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar saknar en sådan unik identitetsmärkning eller säkerhetsmärkning som avses i 32 § 1 mom. 2 punkten, eller

3) säljer eller på annat sätt överlåter rökfria tobaksprodukter i strid med 51 §.

(Ny)

52 a §

Förbud mot försäljning av produkter avsedda för smaksättning av tobaksprodukter

Till konsumenter får inte säljas eller på annat sätt överlåtas produkter vars syfte är att i en tobaksprodukt skapa en karakteristisk doft eller smak.

54 §

Plan för egenkontroll

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska ska på egen bekostnad göra upp och genomföra en plan för egenkontroll för att följa förbuden enligt 53 § 1 och 2 mom. Närmare bestämmelser om uppgörandet av planen samt planens innehåll och genomförande får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

54 §

Plan för egenkontroll

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska ska på egen bekostnad göra upp och genomföra en plan för egenkontroll för att följa förbuden enligt 53 § 1 och 2 mom. *samt för att säkerställa att de anmälningar som avses i denna lag har gjorts om produkterna och att detaljhandelsförpackningarna för produkterna överensstämmer med kraven i denna lag.* Närmare bestämmelser om uppgörandet av planen samt planens innehåll och genomförande får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

58 §

58 §

Förbud mot distansförsäljning

Förbud mot distansförsäljning

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter *och* nikotinvätskor är förbjuden. Inte heller en näringsidkare som är etablerad i Finland får sälja eller på annat sätt överlåta sådana produkter till konsumenter med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978).

Gränsöverskridande distansförsäljning av tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor *och örtprodukter för rökning* är förbjuden. Inte heller en näringsidkare som är etablerad i Finland får sälja eller på annat sätt överlåta sådana produkter till konsumenter med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen (38/1978).

60 §

60 §

Begränsningar i partihandel

Begränsningar i partihandel

En partiförsäljare har rätt att av Valvira för säkerställande av sina skyldigheter enligt 1 och 2 mom. få nödvändiga uppgifter om innehavare av detaljhandelstillstånd och näringsidkare som gjort en anmälan om partihandel samt att behandla dessa uppgifter.

65 §

65 §

Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation

Förbud mot införsel med hjälp av ett medel för distanskommunikation

En privatperson får inte från en näringsidkare skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter *eller* nikotinvätskor per post, som varutransport eller på något annat sätt från andra länder.

En privatperson får inte från en näringsidkare skaffa eller ta emot tobaksprodukter, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor *eller örtprodukter för rökning* per post, som varutransport eller på något annat sätt från andra länder.

67 §

67 §

Kvantitativa begränsningar för resandeinförsel

Kvantitativa begränsningar för resandeinförsel

En privatperson får inte
1) när det gäller tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt

En privatperson får inte
1) när det gäller tobaksprodukter vars detaljhandelsförpackningar är märkta på ett sätt

Gällande lydelse

som avviker från 32 § 1 mom. 1 punkten föra in mer än 200 cigaretter, 50 cigarrer, 100 cigariller och 250 gram rulltobak eller piptobak i landet,

Föreslagen lydelse

som avviker från 32 § 1 mom. 1 punkten i landet föra in mer än 200 cigaretter, 50 cigarrer, 100 cigariller och 250 gram rulltobak, piptobak eller tobak för vattenpipa samt mer än 200 dosenheter andra tobaksprodukter eller 250 gram andra tobaksprodukter i lösvikt,

70 §

Förbud mot prisgottgörelse

En näringsidkare får inte för priset på tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster.

70 §

Förbud mot prisgottgörelse

En näringsidkare får inte i detaljhandel för priset på tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätska erbjuda eller betala en gottgörelse som bestäms enligt köp av nämnda produkter eller andra konsumtionsnyttigheter och tjänster.

71 §

Förbud mot framläggande

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor och deras varumärken får inte hållas synliga i detaljhandel med tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor.

71 §

Förbud mot framläggande

Tobaksprodukter, tobakssurrogat, elektroniska cigaretter, nikotinvätskor eller rökstillbehör som är avsedda för upphettning av tobaksprodukter, eller dessa produkters varumärken, får inte hållas synliga i detaljhandel med tobaksprodukter, tobakssurrogat, rökstillbehör, tobaksimitationer, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor.

74 §

Allmänna rökförbud

Tobaksrökning är förbjuden

3) på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

74 §

Allmänna rökförbud

Tobaksrökning är förbjuden

3) på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

4) på utomhuslekplatser för vilka det ska upprättas ett säkerhetsdokument enligt 7 § i konsument säkerhetslagen (920/2011),

5) på sådana utomhusområden vid inrättningar där vård meddelas med stöd av barnskyddslagen eller mentalvårdslagen som är avsedda för personer som inte fyllt 18 år,

6) på allmänna badstränder; med allmän badstrand avses en badstrand där den kommunala hälsoskyddsmyndigheten förväntar sig att ett stort antal människor badar och om vilken det ska göras en anmälan enligt 13 § 1 mom. 2 punkten i hälsoskyddslagen (763/1994).

Rökfria tobaksprodukter får inte användas i lokaler eller på utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

Rökfria tobaksprodukter får inte användas i lokaler eller på utomhusområden som används av daghem eller läroanstalter som ger förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning eller gymnasieutbildning och inte heller på utomhuslekplatser.

78 §

Rökförbud i bostadssammanslutningar

En bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar i närheten av ingångarna till byggnaden och byggnadens friskluftsintag, på lekområden för barn och på gemensamma balkonger.

78 §

Rökförbud i bostadssammanslutningar

En bostadssammanslutning får förbjuda tobaksrökning på gemensamma utomhusområden som den innehar.

90 §

Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar

90 §

Avgifter för behandling av ansökningar och anmälningar

Produkten får inte släppas ut på marknaden förrän den avgift som avses i 3 mom. 3 punkten har betalats.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

91 §

91 §

Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen

Avgifter för övervakningen enligt tobakslagen

För att täcka de kostnader som övervakningen enligt denna lag orsakar tar Valvira årligen ut en övervakningsavgift hos tillverkare och importörer av tobaksprodukter, nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förårgning. Övervakningsavgiften bildas enligt följande på basis av de försäljningsvolymerna som tillverkaren eller importören under det föregående kalenderåret har rapporterat till Valvira med stöd av 16 och 27 §:

- 1) cigaretter: 0,001 euro per styck,
- 2) cigarrer: 0,02 euro per styck,
- 3) cigariller: 0,001 euro per styck,
- 4) andra än i 1–3 punkten avsedda tobaksprodukter: 1,7 euro per kilogram,
- 5) nikotinvätskor och nikotinfria vätskor för förårgning: 0,01 euro per milliliter.

Den övervakningsavgift som avses i 4 mom. är dock minst 300 euro och högst 70 000 euro per tillverkare eller importör.

(Ny)

92 a §

Rättelse av övervakningsavgift till den avgiftsskyldiges fördel

Om den avgiftsskyldige på grund av ett fel har påförts en för stor övervakningsavgift ska avgiftsbeslutet rättas, om inte saken har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till den avgiftsskyldiges fördel kan göras inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes.

(Ny)

92 b §

Rättelse av övervakningsavgift till avgiftsmottagarens fördel

Om den avgiftsskyldige, på grund av ett räknepfel eller ett motsvarande misstag eller på

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

grund av att saken till någon del inte har utretts, inte har påförts övervakningsavgift eller en del av avgiften oberoende av den avgiftsskyldige, ska avgiftsbeslutet rättas, om inte saken har avgjorts genom beslut med anledning av besvär. Rättelse till avgiftsmottagarens fördel kan göras inom ett år från ingången av kalenderåret efter det år då avgiften påfördes eller borde ha påförts.

94 §

Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) ska namnet på en sådan fysisk person som avses i 26 § 2 mom. 1 punkten i denna lag offentliggöras som sådant när uppgifter görs tillgängliga i enlighet med 2 mom. i denna paragraf. *De uppgifter som avses i 26 § 2 mom. ska bevaras permanent.*

94 §

Registrering och offentliggörande av uppgifter om produkttillsyn

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) ska namnet på en sådan fysisk person som avses i 26 § 2 mom. 1 punkten i denna lag offentliggöras som sådant när uppgifter görs tillgängliga i enlighet med 2 mom. i denna paragraf.

95 §

Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

För behandling, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden *enligt denna lag* för Valvira och kommunerna ett register över näringsidkare

- 1) som har beviljats tillstånd enligt 44 § eller som har ansökt om ett sådant tillstånd,
- 2) som har gjort en anmälan enligt 48–50 §.

Valvira svarar för att registrets datasystem fungerar. Följande uppgifter ska registreras:

- 1) sökandens eller anmälarens namn, firma och kontaktuppgifter i Finland, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer

95 §

Register över detaljhandelstillstånd och anmälningar om partihandel

För behandling, övervakning, *styrning och utvecklande av övervakningen samt* statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden för Valvira och kommunerna ett register över näringsidkare

- 1) som har beviljats tillstånd enligt 44 § eller som har ansökt om ett sådant tillstånd,
 - 2) som har gjort en anmälan enligt 48–50 §.
- Följande uppgifter ska registreras:

- 1) sökandens eller anmälarens namn, firma och kontaktuppgifter i Finland, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer samt adressen till försäljningsstället för produkterna,

Gällande lydelse

samt adressen till försäljningsstället för produkterna,

2) tillstånds- eller anmälningsnummer, uppgifter om verksamhet och egenkontroll för vilka det har beviljats tillstånd eller gjorts anmälan samt om brott mot denna lag och om överträdelse av bestämmelser, föreskrifter och förbud som har utfärdats med stöd av den och uppgifter om påföljderna för dessa samt uppgifter om tillståndsmyndigheternas inspektioner och resultaten av dessa,

3) *övriga* uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden.

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor. Uppgifter om näringsidkaren bevaras i registret i fem år efter det att försäljningen upphört eller detaljhandelstillståndet återkallats.

Föreslagen lydelse

2) tillstånds- eller anmälningsnummer, uppgifter om verksamhet och egenkontroll för vilka det har beviljats tillstånd eller gjorts anmälan samt om brott mot denna lag och om överträdelse av bestämmelser, föreskrifter och förbud som har utfärdats med stöd av den och uppgifter om påföljderna för dessa samt uppgifter om tillståndsmyndigheternas inspektioner och resultaten av dessa,

3) *andra än i 1 och 2 punkten avsedda* uppgifter som behövs för handläggning, övervakning och statistikföring av tillstånds- och anmälningsärenden.

*Valvira och kommunerna är gemensamt personuppgiftsansvariga enligt artikel 26 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan **dataskyddsförordningen**. Valvira svarar för att registrets datasystem fungerar, upprätthålls och utvecklas samt är en sådan kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om en registrerads begäran gäller försäljningsställen inom flera än en kommuns område. Kommunen svarar för att de uppgifter som avses i 2 mom. förs in i registret och är den kontaktpunkt för de registrerade som avses i artikel 26.1 i dataskyddsförordningen, om en registrerads begäran gäller ett försäljningsställe inom kommunens område.*

Med avvikelse från 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet får tillståndshavarens och anmälarens namn, tillstånds- och anmälningsnummer och för allmänt bruk avsedda adress- och kontaktuppgifter offentliggöras som sådana i registret på ett sådant sätt att de bara är tillgängliga via enskilda sökningar med tillståndshavarens eller anmälarens namn, företags- och organisationsnummer, tillstånds- eller anmälningsnummer eller försäljningsställets namn som sökvillkor. Uppgifter om näringsidkaren bevaras i registret i fem år efter det att försäljningen upphört eller detaljhandelstillståndet återkallats.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

96 §

Förbud som meddelas av kommunen

Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, kan kommunen förbjuda denna verksamhet.

106 §

Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen

Ett beslut som fattats med stöd av denna lag får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996), om inte något annat följer av 4 mom. eller 107 §.

Över förvaltningsdomstolens beslut får besvär anföras endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Om inte något annat följer av 2 mom. får Valvira överklaga ett beslut av förvaltningsdomstolen som gäller

1) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av en tobaksprodukt med stöd av 100 § 1 mom. 1 punkten,

2) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av elektroniska cigaretter eller påfyllningsbehållare med stöd av 100 § 1 mom. 4 punkten,

3) förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av nikotinvätska eller nikotinfri vätska för förångning med stöd av 100 § 1 mom. 5 punkten.

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut om tillsynsplaner enligt 84 § och de taxor som avses i 90 och 91 § finns i kommunallagen (410/2015).

96 §

*Förbud **och ålägganden** som meddelas av kommunen*

Om kommunen i sin tillsynsuppgift inom sitt område upptäcker verksamhet som strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den *eller mot ålägganden som kommunen meddelat*, kan kommunen förbjuda denna verksamhet *eller bestämma att verksamheten ska rättas till så att den överensstämmer med denna lag*.

106 §

Sökande av ändring i beslut av Valvira och kommunen

Omprövning av en övervakningsavgift som avses i 91 § får begäras hos den myndighet som påfört avgiften. Begäran om omprövning ska framställas inom tre år från ingången av kalenderåret efter det år då övervakningsavgiften påfördes, dock senast 60 dagar från delfåendet av beslutet. Bestämmelser om begäran om omprövning finns i förvaltningslagen.

Bestämmelser om sökande av ändring i förvaltningsdomstol finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019). Bestämmelser om sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden finns dock i 107 § i denna lag och bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller tillsynsplaner enligt 84 § och de taxor som avses i 90 och 91 § finns i kommunallagen (410/2015).

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

107 §

107 §

Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden

Sökande av ändring i marknadsrättsliga ärenden

Följande beslut får inte överklagas genom besvär:

Följande beslut får inte överklagas genom besvär:

1) ett av Valvira eller en kommun meddelat beslut om förbud eller annat beslut som grundar sig på marknadsföring i strid med 68 § eller på att detaljhandelsförpackningen för en tobaksprodukt, elektronisk cigarett, påfyllningsbehållare, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning eller örtprodukt för rökning strider mot bestämmelserna i 5 kap.,

1) ett av Valvira eller en kommun meddelat beslut om förbud eller annat beslut som grundar sig på marknadsföring i strid med 68 § eller på att detaljhandelsförpackningen för en tobaksprodukt, elektronisk cigarett, påfyllningsbehållare, nikotinvätska, nikotinfri vätska för förångning eller örtprodukt för rökning, *eller själva produkten*, strider mot bestämmelserna i 5 kap.,

117 §

117 §

Ytterförpackningar

Ytterförpackningar

Vad som i denna lag föreskrivs om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter *eller* påfyllningsbehållare gäller även eventuella ytterförpackningar, med undantag för 32 § 1 mom. 2 punkten, 34 och 35 § samt 6 kap.

Vad som i denna lag föreskrivs om detaljhandelsförpackningar för tobaksprodukter, örtprodukter för rökning, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare *och nikotinfri vätska för förångning* gäller även eventuella ytterförpackningar, med undantag för 32 § 1 mom. 2 punkten, 34 och 35 § samt 6 kap.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Rubriken för 32 §, 32 § 3–5 mom., 35 och 35 a §, rubriken för 36 §, 36 § 4–6 mom. samt 36 a och 36 b § träder dock i kraft först den 1 januari 2023.*

Vad som i 58 § föreskrivs om försäljning och annan överlåtelse till konsumenten av örtprodukter för rökning med hjälp av ett sådant medel för distanskommunikation som avses i 6 kap. 7 § 2 mom. i konsumentskyddslagen tillämpas från och med den 1 juli 2022.

I fråga om sådan nikotinfri vätska för förångning som lagligen har sålts eller på annat sätt överlåtits till konsumenter i Finland före ikraftträdandet av denna lag ska anmälan enligt 26 § göras senast den 30 juni 2022.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Tillverkare och importörer av nikotinfri vätska för förångning ska första gången lämna de uppgifter som avses i 27 § till Valvira år 2023.

En produkt vars syfte är att i en tobaksprodukt skapa en karaktéristisk doft eller smak får trots 52 a § säljas och på annat sätt överlåtas till konsumenter till utgången av 2022, om produkterna har tillverkats eller övergått till fri omsättning före ikraftträdandet av denna lag.

En näringsidkare som säljer tobaksprodukter, tobakssurrogat, röktilbehör, elektroniska cigaretter eller nikotinvätskor ska uppdatera sin plan för egenkontroll i enlighet med 54 § före utgången av 2022.

Övervakningsavgift enligt 91 § 4 och 5 mom. tas inte ut år 2022, om tillverkaren eller importören på det sätt som föreskrivs med stöd av 21 § 3 mom. eller 30 § 3 mom. meddelar att tillverkaren eller importören kommer att dra tillbaka produkten från marknaden senast den 20 maj 2022.
